

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

10. 06.

22-23

1936.

XVIII AASTAKÄIK

PLUHTEN

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 22-23 — 1936.

Sisustik:	Lk.	Sommaire.	Pages
<i>kk</i> (kolltn.): Mõtteid ohvitseride ettevalmistuse täiendamisest	553	<i>kk.</i> : Considérations sur le perfectionnement de la préparation des officiers	553
<i>H. R.</i> (kpt.): Suitsukatete kasutamine desantoperatsioonidel	559	<i>H. R.</i> : Emploi de couvertures de fumée au cours d'opérations de débarquement	559
<i>J. M.</i> : Topo-hüdrograafia osakonna näitus 12.—16. maini	563	<i>J. M.</i> : Exposition de la section topographique et hydrographique le 12—16 mai	563
<i>Colltn. Laats</i> : Kohtamislahingu tänapäeva probleemist	567	<i>Lieut. colonel A. Laats</i> : Problème actuel du combat de rencontre	567
<i>Major Marguste</i> : Taktikaline ülesanne nr. 2. Pataljoni kaitsele asumine vastase survele	571	<i>Commandant Marguste</i> : Exemple tactique No 2. Organisation de défense du bataillon contre l'ennemi en progression	571
<i>Major Tammekand</i> : Tangitõrje tänapäeval	574	<i>Commandant Tammekand</i> : Défence antichar actuelle	574
<i>A. K.</i> : Itaalia-Abessiinia sõda	577	<i>A. K.</i> : La guerre italo-éthiopienne	577
<i>Õpilane</i> : Õhukaitstes korraldatud tehnilise kursuse lõpu puhul (veste)	579	<i>Õpilane</i> : (<i>Un élève</i>): A propos du fin des cours techniques organisées dans l'aviation. (Feuilleton)	579
BIBLIOGRAAFIA		BIBLIOGRAPHIE.	
<i>M.</i> : Suurriikide areng	581	<i>M.</i> : Développement des grandes puissances	581
<i>U.</i> : Kõrgemad juhid	584	<i>U.</i> : Les chefs supérieurs	584
<i>K-gi</i> : Motoriseeritud pioneeride rakendamismisvõimalusi	586	<i>K-gi</i> : Possibilités d'application de sapeurs motorisés	586
— <i>m.</i> : Õppevälja ja maastiku väärtus suur-tükiväe väljaõppe seisukohalt	588	— <i>m.</i> : Valeur du champ d'instruction et du terrain au point de vue d'instruction de l'artillerie	588
Uuemad kirjandust	590	<i>Publication récentes</i>	590
Kaitseväe edu	592	<i>Vie militaire</i>	592
Sport kaitseväes, perekondlikke teateid, male	594	<i>Les sports dans l'Armée. Informations familiales. Elections. Echecs</i>	594

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. RAUD**
Kõnetr. Kaitseväe nr. 40

Tegev toimetaja kapten **J. MADISE**
(end. Madisson).
Kõnetr. Kaitseväe nr. 163

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7

Toimetuse ja talitus:
Toompeal, Toomkooli nr. 7
Kõnetr. Kaitseväe nr. 163
Talitus avat. k. 0800—1500
Toim. kõnet. k. 0800—1300.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:
Aastas 6 kr. — poolaastas 3 kr.
Veerandaastas 1 kr. 50 s.
Üksiknumber 20 s.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

Nr. 22-23

10. 06. 1936

XVIII AASTAKÄIK

Mõtteid ohvitseride ettevalmistuse täiendamisest.

Kaadri tööd ja elu väeosades ja ka asutistes pidevamalt jälgides kujuneb säärane üldine pilt, et ohvitseride hulgas leidub veel rohkesti neid, kellede üldhariduslik silmaring ei näi omavat tarvilist avarust ja ka vaated mitmesugustele sõjandusliku sisuga küsimustele tunduvad kuidagi kitsastena ja harilikult ei taha palju ulatuda kaugemale üle nende piiride, millistesse tavaline rivi- või ka staabiohvitser on suletud oma halli argielu askeldustega ja igapäevase jooksva töö täitmisega.

Eriti võib seda tähele panna just kaadri talviste täiendusõppuste perioodil, mil — vastava õppekava kohaselt — ohvitserid ise- seisvalt sooritavad kirjatöid, teevad ettekandeid mitmesugustele sõjandusliku ja üldsisuga teemadele, võtavad osa referentidena arutlustest sõjakirjanduse alal, lähendavad taktikalisi ülesandeid kaardil ja maastikul jne. Selliste töödega lähemalt tutvudes, nende täitmist jälgdes või ettekandmist pealt kuulates sageli paistab silma (või löikab kõrva) eruditsiooni vaesust, distsiplineerimatut ning ebaselget mõtlemisviisi, vähest oskust antud teema juurdlemisel, n. ö. puhastada teri aganatest, eraldades antud küsimuse sõelumisel tähtsat mittetähtsast ja, lõpuks, ka vilumuse puudust, seada oma mõtteid järjekorda niiviisi, et need moodustaksid endast ühe kokkukõlastatud terviku, andes lugejale või kuulajale selge ettekujutuse probleemist, mida tahetakse neile selgitada.

Lühidalt öeldes: tekib niisugune üldine tunne, et kõik ohvitserid oma igapäevase tegevuse kõrval ei pööra külladisel määral tähelepanu vaimsele eneseharimise tööle

ning ei jälgi tarvilises ulatuses üldist ja sõjaerialalist kirjandust, või kui ka seda teevad, siis jälle ei suuda raamatutest ammutatud vaimutoitu põhjalikumalt läbi seedida ja omandatud tarkust tegelikus elus tulusalt ära kasutada või sellega tarbekorral mõjusalt esile tulla.

Tõsi küll, ohvitseride kutseoskuslik tasapind ei ole ju üldiselt võetuna praegu sugugi madal, vaid mitmesugustel praktilistel aladel, eriti just relvade ja teiste võitlusvahendite käsitsemisel on saavutatud rohkem kui häid tulemusi ning jõutud välja kõrgete normideni. Kuid samuti on ka tõsiasjaks, et isegi kõige osavamast meistrist, kes küll läbi ja läbi tunneb oma tööd, ei saa kunagi head ning korralikku inseneri, kui tal, peale praktiliste oskuste, ei ole veel põhjalikumaid teoreetilisi teadmisi vastaval erialal.

Seepärast ei võiks ka ohvitseril olla palju väljavaateid pääsemiseks juhtivale kohale kaitseväes, kui ta piirdub ainult nende praktiliste kogemustega, mida temale suudab pakkuda igapäevane jooksev töö teenistus-ülesannete täitmisel ja ei püüa ennast n. ö. vaimselt vormis hoida, alatasa süvendades ning laiendades oma teoreetilisi teadmisi sõjanduslikul alal.

Leidub isegi neid, kes arvavad, et praktiliste oskuste kõrval teoreetilistel teadmistel on koguni vähe väärtust ning sõjakirjanduse lugemine on üleliigseks luksuseks, mis ei tasu aja- ega jõukulu; kuid niisuguse mõtlemisviisiga isikud vististi unustavad ära, et „kaasaja sõjamees juhtival astmel pole lihtne professionaal, kes oskab ainult käsitada relva ja käsutada alluvaid, vaid kaasaja sõjamees juhtival ast-

mel on kõrgesti haritud eriteadlane“... ja et „teoreetilised teadmised on aga esimeseks astmeks teotsemisvõimele sõjalises tegevuses“.

Neid ühelt meie vanemalt ning autoriteetsemalt kaitsevæjuhilt väljendatud mõtteid („Sõdur“ 12. detsembrist 1935. a. nr. 49, lk. 1144) kriteeriumina või ohvitseridelt tehtava vaimse töö mõõdupuuna võttes ja sellega neil olevate teadmiste üldise tasapinna hindamisele asudes leiaksime, et praegusel ajal see ei taha just ulatuda nõuetava tasemeni ning vajaks senisega võrreldes tõstmist kõrgemale. Kuid millised väljavaated on niisuguse tõstmise läbiviimiseks praegustes tööttingimustes? Püüame korraks seda küsimust vaadelda lähemalt.

„Juhendid ohvitseride ja üleajateenijate allohvitseride täiendusõppuste korraldamiseks (J. O. ja A. Ö.)“ (§ 14) järgi „ohvitseri ettevalmistuse täiendamine sünnib väeosa järjekindla ja püsiva edasiarendamisega, mis teostub:

- ohvitseri iseseisva, hoolsa ja väsimatu enesekasvatuse- ja eneseharidustööga, eriti neil aladel, milles ta end tunneb nõrgana;
- ohvitseride täiendusõppustega.“

Eneseharimise ja enesekasvatamise töö edukaks läbiviimiseks on aga vaja mõningaid soodustavaid eeldusi ja nimelt:

- tarvilisel määral huvi asja vastu neilt, kes teostavad seda tööd;
- et on kasutada või saab ilma eriliste raskusteta hankida vastavasisulist kirjandust;
- muu jooksva töö kõrval leidub küllalt aega enesekasvatamiseks ja eneseharimiseks.

Mis käib kahe esimese punkti kohta, siis näib, et huvi oma teadmiste ning oskuste süvendamise ja laiendamise vastu ohvitseridel on üldiselt olemas, niipalju kui selle üle saab otsustada, näiteks, ühes suuruse poolest keskmises garnisonis mõne aasta vältusel tehtud sellekohaste vaatluste alusel. Raamatu, ajakirja ja ajalehe vastu tuntakse huvi ja loetakse kaunis elavalt nii sõjandusliku kui ka üldise sisuga kirjandust, kasutades selleks isiklikke, väeosa ja ka teisi raamatukogusid ja võttes raamatuid laenuks sõpradelt ja tuttavalt.

Ühe väeosa ohvitserid kasutasid oma (väeosa) raamatukogu aastapikkusel ajavahemikul järgmiselt: mitte ühtegi korda — 5%, 1—10 korda — 45%, 11—20 korda — 10%, 21—30 korda — 10%, 31—40 korda — 25% ja üle 40 korra — 5%. Selle gar-

nisoni teises väeosas olid need arvud ligikaudu samasugused, kusjuures aasta vältusel ohvitserid kasutasid raamatukogu: mitte ühtegi korda — 20%, 1—5 korda — 20%, 6—10 korda — 20%, 11—15 korda — 6% ja 16—20 korda — 34%; sealjuures kogust võetud raamatutest sisu poolest kuulusid: sõjanduslikule alale — 30%, teaduslikke — 15% ja ilukirjanduslikke teoseid — 55%.

Need arvud ei kriipsuta küll just eriliselt alla ohvitseride teadusehimu üldisemas mõttes ja ei tõsta esile nende huvi sõjandusliku sisuga raamatute vastu, kuid siin peab ka kohe arvesse võtma, et meie väeosade raamatukogud on enamasti kaunis kehvasisulised; kui ilukirjandusliku osaga neis võiks veel kuidagi leppida, siis just sõjanduslikke uudisteoseid leidub seal hoopis vähe ja nendegi valik kannab juhusliku ilmet, mispärast ka raamatukogud ei suuda küll kuigi suurel määral kõita lugejate tähelepanu; mis neis paremat ning huvitavat, see on ammugi juba läbi loetud, uute teoste juurdevool on aga väike, kuna selleks — nagu näeme pärastpoole — puuduvad küllaldased rahalised võimalused.

Kui nüüd veel võtta arvesse, et viimase ajani garnisonides — pealinn muidugi välja arvatud — peale oma väeosade raamatukogude ei olnud kohapeal teisi nimetamisväärsed võimalusi sõjanduslikke küsimusi käsitlevate raamatute laenamiseks, siis oleksime vähemalt ühes punktis selgusele jõudnud, mispärast ohvitseride silmaring oma kutselisel alal tundub kitsana. Raamatute hankimine väljastpoolt garnisoni, eeskätt pealinna kogudest ei ole kerge juba seepärast, et nendele kogudele baseeruvad ka teiste garnisonide väeosad, mistõttu paremate teoste peale harilikult tekib järjekord ja mõne raamatu saamist tuleb oodata kuude, võib-olla isegi aastate kaupa.

Muidugi on ohvitseri, kes aja jooksul soetanud endale ka isiklikke raamatuid. Nii, näiteks, ühe väeosa ohvitseridest umbes 65% omab raamatukogusid, millised läbisegamini sisaldavad 20—500 köidet, nendest ümmarguselt 40% sõjandusliku sisuga. Teises väeosas 15% ohvitseridest omab 50—80 köidet, 40% — 140 kuni 150 köidet, 15% — 150 kuni 200 köidet, 8% — 200 kuni 250 köidet, 8% — kuni 500 köidet ja 15% omab ainult üksikuid raamatuid; raamatutest on: sõjandusliku sisuga 35%, ilukirjanduslikke — 40% ja muid 25%. Nagu nähtub nendest arvudest, ei ole ohvitseride isiklikud raamatukogud just ulatuslikud, kuid vaevalt võiks ka praegu loota, et meie tänapäevastes majanduslikkudes tingimustes

„Sõduri“ vastutavate toimetajate vahetuse puhul.

Kolonelleitnant J. Rimmel,
„Sõduri“ endine vastutav toimetaja.

Maikuust 1934. a., kuni maikuuni 1936. a. juhtis „Sõduri“ vaimset palet ja korraldas majanduslikku külge vastutava toimetajana kolonelleitnant J. Rimmel. Nende kahe aasta kestel pühendas vastutav toimetaja oma mitmekesise ja laiaulatusliku töö keskelt küllalt tähelepanu „Sõduri“ olukorra parandamisele. Kolonelleitnant J. Rimmeli lahkudes riviteenistesse — Autotangi-rügemendi ülema ametkohale, heidab „Sõdur“ lühiga pilgu vastutava toimetaja möödunud kahe aasta tööle. Tehtud tööd võib vaadelda peamiselt kahes suunas. Esimeseks — ideeline juhtimine, mille alusmõtteks oli korrektsus ja objektiivsus küsimuste käsit-

Kolonelleitnant J. Raud,
„Sõduri“ uus vastutav toimetaja.

elus, nagu see on omaseks kujunenud „Sõdurile“ tema lühikese ajaloo kestel. Teiseks — kokkuhoidliku majandusmehena „Sõduri“ eelarveliste küsimuste otstarbekas juhtimine.

Eraldi võiks mainida, et kolonelleitnant J. Rimmel leidis aega isegi kaastöölise hankimiseks paljude huvitavate ajalooliste teemade alal.

„Sõdur“ loodab, et uus vastutusrikas ametkoht võimaldab endisel vastutaval toimetajal jääda lähedaseks meie sõjaajakirjale nii nõuandeis kui ka kaastöös.

„Sõdur“ soovib kolonelleitnant J. Rimmelile õnne ja edu uuel tööpöllul.

need edaspidi tunduvalt suureneksid ja rikastuksid eriti sõjandusliku sisuga raamatutega, milliseid praegu teistega võrreldes tundub olevat vähevõitu.

Kui nüüd, järgnevalt, küsida, kas ohvitseridel on küllalt aega enesekasvatuse ja eneseharimise tööks, siis peab otsekohe ütleva, et seda ei taha kuidagiviisi jätkuda, vähemalt mitte praeguse töötamisviisi juures, kus väeosades kogu teenistuse raskus lahub ohvitseri õlgadel ja temalt pahatühti nõutakse, et peale oma otseste teenistuslikkude ülesannete ta peab täitma veel töid, mis sisult kui ka vormilisest küljest võetuna peaksid küll kuuluma allohvitseri tegevuspiirkonda ja on ka temale täiesti jõukohased. Peale selle suurendab ohvitseri töökvantumi veel see asjaolu, et meie kaitsevägi ikka veel ei ole täielikult välja jõudnud n. n. kujunemis- ehk ülesehitamisajajärgust, kus on tunduvalt rohkem tegevust, kui seda oleks harilikult tingimustes. Kõik see kokkuvõetuna loob niisuguse olukorra, kus mõnikord tõesti jääb võrdlemisi vähe vaba aega mitte ainult lugemiseks ning enesearendamiseks, vaid ka hädavajalised majapidamise toiminguteks.

Seega siis selgub ülaltoodust, et ohvitseride enesekasvatamiseks ja eneseharimiseks ei ole praegustes teenistusoludes häid võimalusi. Neid võiks aga edaspidi siiski muretseda, kui läbi viia mõningaid muudatusi senises töö- ja elukorraldamises väeosades.

Kõige enne peaks hõlbustama vajaliku lugemismaterjali hankimist provintslinnade garnisonides. Selle küsimuse lahendamiseks soovitavas suunas on esimesed sammud tehtud kaitseringkondade ja garnisonide raamatukogude asutamisega, mis muuseas koondavad endasse kõik paremad sõjandusliku sisuga raamatud üksikutest ohvitseride, allohvitseride ja ka väeosade kogudest, tehes neid seega üldsusele rohkem kättesaadavaks. Kuid seesuguste ühiste kogude olemasolust on siiski veel vähe, vaid tuleks ka ette näha küllaldased rahasummad nende kogude varustamiseks kõikide tähelepanuväärsemate ja ohvitseride teadmiste süvendamiseks ja nende silmaringi laiendamiseks tarvilikkude sõjanduslike toodetega. Olevatel andmetel peaksid, näiteks, väeosade säästsummad võimaldama seda igatahes suuremas ulatuses kui seni, kus tähendatud allikast raamatukogude heaks määratud summad on olnud võrdlemisi tagasihoidlikud. Väeosa majapidamise seadus ei tekita siin ei sisulisi ega ka vormilisi takistusi. Tõenäoliselt ei keelduks niisugusel korral ka ohvitseride kogud

asja rahaliselt toetamast suurema heldusega kui see on sündinud seni — selles kindlas teadmises, et antud summad lähevad ju vaimutoidu muretsmiseks nende eneste tarvis.

Aja küsimus laseks ennast samuti lahendada. Tuleb vaid loobuda praegusest töömeetodist, kus mitmesuguste teenistuslikkude ülesannete täitmise juures ohvitser kõikjal ja alati olnud n. ö. ees ja taga ning vähehaaval üle minna uuele süsteemile, kus allohvitserile antakse iseseisvalt läbi viia töid, mis ametikoha järgi kuuluvad tema tegevuspiirkonda ja millistega ta hakkama võiks saada. Kuidas niisugusel juhul väeosas tööjaotust läbi viia, see küsimus on väga suurel määral kohalikkudest oludest, eeskätt aga olemasoleva kaadri võimetest ja töötreeningust ning seepärast peaks jääma väeosa ülemate otsustada. Igatahes paistab väheusutavana, et keskasutis suudaks siin anda mingisuguseid täpsaid ettekirjutusi, välja arvatud vahest ehk mõned üldised sisuga juhtivad põhimõtted kaadri töö jaotamiseks, missugused oleksid kohaldatud kasutamiseks kõikides väeosades — olenevate kohalikkudest töötingimustest.

Selle uue töösüsteemi paremuseks oleks muuseas veel see, et ta aitaks arendada algatusvõimet, millest praegu tundub puudus eriti just kaitseväge noorema juhtkonna hulgas, kus on märgata tendentsi ootama jääda täpsamaid käske ja korraldusi ka niisugustel juhtudel, kus olukord ja ülesanne mitte ainult ei võimalda, vaid koguni käskivalt nõuab teotsemist oma algatusel ning vastutusel.

Lõpuks, mis puutub aga huvi äratamise ohvitserides oma teadmiste süvendamise ja silmaringi laiendamise vastu, siis tõenäoliselt hakkab see võtma uut hoogu niipea kui raamatukogudesse hakkab signema huvitavaid sõjakirjanduslikke uudisteoseid ja neid võib sealt kerge vaevaga lugeda saada.

Vaja oleks ainult, et vastavad ülemad võtaksid juhtida õiges suunas seda tärkavat ja arenevat huvi kirjanduse vastu, näidates ohvitseridele kätte raamatud, millised on teistest suurema väärtusega ning peaksid tulema lugemisele esimeses järjekorras, ühtlasi arendades neis oskust loetut õieti hinnata. Seniste tähelepanekute järgi ohvitseridel tihti pole selgelt väljendatud kriteeriumi või venet, mis laseks erapooletult ning õieti otsustada mitmesuguste sõjanduslike kirjutiste väärtuse üle; on loetud seda ja teist, mõnikord isegi õige palju, kuid kõike seda läbi seedida ning asjast oma järeldused teha, see käib — vas-

tavate kogemuste puududes — nii mõnelegi lihtsalt üle jõu.

Ohvitseride täiendusõppused, milliste ülesandeks on, kõrvuti iseseisva enesekasvatuse ja eneseharimise tööga, ohvitseri ettevalmistuse täiendamine, samuti ei teostu praegu just soodsates tingimustes.

Maksvusel oleva täiendusõppuse kava ainetikust on suutelised ohvitseride teoreetiliste teadmiste süvendamiseks ning silmaringi laiendamiseks kõige rohkem kaasa aitama: loengute ja iseseisvate kirjatööde läitmine, sõjakirjandusega tutvumine ja võõrkeelte õppimine. Kuid siin peab ära märkima, et tähendatud aineid ei saa — praegustes oludes — kõikjal käsitleda niisugusel viisil ja ulatuses, et see suudaks mõjusalt täiendada ohvitseride ettevalmistust ja aitaks tõsta nende vaimset taset.

Loengu või iseseisva kirjatöö läbitöötamisel nõutakse ohvitserilt muuseas, et ta kasutaks ära ühes isiklikkude kogemustega ka kättesaadavaid allikaid, kusjuures viimaseid tuleb hinnata kriitiliselt, neid jaotades põhiallikateks ja abialliketeks. Selle tulemusena ettekandja „peab looma endale selge ja täpsa üldise ettekujutuse käsitletava küsimuse teoreetiliste aluste ja tema praktilise teostamise võimaluste kohta“ (J. O. ja A. O. § 172).

Nende nõudmiste rahuldamine iseseisvate kirjatööde plaanitamisel ja läbiviimisel eeldab muidugi, et töötäitjal-ohvitseril on võimalik saada kasutamiseks tarvilisel määral vastavasisulisil allikaid kohapeal või jälle hankida neid väljaspoolt. Kahjuks ei ole aga selleks — nagu oli juba näidatud selle kirjutise esimeses osas — praegu häid väljavaateid. Kirjanduse muretsemine ka ohvitseride täiendusõppuse korras täidetavate tööde koostamiseks on sageli raskendatud, mistõttu ohvitseridelt täidetud loengud ja iseseisvad tööd on tihti jäänud sisukehvakaks ja kaugeltki ei suuda anda seda, mida meie neilt võiksime nõuda autorite kutsehariduse täiendamise ja nende silmaringi laiendamise alal.

Loomulikult ei saa niisugustes töödes läbi viia ka kasutatud allikate kriitikat ulatuses, nagu seda nõutakse J. O. ja A. O., sest et loetu arvustamise ning hindamise oskus, nii nagu iga teine töögi, nõuab kõigepealt harjutamist; harjutada aga saab ainult siis, kui on käepärast küllaldases valikus head ning huvitavat kirjandust, mis ahvatleks lugema, loetu üle mõtteid mõlgutama ja üleskerkinud küsimuste üle oma arvamust kujundama.

Sama lugu on ka sõjakirjandusega tutvumisega. See ohvitseride täiendusõppuse kavas ettenähtud ja juhtkonna teadmiste süvendamiseks ning nende silmaringi laiendamiseks mõeldud õppeaine on praeguse käsitlemisviisi juures kujunenud kaunis kahvatuks ja — teiste allikate vähesuse tõttu — enamasti piirdub „Sõduri“ refereerimisega. Selleks aga ei näi olevat praegu mingit erilist tarvidust, sest kaugelt suurem osa ohvitseridest tellib ja oletatavasti ka järjekindlalt loeb seda meie ainukest sõjaasjanduslikku ajakirja. Kui sealjuures veel arvesse võtta, et nii väljendusviisilt kui ka keelelisest küljest ei tohiks „Sõduri“ sisu mõistmine ohvitseridele raskusi teha, siis paistab küll, et selles ajakirjas leiduvate kirjutiste ühine sõelumine ohvitseride täiendusõppusel on praegu ülearune ja tundub koguni otstarbetu ajaraiskamisena.

Lõpuks, nii loengute ja iseseisvate kirjatööde läitmisel kui ka sõjakirjanduse refereerimistundidel omab suure tähtsuse võõrkeelte tundmine, eriti just meie oludes, kus oma sõjakirjanduslik toodang on kaunis väike ja — peale „Sõduri“ ja mõne üksiku teose — piirdub peamiselt ametlikkude määrustikkude, eeskirjade, juhendite ja käsiraamatutega. Võõrkeeli ohvitserid tunnevad aga võrdlemisi vähesel määral, ja see on meie oludes veel üheks oluliseks takistuseks pääsemisel sõjakirjanduse varasafvede juurde.

Seega siis näib, et ka kaadri täiendusõppused, milliste ülesandeks on, kõrvuti mitmesuguste praktiliste kutsealaliste oskuste andmisega, täiendada ohvitseride teoreetilist ettevalmistust sõjanduslikul alal, olude sunnil ei saa praegu tähendatud ülesannet edukalt täita.

Et nad seda suudaksid teha senisest paremate tagajärgedega, oleks vajalik nende ettevalmistamise ja läbiviimise alal korraldada alljärgnevad küsimused.

1. Muretse da tarvilikku sõjakirjandust eriti provintsigarnisonidesse.

Nagu eespool juba tähendatud, on kaitseringkonna ja garnisoni raamatukogude asutamise puhul väljavaated sõjakirjanduse hankimiseks senisega võrreldes tublisti paranemas. Kuid vaevalt võiks praegu siiski veel hellitada lootust, et igaüks neist raamatukogudest suudaks endale järjekindlalt muretse da kõik raamatuturule ilmuvad parimad ning huvitavamad sõjakirjanduslikud teosed.

Siiamaani raamatukogudel kasutada olevatest rahasummadest ei jatkuks selleks igatahes mitte. Ühtlasi ei ole aga ka ette

näha lähemas tulevikus kogude rahaliste võimaluste paranemist seevõrra, et nad saaks takistamatult rahuldada kõiki nõudeid raamatute ostmise alal. Allikad, kust kogud tänini on saanud toetust, ei võimalda seda, ja uusi, vähemalt praegu, ei ole teada. Väeosade säästsummad, millistele selles mõttes tavatsetakse panna suuri lootusi, peavad — peale raamatukogude — rahuldama veel rea teisi nõudmisi, mis samuti on hädatarvilikud ning ei või täitmata jääda. Seepärast osa, mis siit võidakse eraldada kirjanduse muretsemiseks, ei võiks normaalses tundevalt suurem olla.

Seda arvesse võttes oleks soovitatav, et näiteks, diviisi piirkonnas asuvatest raamatukogudest igaüks muretseks ainult neid raamatuid, mida ei ole teisel samas piirkonnas asuval kogul; omavahel raamatuid vahetades võiksid kogud nii viisi pakkuda oma abonentidele lugemismaterjali suuremas valikus. Loomulikult nõuaks säärane raamatute ostmise ning kogude täiendamise viis diviisi staabi juhtivat ja kokkukõlastavat kätt, kuid sellega ühenduses olev töö ning vaev tasuksid endid kuhjaga saavutatavate hüvede läbi, kuna aga kaadrile antakse sellega tänisest hoopis laiemaid võimalusi oma kutsealaliste teadmiste süvendamiseks ja laiendamiseks vastavasisulise sõjakirjanduse abil.

2. Korraldada sõjakirjandusega tutvumist. Kui oletada, et raamatukogusid on hakatud eespool soovitatud viisil täiendada, siis kerkib loomulikult küsimus, kuidas oleks võimalik ammutada sellest lugemismaterjalist maksimaalset kasu. Pole muidugi mõeldav, et iga ohvitser suudaks isiklikult läbi lugeda kõik raamatukogus leiduvad väärtuslikumad teosed; selleks ei jatkuks aega ega ka tarvilisel määral keelteoskust (suur osa ohvitseridest ei valda võõrkeeli).

Et sellest küsimusest üle saada, tuleks korraldada sõjakirjanduse refereerimist, tehes ohvitseridele — vastavalt nende võimele ja võõrkeelte oskusele — ülesandeks põhjalikult tutvuda ühe või teise sõjakirjandusliku teosega ja selle sisu siis kokkuvõtlikult, vastavalt määratud tundidel, teistele ohvitseridele ette kanda. Kuulajatel ei tarvitseks juba niisugusel korral enam refe-

reeritavat raamatut lugema hakata ja sellesse süveneda, mis nõuaks muidugi tublisti rohkem aega kui referaadi pealtkuulamine. Ettekandele järgneks üldine arutus, kus antakse täiendavaid seletusi küsimustele, millistest pealtkuulajad on eriliselt huvitatud või mis pole küllalt selgesti esile toodud.

Samasisuline sõjakirjanduse refereerimine on ette nähtud ka kehtivas kaadri täiendusõppuste kavas, kuid — nagu oli juba varem tähendatud — vastava refereerimismaterjali nappuse tõttu on kujunenud peamiselt „Sõduri“ artiklite ühiseks lugemiseks, millised ilma selletagi nii keelelt kui ka sisult on kättesaadavad kõikidele ohvitseridele.

3. Ohvitserid peavad õppima võõrkeeli. Nimetatud küsimust on käsitletud juba varem „Sõduri“ veergudel (21. 12. 35. nr. 50—52), mispärast siinkohal, vähemalt esialgu, oleks ehk üleliigne hakata seda küsimust uuesti sõeluma.

Kui need ülalpool ohvitseride eneseharimise ja nende täiendusõppuste kohta esile toodud mõtteavaldused leiaksid teostamist, siis võiks küll loota, et ohvitseride edasiarendamine, mis olude sunnil seni pole teostunud küllaldase eduga, saaks uue tõuke ja praegusega võrreldes nende teadmiste kvantum suureneks ning vaimne silmaring muutuks laiemaks, ilma milleta nüüdisaja sõjamees ei saa olla „kõrgesti haritud eriteadlane“, nagu seda nõutakse tänapäeva oludes.

Sealjuures ohvitseride haridusliku tasapinna tõstmisele aitaks veel tublisti kaasa, kui väeosaulemad, kellede peamiseks ülesandeks ongi ohvitserikaadri kujundamine, edaspidi veelgi rohkem pööraksid tähelepanu alluvate ohvitseride eneseharimistöö juhtimisele teenistusest vabal ajal, ja ohvitseride täiendusõppuse läbiviimisel täie tõsidusega suhtuksid J. O. ja A. Ö. § 174 sellel alal ülesseatud nõuetele.

Lõpuks on loomulik ning arusaadav, et säärasel teadmiste süvendamisel ja silmaringi laiendamisel ohvitserid ka ise peavad avaldama tarvilist huvi asja vastu ja küllaldasel määral tahet eneseharimiseks, ilma milleta see töö ei saa anda nõuetavaid tagajärgi.

Kk.

Suitsukatete kasutamine dessantoperatsioonidel.

1. Sissejuhatus.

Suitsukatete loomise tehnika kiire areng ja nende kasutamise taktikaliste põhimõtete evolutsioon lubavad oletada, et kaasaja dessantoperatsioonid on vaevalt mõeldavad ilma suitsukatete kasutamisetä. Seda tõendavad välismaa sõjakirjanduses ilmunud vastavad kirjutised, kuid ka Maailmasõja laialdased kogemused kõikidel meresõjateatreil kinnitavad seda vaadet.

Suitsukatete kasutamine hõlbustab eeskätt dessantoperatsiooni kaotusterikkaima faasi — maabumise läbiviimist, raskendades dessantide vastu võitlemist.

Olgugi, et dessantoperatsioonide teostamine kaasajal on seotud suurte raskustega, siiski meie pikk rannik ja Vabadussõjas ettevõetud dessandid ja arvukad dessantretked vihjavad sellele, et ka tulevikus tuleb meil tegemist teha dessantoperatsioonidega. Kahjuks meie vabadussõjaegsed dessandid ei paku vajalisi õpiseid suitsukatete kasutamise alal. Seepärast tuleb meil sel alal rahu ajal teha tõsist tööd, kusjuures väärtuslikku kaasabi võivad siin pakkuda välisriikide sõjakirjanduses ilmunud sellekohased uurimused. Käesolevas kirjutises on toodud N. Vene vaateid ja tõekspidamisi suitsukatete kasutamise alal dessantoperatsioonidel.

Kuna dessantoperatsioonidest võtavad osa niihästi maa-, mere- kui ka õhujõud, siis ei ole suitsukatete kasutamiseiga tutvumine dessantoperatsioonidel mitte ainult näiteks mereväelaste ainuõigus. Ka maa- ja lennukväelased peavad tundma suitsukatete kasutamise põhimõtteid ja võtteid, sest nende tegevus dessantoperatsioonidel on tihedalt seotud suitsukatete kasutamisega.

2. Suitsukatete liigid.

Dessantoperatsioonidel ja üldse meresõjas kasutatavaid suitsukatteid võib liigitada olenevalt alljärgnevatest teguritest*):

- a) keemilistest omadustest;
- b) asetusest horisondi suhtes;
- d) pindala suurusest;
- e) tihedusest;
- f) katete moodustamiseks vajalikkudest abinõudest ja
- g) ülesannetest.

Olenevalt keemilistest omadustest jagunevad suitsukatted mürgisteks ja neutraalseteks.

Asetuselt horisondi suhtes võivad suitsukatted olla vertikaalsed ja horisontaalsed.

Pindala suuruselt jagunevad suitsukatted kohalikkudeks ja rajoone katvateks suitsukateteks.

Tiheduse mõttes tehakse vahet läbipaistvate (udude) ja läbipaistmatute suitsukatete vahel.

Katete moodustamiseks vajalikkude abinõude järgi jagunevad suitsukatted suitsuboide, lennukite, ujuvabinõude (laevade, paatide) jne. abil moodustatavateks kateteks.

Olenevalt ülesannetest jagatakse suitsukatteid aktiivseteks, passiivseteks ja moondamiskateteks.

3. Suitsukatete ülesanded.

Suitsukatete kasutamise peamiseks eesmärgiks on tagada maabumise takistamatut läbiviimist. Kuna dessantoperatsiooni õnnestumine või ebaõnnestumine oleneb suurel määral maabumise kordaminekust või nurjumisest, siis võib oletada, et suitsukatted on sageli otsustava tähtsusega dessantoperatsioonide läbiviimisel.

Eespoolnimetatud peamise eesmärgi saavutamiseks võib suitsukatetele üles seada alljärgnevad põhiülesanded**):

- 1) takistada koos teiste vastavate abinõudega vaenlase allveelaevade rünnakuid transportlaevadele;
- 2) katta transportlaevu hargnemise perioodil vaenlase vaatluse eest rannikult ja õhust;
- 3) katta dessantvägedega täislaaditud maabumisabinõusid nende lähenemisel rannale;
- 4) katta vägesid nende tagasilaadimisel laevadele dessantoperatsiooni ebaõnnestumisel ja
- 5) vaatlustingimuste vähendamisega maabumisrajoonis raskendada kaitsja vastutegevust.

4. Suitsukatete kasutamise põhimõtted ja katete loomise tehnika.

- a) Vaenlase allveelaevade rünnakute takistamine.

Vaenlase allveelaevade rünnakute takistamine teostub madalate kuid sealjuures ti-

*) Morskoi sbornik nr. 1 — 1933. a. lhk. 23.

***) Morskoi Sbornik nr. 5.—1933. lhk. 14.

hedate suitsukatete abil. Need suitsukatted katavad veepinda poole kuni ühe meetri kõrguse kihina ja nad peavad muutma allveelaevadele võimatuks torpedeerida viibides allvee. Torpedo-ataagiks peavad allveelaevad tõusma veepinnale, sest suitsukatete tõttu on periskoobi kasutamine allvee seisukorras sel juhul võimatu.

Selleks, et enam-vähem kindlalt tagada transportlaevade julgeolekut allveelaevade rünnakute vastu, tuleb suitsuga katta võrdlemisi suur mereala, vastasel korral võib allveelaevadel siiski avaneda soodsaid võimalusi torpedeerimiseks. Suure mereala katmise vältimiseks suitsuga — tuleb transportlaevadel asuda võimalikult rannale lähedale. See aitab ära hoida allveelaevade rünnakuid vähemalt ranna poolt. Asukoht ranna läheduses loomulikult kutsub esile oma poolt raskusi, sest laskekauguse vähenemisega suureneb rannakaitse relvade mõju.

b) Transportlaevade katmine vaenlase vaatluse eest rannalt ja õhust.

Suitsukatete kasutamine transportlaevade katmiseks vaatluse eest rannalt ja õhust teostub mitmesuguste meetodite ja arvestuste abil. Siin huvitab meid eeskätt küsimus, kui kõrge peab olema suitsukate ja kui kaugel peab ta asuma transportlaevast selleks, et mõjuvalt katta laeva kaitsja vaatluse eest.

Suitsukatte kaugus transportlaevast määratakse kindlaks täisnurkse kolmnurga ABC abil (joon. 1)*).

Nimetatud kolmnurga punkt A tähendab transportlaeva asukohta, punktis B asub vaatleja silm ja joon AC on laeva kaugus vaatlejast (horisontaaljoont mööda).

Selgub, et mida kaugemale punkt A-st asetada suitsukate, seda kõrgem peab ta olema, et katta selles punktis asuvat laeva. Samuti näeme, et mida kõrgemal ja lähemal laevale asub vaatleja, seda kõrgem samuti peab olema kate.

Märkides suitsukatte kõrguse B_1C_1 -ga, võime välja arvestada AC_1 , s. o. suitsukatte kauguse laevast järgmise valemiga järgi:*)

$$AC_1 = B_1C_1 \cot \varphi$$

Kui märkida AC_1 tähega N ja B_1C_1 s. o. suitsukatte kõrguse tähega h , siis saame järgmise kujulise valemiga:

$$N = h \cot \varphi$$

Sama kolmnurga ABC abil saame vajaliku suitsukatte kõrguse järgmiselt:

$$h = N \tan \varphi$$

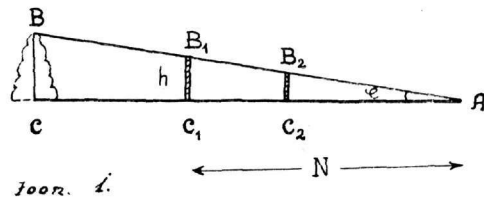
Tabelis nr. 1 on kindlaks määratud suitsukatte kõrgused olenevalt φ -st ja N -st.**).

Nimetatud tabel võimaldab meile leida mitmesuguseid kombinatsioone.

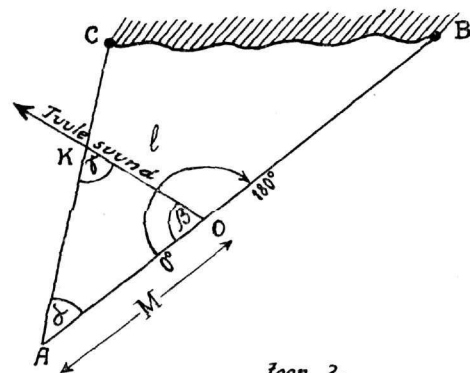
Näiteks võttes suitsukatte maksimaalseks kõrguseks 50 m, saame $\varphi = 3^\circ$ juures laeva maksimaalse kauguse kattedest — ühe kilomeetri.

Sellest on vähe. Vaenlasel võib olla mitu vaatluspunkti rannal. Järelikult tuleb suitsukatte loomisel arvestada kogu seda ala, kus vaenlasel võivad vaatljad asuda, mis oleksid suutelised halvama transportlaevade tegevust.

Joonisel 2. on toodud selline juht.

Joon. 1.

Joon. 2.

Punktid C ja B on äärmised punktid, kus võivad asuda vaenlase vaatlejad, A on laeva asukoht, OK — tuule suund, α -nurk kahe äärmise vaatluspunkti suuna vahel (vaatlusnurk), β -nurk, mis moodustab tuule suuna ja äärmise suuna vahel punkt B peale (tuulenurk).

Kolmnurgast AOK võime leida OK, s. o. suitsukatte pikkuse.

Nurgad α ja β saame kätte kaardi abil ja AO leiame tabelist nr. 1. Tähistame AO M-ga ja OK l-ga.

Kolmnurgast AOK leiame:

$$l = M \frac{\sin \alpha}{\sin (\alpha + \beta)}$$

Tähistame $\frac{\sin \alpha}{\sin (\alpha + \beta)}$ K-ga.

Saame suitsukatte pikkuse:

$$l = MK.$$

*) Morskoi Sbornik nr. 1 — 1933. a., lhk. 24.

***) Morskoi Sbornik nr. 1. — 1933. a., lhk. 25.

Tabel 1.

φ kraadides	N meetrites												
	25	50	75	100	125	150	175	200	225	250	900	1000	2000
1	0,5	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5	9	17	35
2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	18	33	70
3	1,5	3	4,5	6	7,5	9	10,5	12	13,5	15	27	52	105
4	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	35	70	140
5	2,5	5	7,5	10	12,5	15	17,5	20	23	25	44	88	175
6	3	6	9	12	15	18	21	24	27	30	53	105	210
7	3,5	7	10	14	17,5	20	25	28	32	35	62	123	246
8	4	8	12	16	20	24	28	32	34	40	71	141	281
9	4,5	9	13,5	18	22,5	27	32	36	41	45	80	158	317
10	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	88	177	353
11	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	88	177	353
12	5,5	11	16,5	20,2	27,5	33	39	43	49,5	55	105	220	429
13	5,8	11,6	17,5	23,5	29	35	41	47	53	58	116	230	460
14	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60	120	240	480
15	7	14	21	28	35	42	49	56	63	70	140	280	560
16	7,5	15	22,5	30	37,5	45	52,5	60	67,5	75	150	300	600
17	7,5	15	22,5	30	37,5	45	52,5	60	67,5	75	150	300	600
18	8	16	24	32	40	48	56	64	72	80	160	320	640
19	8,5	17	25,5	34	42,5	51	59,5	68	76,5	85	170	340	680
20	9	18	27	36	45	54	63	72	81	90	180	360	720

M ä r k m e d: 1. Nurk φ mõõdetakse nurgamõõtjaga laeva kõige kõrgemast punktist horisontaaljoont mööda vaatlejani. — 2. Kaugused mõõdetakse kaugusemõõtjaga. — 3. Tabelist saadud katte kõrgusele tuleb juurde arvata laeva kõrgus; arvestades katte kõrguse abil kaugust, tuleb maha arvata laeva kõrgus. — 4. Tabelit läbistav jäme joon tähistab normaalse suitsukatte kõrguse.

Tabel 2.

α	β																		
	5°	10°	20°	30°	40°	50°	60°	70°	80°	90°	100°	110°	120°	130°	140°	150°	160°	170°	180°
5°	0,5	0,4	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3	1	
10°	0,7	0,5	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,5			
20°	0,8	0,7	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,6	0,7	1	2			
30°	0,9	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	0,8	1	1,5	3				
40°	0,9	0,8	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,9	1	1,3	1,9	4					
50°	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	1	1,2	1,5	2,3	4,5						
60°	6,9	0,9	0,9	0,9	0,9	1	1	1,2	1,4	1,7	2,6	5							
70°	1	1	1	1	1	1,1	1,2	1,5	1,9	2,8	5,4								
80°	1	1	1	1	1,1	1,3	1,5	2	3,9	5,6									
90°	1,1	1,1	1,1	1,1	1,3	1,6	2	3	5,8										
100°	1,1	1,1	1,1	1,3	1,5	2	2,9	5,5											
110°	1,1	1,1	1,2	1,5	1,9	3	5,5												
120°	1,1	1,1	1,3	1,8	2,5	5													
130°	1,1	1,2	1,5	2,2	4,4														
140°	1,1	1,3	1,9	3,8															
150°	1,2	1,4	2,8																
160°	1,3	2																	
170°	2																		
180°																			

K = ∞

Tabelist nr. 2 leiame K suuruse a ja β igasuguste võimalikkude kombinatsioonide juures*).

Sellest tabelist selgub, et:

1) mida väiksem on nurk α (vaatlusnurk) ja mida rohkem suund BC

ühtub tuulesuunaga, seda lühem on suitsukatte;

2) kui nurgad β (tuulenurk) ja α (vaatlusnurk) on lähedased 0°-le või 180°-le, siis suitsukatte pikkus läheneb lõpmatusele, s. o. suitsukatte loomine liikumatute abinõudega osutub võimatuks ja kasutamisele tulevad võtta liikuvad abinõud.

*) Morskoi Sbornik nr. 1. — 1933. a., lhk. 28.

- 3) nurkade α ja β keskmiste suuruste juures suitsukatte pikkus võrdub suitsukatte kaugusele laevast võetult 1,5–2 korda.

Eespooltoodu on maksev vertikaalsete suitsukatete kohta. Kuid need suitsukatted ei rahulda igakord varjamise vajadusi. Vertikaalsed suitsukatted nõuavad küllaldast tuult ja ka vajalisel määral liikuvaid abinõusid. Vastasel korral on vertikaalse suitsukatte loomine seotud suurte raskustega, nõudes suure hulga vastavaid seadiseid.

Vertikaalsete suitsukatete puudusi kompenseerivad teataval määral horisontaalsed suitsukatted. Need moodustatakse kas lennukitelt või vastavate statsioonarsete seadiste abil. Selliste suitsukatete peamiseks ülesandeks on takistada vastase suurtükiväge tulistamisel laevade pihta. Need suitsukatted peavad segama vastase suurtükiväe vaatluspunkte vaatluste hindamisel. Sealjuures katte kõrgus peab võrduma vähemalt mürsu langemisest tekkinud veesamba kõrgusele. Neid suitsukatteid kasutatakse ka transportlaevade varjamiseks õhuvaenlase eest. Kuid selle teostamine ei ole mitte kerge. Suitsutekitamiseks vajalised abinõud (lennukid, stationaarsed seadised jne.) peavad olema alaliselt tegevusvalmis, et nad õigeaegselt suudaksid moodustada vajalise katte, mis püsiks võimalikult tuule igasuguse suuna juures. Suitsukatte õigeaegne loomine nõuab hästi organiseeritud ja laialdast õhuvaatlusteenistust, sest vastasel korral tuleb kas pidevalt hoida suitsukatte laevade ümbruses või katte loomine jääb paratamatult hiljaks. Eriti suured raskused kerkivad siin esile juhul, kui aerodroomid asuvad kaugel. Parimaks lahenduseks tuleb lugeda seda, kui lennukid asuvad stardivalmis — kas merrelastult või lennukite emalaevadel, kust nad vajaduse korral kiiresti võivad tõusta õhku. Sealjuures igal sellisel lennukil peab olema vähemalt kaks vaatlejat (üks — õhuvaenlase ja teine allveelaevade ilmumise avastamiseks ja nende tegevuse jälgimiseks).

d) Maabumisabinõude katmine lähenemisel rannale ja dessantvägede tagasilaadimisel laevadele operatsiooni ebaõnnestumise puhul.

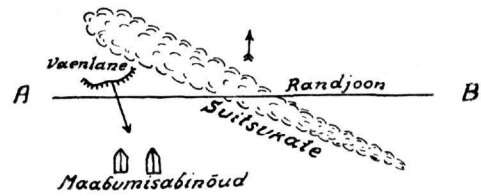
Peamiseks nõudeks suitsukatete kasutamisel maabumisabinõude katmiseks lähenemisel rannale on, et need katted oleksid moodustatud võimalikult rööbiti randjonele (joon. 3. ja 4.). See võimaldab katta

neid abinõusid kuni viimse võimaluseni enne dessantvägede vettehüppamist ja väljajõudmist rannale.

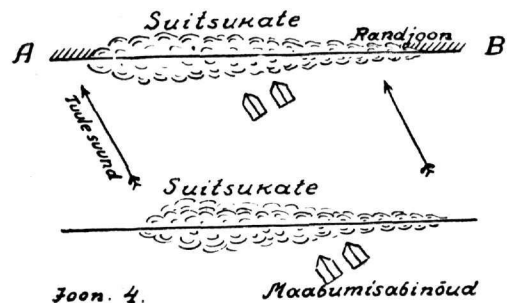
Sellele järgneb nõue, et maabumisabinõud ei tohi läheneda rannale perpendikulaarselt, vaid tuule suunas. Sealjuures maabumisabinõud peavad liikuma suitsukatte vahetus läheduses, et nende varjus kiiremini välja jõuda rannale. Peale selle võimaldab selline liikumine vaenlase õhurünnakute puhul maabumisabinõudel varju leida suitsukattes.

Kui randjoon maabumisrajoonis ei ole sirgjooneline, vaid moodustab sopi, siis suitsukatte tuleb luua sirgjoone suunas, mis ühendab selle sopi kaugemaid merreulatuvaid ninasid (neemesid), nagu see on kujutatud joonisel 5. — Vastasel korral on rannalt maabumisabinõusid võimalik võtta flankeeriva tule alla. Selle vältimiseks on vajalik peale eeltoodu veel vallutada esimeses järjekorras merreulatuvad maaninad.

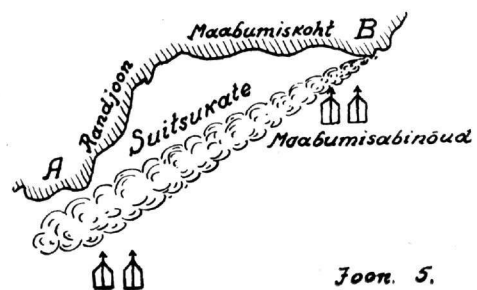
Soodsamaks abinõuks suitsukatte loomisel tuleb käesoleval juhul lugeda lennukit,

Joon. 3.

Joon. 4.

Joon. 5.

sest tema tegevus ei olene navigatsioonilistest tingimustest ja tema kiirus võimaldab luua lühikese aja jooksul pika katte.

Maabumisabinõude katmiseks ründamis- ja pommituslennuväe eest kasutatakse horisontaalseid katteid, mille kõrgus on tavaliselt 50—70 m. See kõrgus takistab vaenlase lennukite laskumist madalale, sest sattudes suitsukattesse võivad lennukid kaotada orienteerumisvõime.

Teisest küljest need katted raskendavad ka maabumisabinõude orienteerumist

Madalad maabumisabinõud asuvad ise täielikult suitsukatte sees, mistõttu ka maabujate eneste vaatlusvõimalused ning orienteerumine on muutunud piiratuteks. Peale selle segavad suitsukatted nende transportlaevade liikumist, mis on vabanenud dessantvägedest. Tegelikult need laevad ei vaja enam kaitset allveelaevade vastu sellisel määral, kui dessantvägedega täislaaditud laevad, sest olles vabanenud koormast võivad nad vabamalt manööverdada ja liikuda siksak kurssidega, mis tunduvalt takistab allveelaevade rünnakuid.

Ujuvabinõude (laevade, praamide, paatide jne.) katmine suitsukatetega dessantoperatsiooni ebaõnnestumise korral vägede tagasilaadimisel laevadele teostub analoogiliselt. Siin on ümberpööratud tegevus: *paadid ja praamid peavad üles leidma ranna asemel oma transportabinõud*. Et see ei ole kerge ülesanne suitsukattes viibides — on selge. Sellistel juhtudel tavaliselt valitsev ärevus, segadus jne. võib suitsus hõlpsasti muutuda paanikaks, mistõttu suitsukatete kasutamisega tuleb siin olla väga ettevaatlik.

5. Kokkuvõte.

Kokkuvõttes võib öelda, et suitsukatete kasutamisega dessantoperatsioonidel püü-

takse vähendada kaitsja vastutegevuse võimalusi. Suitsukatted peavad varjama dessantlaevu allveelaevade rünnakute ja õhukallaletungide eest, mis on dessantvägedega täiskuhjatud aeglaste transportlaevade tõsi-semaid vaenlasi kaasajal. Suitsukatted peavad vähendama ka kaasaja rannakaitse tulirelvade mõju, raskendades vaatlust ja takistades tulejuhtimist otsese vaatluse abil.

Teisest küljest aga suitsukatted muudavad dessantoperatsiooni, kui niikuinii keeruka sõjalise ettevõtte veelgi mitmekesisemaks. Tekib vajadus suitsutekitajate abinõude ja seadiste järgi, erilise väljaõppe järgi teotsemiseks suitsukattes jne. Suitsukatete kasutamine nõuab ka vägede kasvatamist moraalselt, sest teotsemine siin muutub lähedaseks öösisele tegevusele, kus merel ja rannas teotsemisega harjumatud võitlejad võivad sattuda kergesti paanikasse.

Suurimaks raskuseks suitsukatete kasutamisel tuleb lugeda aga orienteerumisvõimaluste vähenemist. Eriti on see maksev madalate paatide kohta, kus vaatlusvõimalused on piiratud. Maabumisabinõud võivad minna segamini, üksikud nendest ära eksida ja maabuda hoopis kõrvalises kohas. Suuri raskusi võib tekitada ka tuul, mistõttu olenevalt tuulest on suitsukatted väga juhuslikud ning tujukad abinõud varjumiseks.

Kui aga dessantväed on suitsukatete loomiseks ja teotsemiseks suitsukatetes põhjalikult ette valmistatud, kui on kasutada tehniliselt viimistletud suitsutekitamise abinõud ja seadised ja kui ka tuul soodustab suitsukatete loomist ning püsimist, siis võib oletada, et suitsukatted on dessantoperatsioonidel väärtuslikkudeks vahenditeks edu saavutamisel.

H. R.

Topo-hüdrograafia

osakonna näitus 12.–16. maini osakonna töö iseloomustajana.

12. mail s. a. Vabariigi Ohvitseride kasiinos avati Kaitsevägede staabi topo-hüdrograafia osakonna tööde näitus. Avamisest võtsid osa hr. Riigivanem, Kv. Ülemjuhataja, V. Valitsuse liikmeid, Tartu ülikooli esindajaid, vanemaid kaitsevägealasi ja topo-hüdrograafia küsimusele lähedal seisvaid teiste ametkondade juhtivaid ametnikke.

Enne näituse väljapanekute vaatamisele

asumist andis topo-hüdrograafia osakonna ülem kolonelleitnant E. Ahman ülevaate meie kaardiasjanduse praegusest olukorrast ja lähema tuleviku väljavaateist. Lühedases kokkuvõttes kolonelleitnant E. Ahmanilt avaldatud mõtteid:

Eesti sõjaline kaart on võrsunud Vene kaardist, mis pärast veel tänapäeval teatav osa meie kaartidest põhjeneb Vene geodeetilise-

le alusele ning päranduseks jäänud Vene kaardimaterjalile. Vene kaart meie maa kohta Vene riigi valitsemise ja sõjanduse seisundist oli väga hea, kuna kaardistamise tööd siin võimalikul sõjateatril ja tähtsamal positsioonil pealinna ees viidi läbi suures määras väga täpsalt. Tolle kaardiga viisime läbi oma Vabadussõja, kuid omal viisil ei suuda ta enam rahuldada 18 aasta kestel iseseisvalt väljakujunenud riiki, eriti aga sõjatehniliselt arenenud kaitsejõudude vajadusi kaardi järel. Meie vajame ajakohast geodeetilist alust. Et see üritus oleks kõigiti

säilitada sõjalise kaardi ja taktika vahel kõige tihedamat kontakti. Viimane aeg nõuab kaardi määra vähendamist. Meil valmistati topograafilist põhikaarti määras 1 : 25000 ja tehakse seda piiratud ulatuses veel praegu. Riigi territooriumi kaardistamine selles suures määras on kulukas ja kestnuks meie võimaluste juures 60 a. Nii osutub venivaks rahuldada kaitsejõudude vajadusi 1 : 25000 kaardiga.

Arvestades tänapäeva taktikalisi nõudeid ja lahingutegevuse piirkondade suurenemist kiiresti liikuvate väeliikide ilmumise

Topo-hüdrograafia osakonna näituse avaaktus.

rahuldav, töötab Eesti oma territooriumi ulatuses kaasa Läänemeremaade Geodeetilise Komisjoniga. Töö on olnud edukas ja aasta 7—8 pärast võidakse lõpetada triangulatsiooni välistööd selles ulatuses, kuivõrd vajab seda riigi üld- ja sõjaline kaart.

Sõjaline kaart on maastiku graafiline kujutus, kohastatud erieesmärgile või ülesandele. Maastik on kandvamaid elemente sõjalises tegevuses. Maastiku kasutamise põhimõtted evolutsioneeruvad vastavalt relvade tehnika arengule, järelikult ka sõjaline kaart peab vastavalt täienema. Seega on tarvilik

lahinguväljadele, on tarvis kaardi määra vähendada (suurem ala väikesel kaardilehel). Seda kaardi määra vähendamistendentsi näeme kõikide sõjavägede sõjakaardide juures.

Arvestades meie riigikaitse tegelikke vajadusi ja võimalusi, alustati määras 1 : 50000 Eesti kaardi 1 : 50000 valmistamist. Neil töödel kasutatakse ära meie maa kohta olemasolev endine usaldusväärne kaardimaterjal kui ka katastris, maa- ja metsakorraldusega seotud mõõtmised, kuivõrd need suudavad anda materjali sõjakaardile. Rakendatud on siin veel õhustpildistus.

Möödunud tööaastal on sellist kaardimaterjali töötatud ümber maastikul ja seotud uue geodeetiliste alusega ning joonitatud trüki valmis 5400 ruutkilomeetrit riigi pindala. Selliselt töötades katame Eesti pinna usaldusväärse uue Eesti kaardiga, mis valmistatud meie riigikaitse ülesannetele vastavalt 10 aastaks kestel.

Uuesti avatud topograafia ettevalmistamise kursus, kus õpivad kõrge üldharidusliku tasemega noored kaitseväelased, annab aasta kolme pärast juurde töömehi, mis tõstab töö edu veelgi.

Hüdrograafia alalt nõuab meie ümberkorraldatud kaitselaevastik ajakohast merekaarti nii õppe kui sõja puhuks. Nõude õigeaegsaks ja ajakohaseks rahuldamiseks on mõõtriistade kompleksi täiendatud moodsa seadisega — kajaloodiga. Kaitselaevastikule spetsiaalkaartide valmistades on osakond rahuldanud üldisi tarvidusi avalikkude merekaartide suhtes.

Maamagnetismi uurimus Eesti vetes ja mandril on lõpul. Tulemusena on valmistatud isogoonide kaart. Avastatud on magnetilised anomaaliad, millede teadmine on tähtis sõjaliselt ja ka riigi maapõue varade asukohtade selgitamisel.

*

Kolonelleitnant E. Ahmani ülevaatele järgnes tutvumine väljapanekutega, millised olid grupeeritud alljärgnevate osakonnas läbitöötatavate alade järgi.

Geodeesia ja geofüüsika.

Mõne triangulatsiooni signaali mudeli kõrval oli välja pandud mõõtriistadest suur universaalriist, Wild'i teodoliit, Zeiss'i niveliir, astronoomiline pasaažriist ja teised, millelised andsid ülevaate tööde täpsusest topograafilise kaardi geodeetilise aluse loomisel. Rikkalik päevapiltide kogu triangulatsiooni signaalidest tõendab omakorda vajalike kõrvaltööde suurust ja hulka. Skeemidest äratas tähelepanu triangulatsiooni arendus mõõdetud baasist ja triangulatsiooni ülevaateskeem. Skeemidest selgus, et meie iseseisvuse ajal I järgu kolmnurkadega on juba kaetud üle poole Eesti territooriumist.

Ajaloolises osas oli võimalik tutvuda meie eelkäijate — Vene kindralstaabi töödega

Hr. Rügivanem ja Kv. Ülemjuhataja tutvunemas topo-hüdr. näituse väljapanekutega.

Eesti trianguleerimisel. Ülesvõtte Varesmäe maa-alusel triangulatsiooni rististikivil leitud dokumentidest annab võimaluse tundma õpida vene triangulaatorite meeoleolu ja suhtumist oma töösse. See kiri (a. 1892.) täis meeoleolulist luulelendu oli määratud „järeltulevatele põlvedele kauges tulevikus“ ja on avaldatud „Geodeet'is“ nr. 1/2 1936. a.

Kuna geodeetiliste tööde täpsus peab olema ja ongi väga suur, pakub kogutud geodeetiline materjal (iseenesest kallis vara) suurt huvi teadusele. Ühelt poolt teadus aitab ise geodeetiliste tööde läbiviimisel kaasa, nagu seda on Läänemere maade Geodeetilise Komisjoni ülesanne ja tegevus kindlate lähtepunktide määramisel, teiselt poolt aga kasutab teadus saadud resultate mitmete küsimuste lahendamiseks, nagu esikohal maa-kerasuuruse ja kuju uurimisel.

Väljapandud skeemid näitasid veenvalt, kuidas meie Eesti kaardi jaoks loodud triangulatsioonivõrk moodustab osa Läänemere maade Geodeetilise Komisjoni ringahelast ümber Läänemere ja kuidas kasutatakse meie võrku maailma suurimatel kraadimõõtmistöodel: pikkusekraadi mõõtmisel Atlandi ookeani kaldast läbi Euroopa Aasia ja P. Ameerika, Atlandi ookeanini ja laiuskraadi mõõtmisel Põhja-Jäämerest üle Eesti, Lõuna-Aafrikani. Seega omavad meie mõõtetööd ka rahvusvahelise tähtsuse.

Geodeetiliste väljapanekute järjena esinesid maamagnetismi uurimistöid käsitlevad eksponaadid.

Vaadeldes ajaloolisi magnetilise deklinatsiooni kaarte, paistis silma korrapärane isogoonide kuju, nii meie mere kui ka maaalal. Säärane kujutamine oli tingitud vähesest mõõtmise materjalist (merel puudusid

vaatlused üldse) ja XIX sajandil valitsenud kujutlustest maamagnetismi elementide korrapärasest paigutusest. Meie magnetilise ülesvõtte andmete (ajavahemikus 1923—1936. aastal) põhjal koostatud isogoonide kaart pakub hoopis teist pilti.

Paistab kohe silma, et meie maa on magnetilises mõttes üldiselt häiritud. Iseäranis huvitavad on anomaalsed kohad Matsalu lahe, Türi ja Jõhvi juures.

Ühel skeemil oli esitatud Jõhvi anomaa liat põhjustav hüpoteetiline masiiv, mille häirivad kihid peaksid asetsema umbes 270 meetri sügavuses.

Magnetilistest instrumentidest oli välja pandud nn. mere-instrumentid: deflektor, kaksikkompass ja kompass deklinatsiooni mõõtmiseks, kuna mandril tarvitusel olev magnetiteodoliit ja A. Schmidt'i välikaal.

Topograafia ja kartograafia.

Väljapanekutest esikohale oli asetatud topograafiline põhikaart 1:25000. See on täiesti uus kaardistus ja põhjeneb kindlale geodeetilisele alusele. Neljavärvilises trükis annab ta täpsa ja selge ettekujutuse vastavast maastikust.

Uudisena näidati kaarti mõõdus 1:50000. Väliselt sarnaneb ta kaardile 1:25000. Selle kaardi valmistamisel oli alusmaterjaliks Vene 1:42000 mõõduline kaart. Ta põhjeneb samuti kindlale geodeetilisele alusele. Kõik muudatused ja ebatäpsused põhijoonises kui ka pinnavormes (reljeefis) kontrollitakse ja parandatakse topograafide poolt maastikul.

Kaart 1:50000 on varustatud täisnurkse koordinaatide ruudustikuga ja teiste vajalike andmetega. Neljavärvilises trükis annab ta maastikust selge ettekujutuse nagu 1:25000-ki, seejuures mahutab ta 4 korda suurema maaala niisama suurele lehele.

Neist mõlemast kaardist kõrvuti trükitud koopiatega olid välja pandud originaaljoonised: üks põhioriginaal, millise valmistab topograaf maastikul n. n. „must joonis“, ja teine puhas — kaardilehe paljundamiseks. Meie topograafide tööde hindamiseks olid võrdluseks välja pandud endised Vene kaardid ja uuemad väljaanded Läti, Soome, Rootsi, Prantsuse, Saksa ning veel mõnede Lääne-Euroopa riikide kaartidest.

Kõrvuti topograafiliste kaardistustega oli välja pandud Valdeki õppevälja plaan mõõdus 1:10000. Kui tänaseni tunti puudust õppevälja plaani järgi, siis uus neljavärviline plaan algmõõdus ja selle vähendus mõõdus 1:20000 kõrvaldavad senised puudused täielikult.

Väljapanekuist võiks mainida veel kaardidilehti 1:200000 ja selle originaaljooniseid mõõdus 1:100000.

Tööriistadest oli välja pandud mensula, kipseegel ja pantograaf. Peale selle oli valmistatud maastiku panoraam, millel miniatüüris näidati topograafi tema tööinstrumendid ja töölistega. Väljapanekud andsid selge ettekujutuse sõjatopograafilise kaardi valmistamisest, alates ülesvõttest maastikul kuni neljavärvilise kaardilehe ilmumiseni tarvitaja kätte. Võrreldes teiste maade kaartidega on meie topograafilised kaardid võistlusvõimelised ja täiesti ajakohased.

Fotogrammeetria.

Selle jaoskonna külastamine tõendas, et topohüdrograafia osakond on kasutanud kõiki tehnilisi võtteid oma töös. Oli võimalus jälgida kaarti 1:50000, milline valmistatud toorülesvõtete järgi. Võrdluseks asusid samas ka tehtud ülesvõtete negatiivid ja pildid, mis võimaldasid kaardi võrdlemist ja kontrolli. Huvitav oli jälgida, kuidas fotod võimaldavad kiiret ja täpsat maastiku rekognostseerimist. Näitena oli välja pandud Raasiku kaardilehel Pikavere ümbrus, kus end. vene kaardi järgi oli näidatud läbipääsematu soo, kuna õhufoto ja seejärgi valmistatud plaan avastavad samas rajoonis suure asunduse — kultuurmaa.

Hüdrograafia.

Hüdrograafia jaoskonna eksponaate vaadeldes torkas silma, et meie merekaardid jaatunevad kolme suurde rühma.

1. Kaardid kaitselaevastiku eriotstarvete rahuldamiseks mõõdus 1:50000.

2. Rannasõidu kaardid mõõdus 1:100000.

3. Meresõidu kaardid mõõdus 1:200000.

Esitatud olid ka tööplaanid mõõdus 1:6250 ja 1:12500, mis on algmaterjaliks meie poolt koostatud merekaartidele. Plaanidest selgus, et meil on toimetatud mõõtmist umbes kolm korda tihedamini kui venelased seda tegid meie vetes aastatel 1826—1865. Seetõttu on meie merekaardid tunduvalt täpsamad.

Hüdrograafilistest tööriistadest olid esitatud mõõdulatt, käsi ja mehaanilised loed, veepeel (veepinna vertikaalkõikumiste mõõtmiseks), sekstant ja protraktor (vaatlustulemuste mehaaniline arvutamise abinõu). Huvi pakkus kajaloodi skeem, millest nähtus, et selle instrumendiga on võimalik sooritada mõõtmistõid senisest umbes neli korda kiiremini, saades sealjuures pideva merepõhja

reljeefi diagrammi. Kuuesõlmelise kiirusega mõõtes registreerib kajalood automaatselt sügavusi iga meetri tagant.

Üldettekujutise meid ümbritseva mere sügavustest andis 16-s sinise värvi nüansis koostatud batimeetriline kaart. Kõrvutades meie merekaarte välisriikide merekaartidega, võib märgata, et nad vastavad täielikult aja- nõuetele.

Topohüdrograafia kursus.

Oma ette nurgana esinesid ka t.š. kursuse õpilaste tööd. Kuna kursus algas oma tegevust 1935. a. sügisel ja õpilasteks astusid aspirandikursuse lõpetanud noormehed, siis et tohtinud loota eksponaatide hulgas topograafilisi välitöid. Küll aga jätsid hea mulje talve kestel tehtud tööd topograafilise joonestamise alal, milliste autorid töötavad kursuse lõpetamisel kujuneda түsedaiks tööjõududeks t.š. alal.

*

Sooritatud ringkäik eksponaatide keskel, kuuldud selgitused iga ala tööde iseloomu kohta ja sel teel restaureeritud mälestised en-

da topograafilistest töödest — jõuab vaataja peagi veendumusele, et t.š. alaline töö on kallis ja vastutusrikas. Omakorda, seesugusele järeldusele jõudnule on ka selge, et kaart tuleb käsitleda suure hoolega. Kaart pole mitte tükike paberit, mille hind mõni sent, vaid ta on paljusid kroone väärt olev varandus. Teisalt selgus ka näituse külastajale, et topograafidele etteheiteis peab olema tagasihoidlik nende töö aeglase arenemise ja teinekord ka kaardi täpsuse suhtes. Topograafia töö iseloom on aegaviitev ja teisalt valminud kaardilehel, mis oli maastiku tõetruu jäljendaja valmistamise momendil — mõne aasta kasutamisel olemise järgi esineb topograafist olenematuid puudusi maastiku üldpildi muutumise (juurdeehitamised, metsade mahavõtmised, magistraalkraavide kaevamised jne.) tagajärjel.

Kõiki raskusi, milliseid vaja ületada t.š. osakonnal kui ka osakonnalt tehtavaid üldkasulikke töid — oli võimalus näha ja kuulda näituse külastajail. Näitus aitas kahtlemata palju kaasa topohüdrograafia osakonna töö selgitamiseks ja mõistmiseks nii kaitseväes endas kui ka väljaspool kaitseväge.

J. M.

Kohtamislahingu tänapäeva probleemist.*)

Kolonelleitnant A. Laats.

3. Kohtamislahing Ette'i juures 22. augustil 1914. a.

Kirjeldav näide on toodud laial rindel teotsevate suurte armeede ajajärgust, kus kerivad esile mitme kolonni või koondise juhtimise põhimõtted. Käesolev lahing leidis aset Maaailmasõja algpäevil vastastikku pealetungivate diviiside — sakslaste 10. ja prantslaste 7. diviisi — vahel. Käesolev on üks neist 22 kohtamislahingu ahelikust, mis leidsid aset 22. aug. 1914. a. Ardennides ja millised lõppesid kõik prantslaste kaotusega. Prantslased ise nimetavad seda päeva „raskeimaks katsumistunniks“, „raskeimaks lahinguristimise päevaks“. (Eriti suured olid kaotused prantslaste juhtkonnas, mõni diviis näiteks Rosignol juures kaotas kõik ohvitserid). Siin prantslased esinesid kohtamislahingu aluste läbitöötamatult, kuna saksla-

sed seevastu seisid selles ettevalmistuses tullaegse mõiste järgi kaunis kõrgel, vähemalt juhtkond.

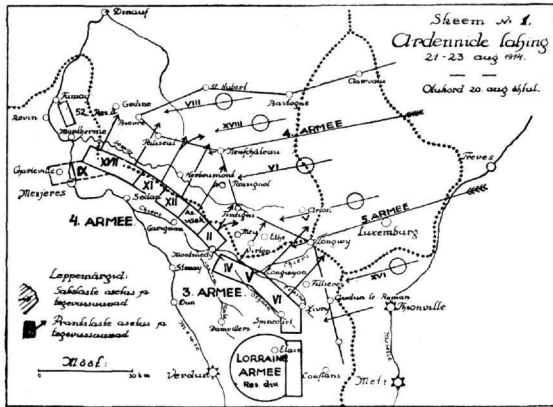
Ardennide lahingud arenesid 22. 08. prantslaste 4. ja 3. armee, millised 21. 08. hommikul asunud põhja üldsuunas pealetungile, ja teiselt poolt sakslaste 4. ja 5. armee vahel, millised jätkasid 19. 08. alatud pealetungi läände. Skeem nr. 1 kujutab poolte asetust ja tegevuse suundi 20. 08. õhtul; sellest nähtub, et pooled lähenesid üksteisele peaaegu õige nurga all. Skeemilt nr. 2 näeme poolte asetust lahingu eelõhtul, s. o. 21. 08. Sakslaste 10. diviis asus Etalle ja 53. brigaad Chatillon'i rajoonis, kuna prantslaste 7. diviis Ruette'i, LaMalmaison'i rajoonis (vt. skeem nr. 3). Sellest näeme, et vahe- maa aktiivvõitlustahteliste poolte vahel kõigub vaid 6—10 km vahel, nii et järgmisel päeval lahing oli vältimatu.

Poolte jõuline vahekord selgub tabelist alljärgnevalt:

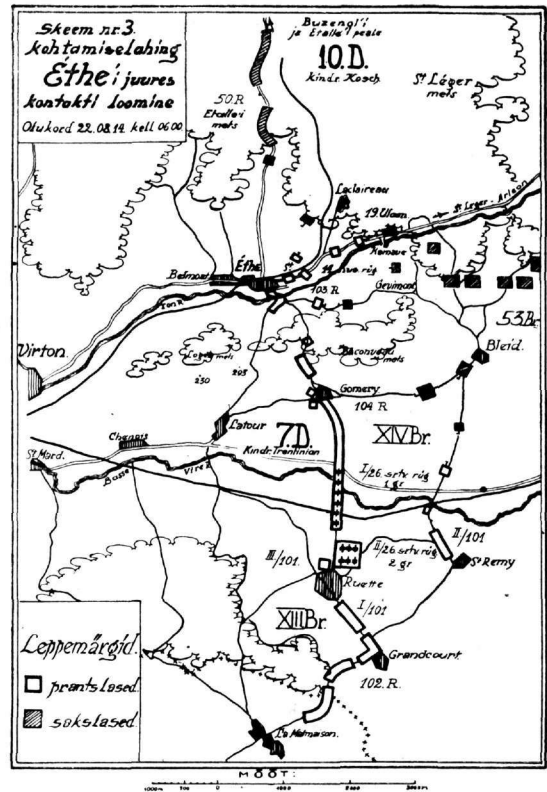
*) Vt. „Sõdur“ nr. 44 — 1935. ja nr. 19 — 1936. a.

Ethe'i lahingu jõudude vahekorra tabel.

Üksuste ja relvade nimetus	Prantslastel 7. diviis	Sakslastel 10. div. + 53. br.	Jõudude vahekord	Märkmeid
Jalaväge pataljone	12	19	12 : 19	
r.-kuulipildujaid	24	54	4 : 9	
Suurtükiväge k. suurtükku	36 (75 mm) +	90	6 : 15	14 : 15 (korp. srt.)
r. suurtükke	—	?		
Ratsaväge eskadrome	4	4	1 : 1	
Rahuaegsest koosseisust	1/3	2/3	1 : 2	Pr. — pariislased ja põllumehed Saksl. — poolakad ja mägiarah.

lagedad alad leiduvad vaid Ethe'i ja St. Léger rajoonides; lõigatud läbi omakord orgudega, mis jooksevad põhjast Toni orgu. Lõuna poolne osa veidi madalam ja vähem kaetud metsadega. Hinnates maastikku prantslaste seisukohalt selgub, et rännaktee läheb kogu kestvusel Toni orgu mööda. Vastasega kokkupõrkel rännakul tekib lahing ebasoodsais tingimuses (ei ole vaatlust ega hargnemise võimalust). Seda hindas ka pr. korpuse ülem ja palus armee juhatus lubada liiskuda lõuna poolt tähendatud orgu, kartes eriti viia orgu korpuse suurtükiväge. Ei lubatud, kuna see ala kuuluvat V korpuse tegevusriipa („alea jacta est“). Soodsaima lahinguväljana esines siin prantslasile

Maastik (vt. skeem nr. 3) üldiselt kinnine ja künklik. Iseloomustavaks jooneks on siin sügav ja ilus Toni jõe org, milles asub Ethe. Tähendatud org jaotab käesoleva maastiku kahte ossa: põhjapoolne, valitsev osa, mis kaetud metsaga kuni Etalle'ini;

esijoones Ethe'i lõunapoolne maaala — Toni jõe oru lõunakallas (purustades vastase kallaletung, visates teda tagasi orgu ja metsa), kuna pärast seda võiks pidada lahingut kas põhja- või idapool suurt metsa, mis asub Ethe'i ja Arlon'i vahel.

Ethe'i jooksvad teed Etalle'ist, Arlonist ja idast üle Bleid esinevad kõik kardetavate suunadena.

Resümees näeme, et antud olukorras tuleks 7. diviisi peajõududel peatuda lõuna pool Ethe'i nii kaua kui talle on selgunud ohuta seisukord, eriti põhja- ja idapool Ethe'i.

Maastik pakub sakslasile soodsamaid lahinguesemeid vaid lõunapool suurt Etalle'i metsa (Etalle'i, Ethe'i vaheline mets). Esijoones tähendatud metsa lõunaserv ja sealt edasi järgmise esemena mäehari, mis asub Toni ja Basse-Vire orgude vahel. (See leidis ka vastavat hinnangut sakslasilt: olid juba kell 0600 Etalle'i metsa lõunaserval oma eelväega).

Ilmastik. Paks sügisene udu. Udu kadus alles kella 0830 paiku, millele järgnes kuum päikesepaisteline ilm. Udu tõttu seisis ees tegevus kuni kella 0830 öise olukorra kohaselt, kuigi päike tõuseb sel ajal juba kella 0500 paiku.

Poolte otsused.

Korpüli op.käsu põhjal seisis prantslaste 7. diivisil ees 22. 08. rännak üle Ethe'i St. Leger, Chatillon'i rajooni, kust vasturünnakuga Vance'i suunas tõkestada vastase liikumist läände. Diviisi katab korpus 14. hus. rügement. Diviisi pidi välja astuma Ethe'ist kell 0500 ja hus. rügement Shenois'ist kell 0400. Skeemilt nr. 3 näeme tegelikku seisukorda kell 0600 (korpüli op. käsk jõudis div. staapi kell 0215). Siit selgub, kui võrra prantslaste juhid olid optimistid eelseisva päeva tegevuse suhtes. Neid ei häiri 21. 08. päeva jooksul saadud luureandmed, mis rääkisid selget keelt eelseisvast lahingust. Asutakse teostama nagu harilikku matk-rännakut, diviil tagas vaid oma paremat tiiba, saates ühe pataljoni läbi Bleid. Selle asemel, et pidada nõu, kuidas tagada tegevusvabadust rännakul vastasega kohtamisel, kolonnide ette kogunud ohvitserid, lõdisedes külmast augustikuu hommikusest udust, kiidavad üksteisele vaid öökorterite pererahvast — belglasi ning ollakse huvitatud järgmisest ööpuhkusest uues rajoonis.

Seavastu sakslaste 10. diviis ja 53. brig. saavad luureandmete põhjal, millised olid kasutada prantslastelgi, 22. aug. peale puht

lahingulised ülesanded: esimesel vallutada kella 1630 peajõududega Basse-Vire oru joon ja brigaadil tungida Ville-Houdlemont'i (vt. skeem nr. 4. kagunurk) peale. Sakslased pidasid kogu öö kõva valvet lõunasse, ka peajõud olid valvsad. Juba keskööl äratati üles väed ja telkides külma öö udus elektri taskulampide valguse abil loeti ette kroonprints Vilhelmi lahingukäsk, kus kroonprints muuseas ütles: „... Viin teid homme esimest korda lahingusse täitma oma kohustusi isamaa vastu.“ Ja kell 0600 näeme 10. diviisi alget Etalle'i metsa lõunaserval ja 53. brig. eelosad teotsevad juba Ethe'i ja Bleid rajoonides.

Kontaktloomine ja eelväe osade hargnemine (Skeem nr. 4).

Kella 0500 paiku husarid loovad kontakti sakslaste ulaanidega (53. brigaadist). Viimased taanduvad ja hus. rüg. jätkab liikumist St.-Leger suunas (Ethe'ist kirdesse). Varsti satub hus. rüg. tugevama vastase ette. Rügül saadab juurdeantud pataljonist pakikaupa jõude, alul jagudena, rühmadena ja lõpuks kompanitena likvideerima vastast. Lõpuks on kogu eelvägi tõmmatud segamini lahingusse selle järele, kuidas osad jõuavad järele rännakliikumisele. Kõik juhid on arvamisel, et nad varsti likvideerivad takistused, kuna rännak võib jätkuda. Osad kuuluvad täiesti omal jõul üksteise vahele Toni

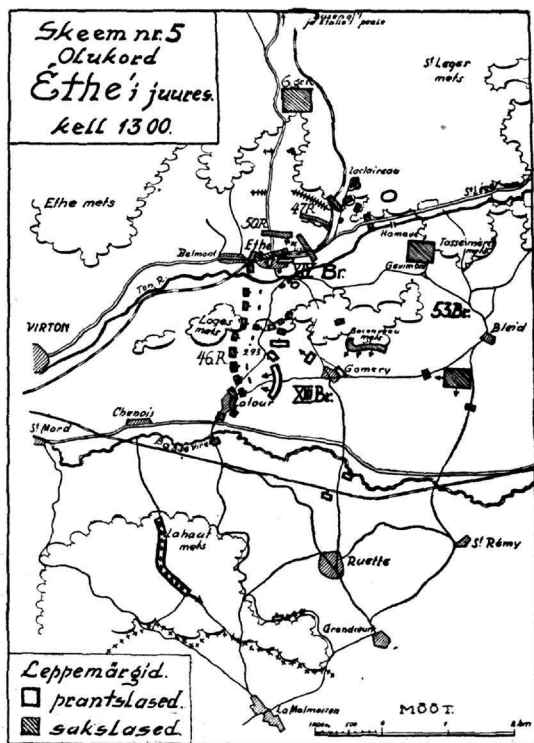

„surma orgu“. Lahinguvälja katab paks hommikune udu.

Seevastu sakslaste 10. diviis, mis teotses küll kaunis aeglaselt, pärast esimest kokkupuudet Ethe'i juures kella 0715 paiku, asus kohe tegevusse juhi tahte kohaselt. Eelkaitse 50. rügement asus keskel kaitsele ja tiibadega haarama Ethe'it, kuna diviül 10. võtab kiirelt otsuse peajõudude lahingusse saamiseks, mida asutakse ka kohe teostama kogu diviisi suurtükiväe ja kuulipildujate tule toetusel. Juhi otsus on lihtsamaid ja šabloonilise (Cannae) — haarata Ethe'i kahelt poolt. Skeemilt nr. 4 näeme olukorda kella 0830, millal oli juba udu kadunud. Ethe'i ja Bleid rajoonides on tegevuses prantslastel vaid 7 pataljoni ja 9 toru suurtükke sakslaste 15 pataljoni ja 90 toru vastu. 10. diviis on oma juhi käes, kuna 7. diviisi ülem juhib vaid XIV brigaadi, olles blokeeritud Ethe'i, kuna korpül juhib 8. diviisi Virtoni juures. XIV brigaadi ähvardavad tangid, millede vahel peab ta purunema. Bleid juures üks pr. pataljon võitleb heroiliselt, pidades tundide kaupa kinni Vürtembergi brigaadi (53. brigaad teostas kogu aeg liikumist täiesti lahingukorras ning läbistas 5 km umbes 4,5 tundi — puudus paindumus, liikuvus ja kiirus).

Lahingu arenemine kuni kella 1300.

(Skeem nr. 5.)

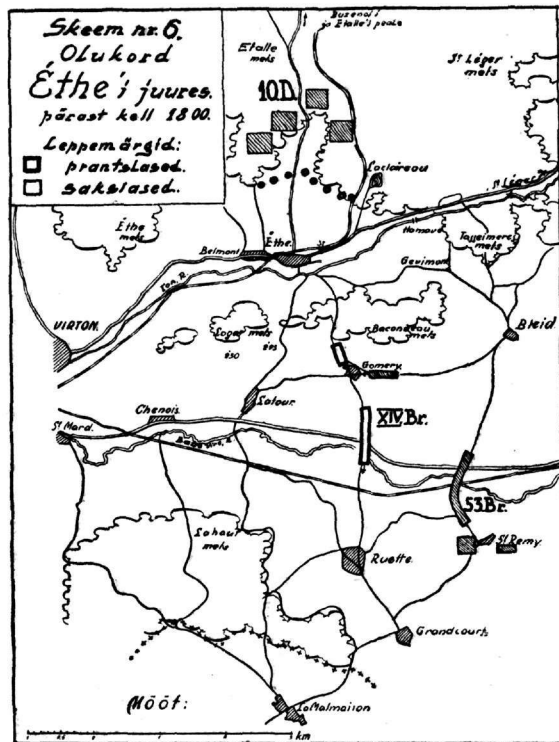
Prantslaste XIV brig. kogunud Ethe'i ruksikana paneb heroiliselt vastu; XIII br. + 2 srt. gruppi ei võta lahingust osa, asub taandumisele, kui diviül kell 1230 andis selleks korralduse. Korpuse suurtükivägi (48 toru) teeb edasitagasi liikumisi, jõudes lõplikult positsioonile 8. div. rajooni kella 1100, selleks ajaks on kujunenud seisukord prantslastele katastroofiliseks. Keskpäeva paiku taandub Bleid'ist pataljon. Siin väljendus pr. eneseohverdus kõrgemas astmes nii juhtidelt kui sõdureilt. Sellest pataljonist (800 in.) jäi järele vaid 150 meest; 583 surnut maeti lahinguväljale, kuna 90 sõdurit langes vangi; sakslaste kaotused 35 ohv. ja 1042 sõdurit, neist 200 langenud. Siin tagas üks pr. pat. tiiba mitu tundi 6 saksa pataljoni vastu.

Läänest teostab kallaletungi Saksa 46. rüg.

Sakslased, kes mürdsid juba pr. aktiivvõitlustahte, on teostamas teisi kohtamislahingu ülesandeid. (Kaitse takistamine ja üleminek jälitamisele). See ei taha õnnestuda. Näib, et 46. rüg. ettevõetud haaramine on nõrk (hargnenud 3 km peale), ja lahinguside loomine 53. brigaadiga ei õnnestu, kuigi kasutamata on terve 6. gr. rüg. ja suurem osa 47. rügemendist. Tangid jäävad kokku pigistamata, teostatakse vaid pressimist kahelt poolt.

Lahingutegevuse lõpuosa.

(Skeem nr. 6.)

Prantslaste divül 7 otsustab kell 1600 taanduda Malmaison'i rajooni; kell 1800 lõpetab lahingu 10. s. diviis, tõmbudes kokku Etalle'i metsa servale, kuna 53. br. liigub St. Remy peale. Seega jäi pr. XIV brigaad lahinguperemeheks Etthe'is ja kell 2030 asub teele Malmaison'i suunas kuuest pataljonist järelejäänud 500 mehe ja mõne husariga.

Kokkuvõte.

Etthe'i lahingu lõpptulemuseks oli, et pr. jätsid küll maha Etthe'i ja lahinguvälja, kuid seda nad tegid alles pärast sakslaste lakka mist lahingust. Sakslaste lahingu ettevalmistuse osa — rännak, hargnemine, kiire otsus ja vägede juhi kätes hoidmine — sündis küll kohtamislahingu kohaselt ning murti pr. aktiivvõitlustahe, kuid jäi hävitamata nende passiivvõitlustahe — ei teostatud kohtamislahingu teist ega kolmandat ülesannet (jälitamist). Seda tuleb kirjutada järgmiste asjaolude arvele: 1) divüülil 10. puudus pealöök

ja peapingutuse rajoon; 2) korpuse juhatus ei kordineerinud 10. diviisi ja 53. brigaadi tegevust (mõlemad kuulusid eraldi korpuse); 3) tähendatud lahingugrupid ei suutnud luua ka ise sidet oma vahel, tänu pr. energilisele tegevusele; 4) 53. brigaad, teostades liikumist lahingukorras, teotses liiga ettevaatlikult ja passiivselt, ja 5) prantslaste visa, heroiline, ohvrimeelne vastutegevus.

Prantslaste diviis teotses juhatuseta. Korpül sidus end 8. diviisiga Virton'i rajoonis, tahtes isegi 7. diviisilt sinna abi; divüül 7. juhtis XIV brigaadi, olles blokeeritud Etthe'i; seetõttu pooled jõud jäid kasutamata ja suur tükivägi tähtsamal momendil koguni 100%. Juhid ei olnud ette valmistatud kohtamislahingu tegevuseks — lahing arenes seetõttu omal jõul kõrgemalt juhtidelt juhtimata ja kordineerimata. Selle tagajärjel pr. diviisid sattusid lahingusse ootamatult ja isoleeritult, hargnedes olukorra sunnil vaid ohu suunas, selle järele kuidas jõud jõudsid rännakuga päralt.

Taktika alalt.

Taktikaline ülesanne nr. 2.

Ülesande nr. 1 järg.

Kaitsele asumine vastase surve.

Major E. Marguste.

Kaitsele asumine vastase surve.

Siniste 8. rügement alustas kallaletungi 22. augustil kell 1300 kahe pataljoniga esijärgus (I ja II). Kallaletung oli edukas ja rügement vallutas roheliste positsiooni Kõrveküla, Kilgi k. joonel. Rügemendi esijärgu pataljonid jõudsid kella 1530 välja Pikameie, Soo, Karu, Engavere, Kilgi k. joonele.

II/8. rüg. paremal pealetungival 3. ü. pataljonil edu ei olnud ja pataljoni pealetung pidurdati Ammejõe vasakul kaldal. Kõrvekülas võetud vangid kuulusid II/192. laskurirügemendi koosseisu.

Olles end korraldanud I ja II/8. rüg. püüdsid jätkata pealetungi, kuid nende katsed löödi kõikjal tagasi vastase poolt, kes näis olevat saanud juurde uusi jõude.

Kell 1600 rohelised alustasid vastupealetungi 8. rüg. vasaku tiiva vastu umbes kahe pataljoni suuruse osaga toetatud umbes paari tangirühmaga. I/8. rüg. kellel kõik

kolm kompanit olid esijärgus, ei suutnud vastasele vastu panna ja oli sunnitud tõmbuma tagasi, kusjuures rügül 8. vastase edasitungi tõkestamiseks oma vasakul tiival rakendas tegevusse 7. ja 8. kompani varupataljonist.

Ka II/8. rüg. on kõik 3 kompanit esijärgus. Pataljon on ägedas lahingus rohelistega, kes püüavad pealetungi jätkata.

Patül II ettekandest rügüüle selgub, et patül on eriti mures oma vasaku tiiva pärast, kus on tekkinud lõhe II pataljoni vasaku ja I pataljoni parema tiiva vahel.

Patül II ettepanekul rügül 8. andis patül II käsutusse tagasi rattkompani Mõllatsi asunduses.

Patül II saatis pataljoni vasakul tiival oleva lõhe sulgemiseks kaks rühma rattkompanist, missugused on liikumas Kriisa rajoonist Rätsepa suunas, kuna üks rühm asub talude „T“ rajoonis.

Kell 1745 kujunes 8. rüg. ja eriti II/8.

rüg. rindel välja olukord nagu näidatud skeemil.

4. kompani asub **K a r u** rajoonis. Vastase vastulöögi ja tule tõttu, mis tuli **L o m b i**, **S o o** rajoonist oli 4. komp. vasak tiib sunnitud tagasi tõmbuma, kuna parem tiib püsib **E n g a v e r e** metsas. 5. kompani rindel löödi roheliste vastulöögi katsed viimastele suurte kaotustega tagasi. Kompanil kõik 3 rühma esijärgus. 6. kompani **K i l g i k.** rajoonist edasi ei pääsenud vastase flankeeriva klp. tule tõttu, mis tuli **L u b j a** rajoonist.

Võitlustes **K a r u** juures II/8. rüg. kätte langenud rohelised kuuluvad 18. laskurrügemendi I pat. koosseisu. Vangide seletusel rügement olevat jõudnud **V e n e - K i r i k**, **S o o t a g a** a.s. rajooni täna lõunapaiku, kuid lahingusse polevat kõik pataljonid veel jõudnud.

Oma vaatluse ja patulide ettekannete põhjal omas rügül 8. kell 1750 olukorrast järgmise pildi: pealetung on jäänud seisma vaatamata varude lahingusse saatmisele ja vastane, olles saanud värsked abijõude, võtab ette vastukallaletunge, missugused on sundinud rügemendi osi osaliselt tagasi tõmbuma, osaliselt on vastase vastukallaletungid löödud küll tagasi, kuid osa vastase värsked jõude on nähtavasti alles liikumas lahinguväljale.

Pealetungi jätkamiseks on vaja abijõude, missuguseid aga praegu pole oodata.

Tekkinud olukorrast kandis rügül ette telefoniteel brigüüli. Brigüülilt saabunud suulise käsu ja tekkinud olukorra tõttu rügül otsustas asuda kaitsele (kaitse vastase survele), mida teostada järgmiselt: asuda esialgu kaitsele jooele, kuhu esijärgu osad välja jõudnud, ja püsida seal kohal kuni pimeduse tulekuni. (Kuna olukorra analüüs toetus kella 1800 paiku ja päike loojeneb u. k. 2000, siis vaenlase tegevus võiks piirduda vaid meie praeguse asetuse vallutamise katsetega, kuid suuremaulatuslikku pealetungi enne hommikut on vaevalt oodata).

Et positsioon esijärgu osade joonel on kaitseks ebasoodus (pikk, kõver, osaliselt metsas, halb vaatlus, halb tuleala, ebasoodsad tingimused võitluseks vastase soomusmasinatega) ja lahtine seljatagune, siis võib juhtuda, et vastase õiste retkede või hommikul ettevõetava tugeva pealetungi korral rügement ei suuda positsiooni oma käes hoida ja paisatakse tagasi. Et luua soodsamaid tingimusi kaitseks, selleks tõmbuvad üksused öösi tagasi soodsamale positsioonile **K õ r v e k ü l a**,

K i l g i k. jooele, missugust hakatakse kaitseks organiseerima olemasolevate ja lahingust välja kiskuda suudetavate varudega kohe.

Rügüli käsu ja oma olukorra hindamise põhjal patül II/8. rüg. otsustas: asuda kaitsele jooele, kuhu esijärgu kompanid välja jõudnud, kus püsida pimeduse tulekuni. Pimeduse kattel parandada positsiooni ja tõmbuda tagasi **K õ r v e k ü l a**, **K i l g i k.** jooele, kus asuda kaitsele kahe kompaniga esijärgus — 4. komp. vasakul ja 6. komp. paremal. 5. kompanil, kes kõige kaugemal 3 rühmaga esijärgus vastasega tugevas lahingus, on raske valges positsiooni organiseerimiseks **K õ r v e k ü l a**, **K i l g i k.** joonel midagi ette võtta, mis pärast tõmmata 5. komp. varru **M ö l l a t s i** a.s. rajooni. Vastupanupositsiooni eelserva organiseerimist alustada kohe 6. komp. varurühmaga, rattakompani rühmaga ja pirühmaga.

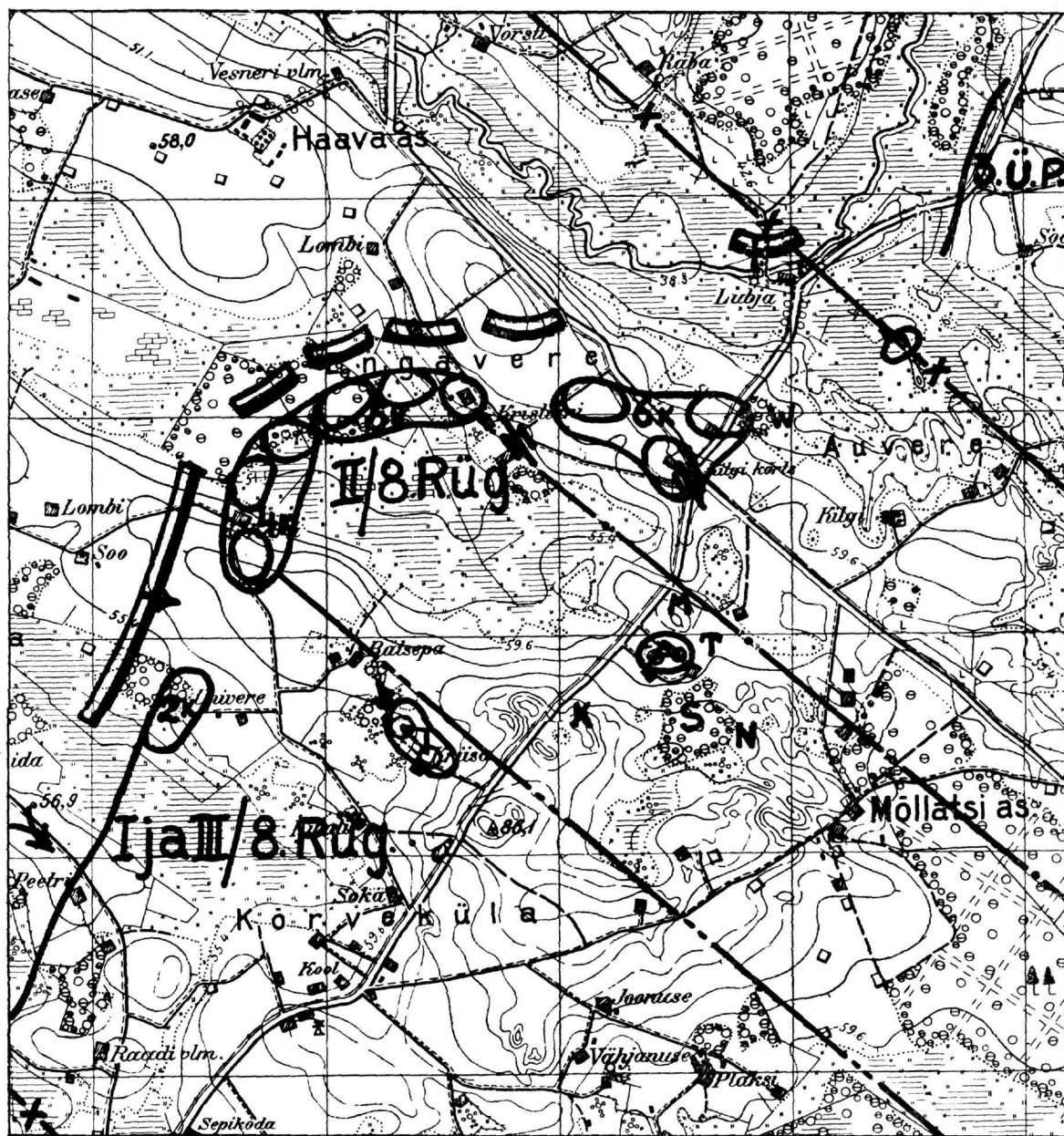
Vastavalt otsusele andis patül II allüksustele korraldused kaitsele asumiseks. Käsud anti üksikkäskudena edasi järgmiselt:

4. ja 5. kompülile kell 1810 — telefoniga; 6. kompülile, patarei ülemale, sirühmülile, rk-kompülile, kell 1815 — suuliselt; ülejäänud üksuste ülematele kell 1820 — kirjalikult virgatsiga.

Korraldused kokkuvõetuna võiksid olla alljärgnevad:

1. Rohelised asusid täna kell 1600 värskete juurdetoodud osadega vastupealetungile **A i d a** ja **S o o** rajoonis, sundides I pataljoni ja II pataljoni vasakut tiiba osaliselt tagasi tõmbuma.
2. 8. rügement katkestab pealetungi ja asub kaitsele **K õ r v e k ü l a**, **K i l g i k.** tee jooele, praegu sellest joonest eespool asuvad osad jäävad kuni kella 2100 oma asukohtadele, pärast seda tõmbuvad pataljonid iseseisvalt tagasi ülalnimetatud tee jooele. Rügemendi ja pataljonide kaitseleõigu piirjooned — vaata skeem.
3. II/8. rüg. katkestab pealetungi ja asub kaitsele jooele, kuhu esijärgu kompanid välja jõudnud, kus püsib kuni kella 2100. Pärast seda pimeduse kattel tõmbub pataljon tagasi ja asub kaitsele kõrg. 86,1, **K i l g i k.** jooele kahe kompaniga esijärgus — 4. komp. vasakul ja 6. komp. paremal.
5. komp. tõmbub varru **M ö l l a t s i** a.s. rajooni. Pataljoni ja kompani kaitseleõigu piirjooned — vaata skeem.
- N a a b r i d**: vasakul I/8. rüg. ja paremal 3. ü. pataljoni pealetung on seisma pandud ja mõlemad väeosad asuvad kaitsele meile analoogilise ülesandega **K õ r v e k ü l a**, **L u b j a** tee jooele.
4. — 4. komp. ühes I rk rühmaga ja tt-püssiga katkestada pealetung ja asuda kaitsele väljajõutud jooele, kus püsida kuni kella 2100; pärast seda tõmbuda tagasi **K õ r v e k ü l a**, **K i l g i k.** tee jooele, kus

II/8. rügemendi asetus kell 1745.

asuda kaitsele esijärku. Positsiooni organiseerimist 4. komp. lõigus alustab III rättrühm pioneeride abistamisel kohe.

- 5. komp. ühes II rk rühmaga ja tt püsiga katkestada pealetung ja asuda kaitsele väljajõutud joonele, kus püsida kuni kella 2100; pärast seda tõmbuda tagasi Mõllatsi a.s. rajooni pataljoni varru, kus organiseerida pataljoni varupositsioon. Pärast tagasitõmbumist tt püss läheb 6. kompüli käsutusse.
- 6. komp. katkestada pealetung ja asuda kaitsele väljajõutud joonele, kus püsida kuni kella 2120; pärast seda tõmbuda tagasi kõrg. „M”, Kilgi k. joonele, kus asuda kaitsele esijärku.

Kompüldel moodustada varud oma äranägemisel. Positsiooni luuret ja organiseerimist kõrg. 86,1, Kilgi k. joonel alustada kohe. Esijärku kompanitel olla lahinguvalmis uuel positsioonil kell 2200*). Lahingu eelposid esijärku kompanidest Rätsepa, Kristjani joonele.

- 5. — üks rk rühm, kes praegu asub metsatukk „W” rajoonis, valida positsioon Kilgi k. rajooni. Pool rühma paigutada

*) LE § 305 kohaselt kaitseorganiseerimine teostub järkjärgult, kuid väeosad peavad olema igal ajal valmis lahinguks. Kella 2200 peab uuel positsioonil olema loodud täielik tulesüsteem.

- ümber valges. Tuleülesanne: 1 jaoga luua tõkkesuuna Rätsepa suunas ja teise jaoga Lubja suunas.
- üks rk rühm (minu varus) valida positsioon kõrg. „K” rajooni. Positsioonile asuda kohe. Tuleülesanne: 1 jaoga luua tõkkesuuna Kristjani suunas ja teise jaoga — Rätsepa suunas.
6. Tangitõrje suurtükirühmal valida positsioon ühele suurtükile Kilgi k. rajooni ja teisele kõrg. „K” rajooni. Positsioonid luurata valges. Ümber paigutada pimeduse kattel.
7. Pataljoni otsetoetuseks jääb endiselt 3./VI k-grupist. Kuni kella 2200 pataljon võib saada rüüli kaudu 1./VI k-grupist tuletoetust. Uuel positsioonil (alates kell 2200) üldtegevuse suurtükivägi on valmis kõvendama 3./VI patareid tulesid pataljoni kaitseloigus 1./VI ja 2./III patareide tulega. Suurtükiväe tulekava antakse täiendavalt.
8. — Tangirühmal (asub kõrg. „M” rajoonis) olla valmis vastulööki andmiseks Karu ja Engavere suunas; pärast pimeduse tulekut koonduda. Mõllatsi as. minu varru.
- Sarühmal (asub Kilgi k., Vesneri as. teel Kilgi talu kohal) olla valmis katma 6. komp. tagasitõmbumist Haava as. tee suunas. Pärast 6. komp. tagasitõmbumist koonduda minu varru Mõllatsi as.
9. Rattkompani I ja II rühmal pärast kella 2100 koonduda Mõllatsi asundusse minu varru.
10. Pirühmal abistada positsiooni organiseerimist ja tangitõkete ehitamist Kõrveküla, Kilgi k. tee joonel.
11. Minu KP kuni kella 2100 Kilgi k., pärast seda Mõllatsi as. VP — kõrg. „M”. Pärast tagasitõmbumist asuvad komplitide KP järgmiselt:
Kompül 4. KP — kõrg. „K”; kompül 6. KP — Kilgi k.
Kompül 5. KP — Mõllatsi as.
Sirühmüül luua traatside minu ja kompüüle KP-de ja minu VP-ga kella 2115.
12. Pat. LP kuni kella 2100 metsatukk „S”, pärast seda Mõllatsi as. rajoonis metsas. Pat. SP talu „T”, pärast kella 2100 Mõllatsi as.

Märkus: 1) Kaotused haavatutena ja surnutena lahingu kestes II/8. rüg. on järgmised:

4. komp. — 15%
5. komp. — 16% elavjõus ja üks rk puruks lastud
6. komp. — 10%
Üks tank vigastatuna asub kõrg. „M”.

Täita: 1) Kompül 4. olukorra hinne, otsus ja korraldused kuni kõrg. „K”, kõrg. „M” joonele kaitsele asumiseni.

2) Suurtükiväe tegevus.

Tangitõrje tänapäeval.

Major K. Tammekand.

Vaadeldes tangitõrje arengut tankide ilmutamisest lahinguväljale kuni tänapäevani, peab tähendama, et tangitõrje üldjoontes on jäänud samaks, milliseks ta kujunes Maailmasõjas Cambrai lahingus (20. 11. 1917. a.) saadud õpiste tagajärjel, s. o. tankide edasiliikumise takistamiseks, tuleb kasutada looduslikke ja kunstlikke tõkkeid ning aktiivseid võitlusvahendeid, kusjuures viimaste ülesandeks jääb tankide ajutine rivist välja viimine või lõplik hävitamine.

Rahuaaja oludes tangitõrje küsimuste valustamisest keerlevadki mõtted peamiselt selle ümber, kuidas kasutada passiivseid tangitõkkeid ja millised peavad olema aktiivsed võitlusvahendid edukaks võitluseks moodsate kiiresti liikuvate tankidega. Nende küsimuste lahendamisel on paljuid eriarvamusi. Näiteks, meie idanaaber ei pea lugu passiivsetest tangitõketest, mida võib seletada tema tankide aukartustäratava arvuga (4300), nende massilise produtseerimi-

se jätkamisega ja kavatsusega lähemal ajal tõsta nende arvu „ainult” kümnetuhandeni.

Tankide arvuline ülekaal arvatava vastase tankidest kahtlemata aitab tarbekorral ka edukalt tangitõrjet korraldada. Arenevad sõjatööstus on suuteline valmistama tarvilisel arvul tangitõrjerelvi. Nende küllaldasel omamisel kaotavad aga passiivsed tangitõrjevahendid erilise tähtsuse. Üldiselt passiivne kaitse ei soodusta offensiivse lahingudoktriini levikut, aga lahingudoktriin on seal olnud alati offensiivne.

Vastukaaluks eelmisele võiks tuua autoriteetse tangitõrje küsimust käsitleja kindral Barrard'i mõtted, kes tangitõrjet käsitlevais artiklis rõhutab passiivse tangitõrje tähtsust isegi välisõja oludes.

Üldiselt peab tähendama, et tangitõrje küsimus on leidnud ainult viimaseil aastail laiemat käsitlust. Kui võrrelda tangitõrjele osutatud tähelepanu tankide võimete arendamisele ja viimistlemisele osutatud tähele-

panuga, siis peab tähendama, et tangitõrje oli tankide arenemisest maha jäänud. Mahajäämise põhjused olid poliitilised ja psühholoogilised. Pärast Maailmasõda jagunesid sõjast osavõtnud riigid — võitjaks ja võidetuiks. Tanke võisid omada ainult võitjad. Et vastaspoolel puudusid tangid, siis võitjaid tangitõrje eriti ei huvitanud. Võidetud, olles majanduslikes raskusis, tegelesid tangitõrje küsimustega vähemas ulatuses ja osalt salaja. Psühholoogiliselt valitses aga vaade, et tank võites Maailmasõjas, otsustab ka tulevikusõja ja tema vastu võitlemine on üsna lootusetu. Mõni aasta tagasi arenes meilgi sel tagapõhjal tankistide ja pioneride vahel vägikaikavedamine.

Kaasajal, mil võidetud riigid asusid omavoliliselt tankide massilisele produtseerimisele, pööratakse tangitõrjele üha suurenevast tähelepanu ja tankidele ei vaadata enam kui võitmatuile võitlusvahendeile.

On tõsiasi, et tangitõrje probleemi lõplikult peavad lahendama aktiivsed võitlusvahendid. Kui riigi majanduslikud ressursid ja sõjatööstuslikud võimed on küllaldased tarvilisel arvul aktiivsete tangitõrje vahendite soetamiseks, siis passiivsed tangitõrje võitlusvahendid võivad jääda tahaplaanile. Meie oludes aga ei saa tangitõrjes passiivseid võitlusvahendeid vaikides mööduda.

Käsitades tangitõrjet, ei saa mööduda kallaletungivate tankide võimete ja võimalikkude kallaletungimooduste hindest.

Tank ilmus lahinguväljale 1916. a., siis kui suurtükivägi ei olnud suuteline kaitsja kuulipildujatepesi niivõrd hävitama ja traattõkkeisse läbikäike tegema, et kallaletungiv jalavägi oleks edasi pääsenud. Tank pidi selle puuduse kõrvaldama. Suurte tehniliste puuduste tõttu täitsid esimesed tangid neile pandud ülesandeid niivõrd halvasti, et kerkis päevakorda tankide tegevusest kõrvaldamine ja lammutamine. Tankide korpuse ülem tegi ettepaneku katsetada tanke veel kord temalt esitatud põhimõttele, s. o. rakendada neid tegevusse soodsal maastikul ootamatult ja massiliselt. Teatud kõhklemise järele leidis see ettepanek kasutamist 20. 11. 17. Cambrai lahingus. Tangid, olgugi suurte kaotustega, täitsid neile pandud ülesande ja võitsid seega eluõiguse.

Milliseid järeldusi võiksim eeltoodust teha tangitõrje seisukohalt? Tank, ilmudes lahinguväljale, polnud kaugeltki kõikvõimas, vaid üsna mannetu ja piiratud võimetega võitlusvahend, mis omas eluõiguse ainult paljunõudvais tingimuses.

Arvan, et iga võitlusvahend lõpuks täidab ülesande, mille andmisel täielikult arvestatakse tema erivõimeid.

Tänapäeva tangid on oma võimelt väga palju edenenud ja kaugel ees maailmasõja-aegseist prototüüpidest. Tangi peamisteks lahingulisteks omadusteks on: ronimisvõime, murdevõime, liikuvus, soomuskate ja tulevõime. Üldiselt modern tankidel ronimis- ja murdevõime pole suurem kui algtüüpidel, olgugi, et sõjakirjanduses näeme pilte, kus mõned tangid ronivad peaaegu 80° nurga all ja loeme lendavatest ja hüppavatest tankidest. Neis artiklis on väga palju poliitilise- ja kommertspropaganda maiku. Näiteks, N. Vene sõjakirjanduses leiame artikleid, kus stahhanovlased on sooritanud tankidega hüppeid, ületades seitsme- ja poolekordselt tangi normaalse kraaviületamisevõime. Targu on jäetud aga lähemalt seletamata, millistel tingimustel need hüpped sooritati. Ridade vahelt aga leiame, et hüpped sooritatakse suuskhüppe põhimõttele, Neil tingimusil on hüppe tagajärjed täiesti normaalsed.

Kõige suuremat edu tankide arendamisel on saadud kiiruse suurendamise alal. Kui esimesed tangid liikusid vaevalt 3 km tunnikiirusega, siis tänapäeva tank liigub teedel 20—60, maastikul aga 10—20 km tunnis. Suuremad kiirused ja eriti kiiruse rekordid (190 km/l) kuuluvad praegu veel akrobaatika valdkonda ja pole kasutatavad lahingus, eriti tundmata- ja murdmaastikul. Suured kiirused on kasutatavad teedel ja tagalas. Siin peab aga üksuste koosseisus liikumisel maksimaalseist kiirusnormidest harilikult 50% kärpima. Tundmata maastikul ja lahinguolukorras on ka moderntankide liikumisekiirus keskmiselt 12—15 km tunnis. Moderntangi soomuse kvaliteet on suurenenud, samuti ka relvade tuletäpsus, kuid suurenenud on ka tangitõrje relvade soomusest läbilöögivõime. Tangirelvade tuletäpsust aga vähendab tangi kiire liikumine. On väga problemaatiline küsimus, kas tank liikudes 15 km tunnikiirusega on üldse suuteline andma tõhusat tuld. Kiiresti liikuvalt tangilt tulistamisel muutub tabamine täiesti juhuslikuks. Peatudes aga tulistamiseks, kaotab tank oma suurima positiivse omaduse — liikumisekiiruse. Kõik modernsed vaatlusvahendid ei ole suutnud kõrvaldada tangist maastiku vaatlemise ja märkide leidmise raskusi. Ka modernntank on poolpime ja kurt võitlusvahend.

Tänapäeva tangid jaotatakse ülikerge- teks, kergeteks, keskmisteks, rasketeks ja

ülirasketeks (peale jaotusviisi kaalu järgi, esineb ka teissuguseid jaotusviise — kiiruse ja ülesannete järgi).

Ülikerge tangi kaal on kuni 3 t., soomuse paksus 4—10 mm, liikumisekiirus 30—50 km/t., pikkus 3 m, relvastuseks 1 klp., meeskonnaks 2 meest. Kasutatakse peamiselt luureks. Viimasel ajal on kuuldavale tulnud hääli, mis väljendavad, et ülikergetank ehk tankett on liiga nõrk lahingumasin ja ta on kõlvuline vaid tagalateenistuseks, peamiselt lahingumoon ja relvade juurdeveoks.

Kergetangi kaal on 3—10 t., soomuse paksus 10—15 mm, liikumisekiirus kuni 40 km/t., pikkus 4—5 m, relvastuseks üks 37 mm kahur või 1 klp., meeskonnaks 2 meest. Kasutatakse luureks ja jalaväe saatetangiks.

Keskmise tangi kaal on 10—20 t., soomuse paksus 15—25 mm, liikumisekiirus 25—40 km/t., pikkus 6—8 m, relvastuseks kahur ja kuulipilduja.

Rasketangi kaal on 20—30 t., soomuse paksus 15—30 mm, liikumisekiirus 10—20 km/t., pikkus 8—10 m, relvastuseks kahur ja mitu kuulipildujat, meeskond koosneb 6—8 mehest. Kasutatakse peamiselt kaitsepositsiooni läbimurreteks.

Ülirasketangi kaal on kuni 100 t., soomuse paksus kuni 60 mm, liikumisekiirus 10—20 km/t., pikkus 10—14 m, relvastuseks mitu kahurit ja üle kümne kuulipilduja, meeskonnaks 8—16 meest. Kasutatakse kindlustatud kaitsepositsioonid läbimurreteks. Neid on ainult üksikud eksemplarid.

Tanke kavatakse tegevusse rakendada luurel, rännakul kohtamislahingus, jälitamisel, taandumisel, öösi ja päeval, talvel ja suvel, dessantide abistamisel, kuid peamiselt aga vastase kaitsepositsiooni vallutamisel ja moto-mehh. osade koosseisus löögigrupina.

N. Venes maksvusel olevate vaadete kohaselt tankide toetusel kallaletungi kaitsele asunud vastasele võidakse organiseerida kahel viisil. Olenevalt olukorrast võidakse vastase kaitsepositsioon maha suruda kas järk-järguliselt, osade kaupa, või üheaegselt.

Järk-järguline mahasurumine seisab selles, et vastase kaitseüsteem purustatakse osade kaupa, alates vastupanu positsiooni eelservast kuni sügavusse. Koos kaitsepositsiooni purustamisega surutakse tagasi või hävitatakse vastase elavjõud. Selline kallaletungi meetod on äärmiselt pikaldane ja seoses suurte kaotustega nii elavjõus kui ka materjalides.

Üheaegne vastase kaitsepositsiooni ma-

hasurumine seisab selles, et kallaletungija surub maha kogu vastase tulesüsteemi momendiks, mil algab jalaväe rünnak. Vastase võitlusrühmituse koostöö desorganiseeritakse nii, et kallaletungivale jalaväele jääb ülesandeks ainult hävitada üksikud eraldatud kaitseüsteemi osakesed. Sellise mooduse kasutamisel peab olema tanke küllaldaselt arvu. Suurearvuliste tangirühmituste kasutamine on aga võimalik ainult soodsal maastikul. Selle kasutusmooduse juures tangid jaotatakse kolme gruppi, s. o. jalaväe otsetoetuse, jalaväe kaugetoetuse ja kaugetegevuse gruppideks. Jalaväe otsetoetuse grupi ülesanne on jalaväe otsene toetamine vastase vastupanupositsiooni eelserva vallutamisel, s. o. kaitse tulepesade mahasurumine seal. Jalaväe kaugetoetuse grupi ülesandeks on kaitse tulepesade mahasurumine vastupanupositsiooni sügavuses 2—5 km ulatuses. Kaugetegevuse grupi ülesanne on kaitse tagala desorganiseerimine kuni 15 km sügavuseni.

Lahingumasinate arenemise tõttu on nende liikumisekiirus ja tegevusraadius niivõrd suurenenud, et harilikul jalaväel on raske nendega koos teosteda. Seepärast asetatakse lahingumasinatega koos teotsemiseks määratud teised väeliigi osad motoriseeritud liiklemisevahenditele. Nõnda moodustatud väeüksused nimetatakse motomehhaniseeritud üksusteks. Moto-mehh. üksused loetakse kaasajal modernüksusteks ja nende teotsemisviiside selgitamisele pühendatakse üha kasvavat tähelepanu. Moto-mehh. üksuste selgroo moodustavad lahingumasinad. Moto-mehh. üksused peavad teotsema ootamatult ja andma peamise löögi vastase tundelisematele kohtadele, s. o. tagalale ja tiibadele. Sõja algperioodil peavad nad takistama vastase mobilisatsiooni läbiviimist ja vägede koondamist.

Üldiselt arvatakse, et moto-mehh. üksuste päevane tegevusraadius on 160—200 km. Ühekordne operatsiooni sügavus võib aga suurened kuni 500 km.

Meie seisukohalt väljudes oleks hädaoht liig suur, kui loetletud normid tõesti 100% tegelikkuses täituksid. Sellisel juhul võidakse lõigata vastupanu võimalused, enne kui neid üldse saadakse kasutama hakata.

Arvan siiski, et kui vähegi vastupanu organiseeritakse, siis nende normide täitmine on väga küsitav. Teoreetilistele normidele viib sisse praktika sageli teatud korrektiivid. Näiteks: leidsin moto-mehh. üksuste manöövri arvestuse, kus tühine traat-tõke mitmeks tunniks peatas tugeva moto-

mehh. üksuse. Traat mässus tangilülaku ümber ja tank ei suutnud traattõket ületada. Traattõkke ületamiseks pidi moto-mehh. üksus jalastuma, asuma lahingukorda, traattõkke kaitseosa hävitama, traattõkke kõrvaldama ja siis asuma jälle rännakuks masinatele. See on kaunis aegaviitev toiming. Niisuguste takistustega võideldes vaevalt saavutab moto-mehh. üksus erilist kiirust. Meil korraldatud katsed tõendavad sama. Asja toimunud Itaalia-Abessiinia sõja algerioidil moto-mehh. üksused nimeametamisväärsaid võimeid ei näidanud. Lõunarinidel jaanuarikuul moto-mehh. üksused 8 päevaga tungisid edasi 480 km. Siin saavutati tõepoolest eeltoodud teoreetiline norm. Kuid mõnigail andmeil olevat see lõök tühja antud, sest kaitsejad olevat laiali jooksnud ja väga suurel arvul haigestunud. Kui aga algas Abessiinia sõjaväes sisemine lagunemine ja langes kaitse korraldamine, siis muidugi Itaalia moto-mehh. üksused läitsid oma ülesande.

Tangitõrjevahendid jagunevad oma mõjult kahte gruppi:

- passiivsed tõkked ja
- aktiivsed võitlusvahendid.

Passiivsete tangitõkete hulka kuuluvad looduslikud, kunstlikult täiendatud ja kunstlikud takistused, mis täielikult või osaliselt piiravad tankide tegevust.

Aktiivsed tangitõrjevahendid mitte ainult ei piira tankide tegevust, vaid viivad nad rivist välja või hävitavad lõplikult.

Looduslikeks tangitõketeks on:

- lahtised või nõrga jääga kaetud veekogud, sügavusega üle 1,5 m ja laiusega üle 5 m;
- metsad, kus puude kaugus üksteisest mitte üle 2 m ja lähimõõt mitte vähem kui 35 cm;

— pehmed sood ja rabad, mis vaevalt inimeset kannavad (õõtsub raadiusega 1,5—2 m inimese all ja pole taimede juurtega läbi kasvanud);

— pehme lumi (50 cm ja sügavam);

— süvised sügavusega 2 m, laiusega 5 m ja vastaskalda järskusega 35° pehmes (hiiv) ning 45° keskmises ja kõvas pinnas (savise-gune kruus, kõva kammar jne.);

— järsakud üle 45° ja kõrgused üle 2 m.

Viimasel ajal on konstrueeritud ujuvad tangid ja isegi ujuvad soomusautod. Need on suutelised ületama veekogusid vaatamata nende sügavusele. Kaasaja ujuvad tangid kuuluvad peamiselt üligergete liiki (mõningad üksikud tüübid kuuluvad ka kergete liiki, kaaluga kuni 9 t.) ja seega nende lahinguvõime on kaunis piiratud. Ujuvtank on suuteline ületama veekogud ainult soodsate kallaste puhul; pehmete, mudaste või järskude tõusudega (üle 35°) kaldad moodustavad ujuvtankidele tõkke.

Tankett on suuteline ümber lükkama 10 cm, kerge- ja keskmine tank 30—35 cm ja ülirasketank kuni 80 cm jämedusega puid. Seega jääb mulje, et meil metsad ei suuda kergetid ja keskmisi tanke tõkestada (raskeist ja ülirasketest rääkimata). Kuid praktiliselt tuleb vähemalt 300—600 meetri sügavusega metsaribasid lugeda tangitõkkeiks. Kuigi puud jämeduselt ei ületa tangi murdevõimet, siiski harilikult tanke metsa murdma ei saadeta, sest see on aeganõudev ja tehniliste raskustega seotud toiming. 1935. a. sügisel katsetati N. Venes tankidega metsa läbimurdmist (Polesjes). Katsete tulemustest puuduvad avalikkuses lähemad andmed; üldiselt ei ole venelased nendega aga sugugi rahul.

(Järgneb.)

Itaalia-Abessiinia sõda.

Abessiinia vastupanu kokkuvarisemine.

Itaallaste võidud põhja rindel 10. veebruarist kuni 3. märtsini, nagu neid eelmises kokkuvõttes vaatlesime,¹⁾ hilisemate võitluste valguses osutusid saavutusteks, mis otsustavalt mõjutasid tervet edaspidist sõjakäiku. Juba 9. märtsiks selgus, et eelmistes lahingutes löödud abessiinlaste väerühmitustest ükski edaspidi enam ei kujutanud

tõsist vastast. Arvestada tuli ainult abessiinlaste teises järgus asunud osi, ja neist tähtsamatena: lõunapool Setiti jõe ras Aielu 35000 meest; Ašangi järve rajoonis ras Kabada 80000 meest (sellest suurem osa kuulus keiserlikku kaardiväkke); Desie juures umbes 40000 meest mitmesugust toetusväge ja lõpuks teadmata suurusega varuosi Addis Abeba juures.

¹⁾ Vt. „Sõdur“ nr. 11 s. a.

Olukorras selguse saanud, itaallased kohe jätkasid pealetungi. Pealetungist võtsid osa kõik neli numbrilist korpust, — peale Eritrea korpuse, kes pidi jätkama Tembien provintsi puhastamist. Korpused suunati: I piki Makalle — Dessie teed; III — Fenaroa, Sokota peale; II — Tabalak, Debarak, Gondari suunas; IV — Volkaiti provintsi (lõuna poole Setiti jõge). Äärmisele paremale tiivale, piki Sudani piiri, suunati erigrupp kindral Couture juhatusel. Vasakul, Danakili rajoonis, rinne samal ajal pikendati, luues ühtlasi sideme Mussalli juurest edelasse ja lõunasse tungiva väerühmaga.

Kindral Couture erigrupp jõudis 15. märtsil Nogarasse, kus tegi peatuse, et oodata toetusvägesid kindral Starace motoriseeritud „kiirkoloni“ näol Eritreast. Volkaiti provintsi, ras Aielu vastu suundunud IV korpusel kulus aega oma ülesande täitmisel. Ka II korpus õige varsti, ületanud küll Takazze jõe, oli sunnitud peatuma, et korraldada teid ja ülekäike oma tagalas. Korpus jätkas pealetungi alles 26. märtsil, vallutades seejärgi 29. märtsil Debaraki. III korpus juba 12. märtsil võttis oma alla Fenaroa, 29-ks jõudes Sokotasse. Üheski ülalmainitud suunas itaallased märkimisväärselt vastupanu ei kohanud. Ka ras Aielu taandus võitluseta. Abessiinlaste vastupanu jätkamise katsed ilmsid ainult Makalle-Dessie tee suunas, I korpuse rindel. Järgnev kokkupõrge siin viis n. n. Mai-Ceu või Ašangi järve nimelise lahinguni, mis veelgi kiirendas itaallaste edu arenemist.

Ette nähes kokkupõrke võimalust, itaalia I korpuse liikus kõiki ettevaatuse abinõusid kasutades. Hiljem, saades teada, et abessiinia väed omalt poolt on hakanud liikuma Ašangi järve juurde ja sellest põhja poole, I korpus 17. märtsil peatus umbes 20 km lõuna pool Aladži mäge (Bohora, Mai Ceu, Corbeta joonel), asudes kaitsepositsiooni organiseerimisele umbes 30-km rindel, mõlemal pool suurt teed. 21. märtsil itaalia vägede ülemjuhataja ühtlasi tõmbas oma mahajäänud Eritrea korpuse rinde sellesse ossa, moodustades temast tugeva varu I korpuse taga.

Lahing algas 31. märtsi varahommikul abessiinia kaardiväe kallaletungiga itaalia I korpuse positsiooni paremale tiivale (Bohora mäe juures). Pealöögi abessiinlased siiski suunasid itaallaste vasakule tiivale (Corbeta rajoonis). Korduvate rünnakutega abessiinlastel läks ka korda itaalia vasaku tiiva positsioonid vallutada, kuigi mitte

kauaks — mõni tund hiljem nad tõrjuti Eritrea korpuse vastulöögiga sealt tagasi. Itaalia lennukid sel päeval ilmastiku olude tõttu võis leida kasutamist ainult juhuslikult. Seda silmas pidades abessiinlased kordasid ka pärastlõunal kallaletungi mõlemal tiival, seekord löödi aga kõikjal veriselt tagasi. Öhtu eel abessiinlased katkestasid lahingu, jäädes siiski itaallaste poolt jälitamata. Mõjutatud abessiinia kallaletungide visadusest ja hoost, itaallased jälitamise asemel jätkasid kaitse organiseerimist. Tegelikult neil tuli ka järgmisel päeval, 1. aprillil, abessiinlaste rünnakuid tagasi tõrjuda, kuid need olid vähejõulised ja ette võetud ainult kontaktosadega, et katta taandumist. Abessiinlaste üldine taandumine selgus itaallastele 2. aprillil, mispeale nende väed alles 3. aprillil said jälitamise käsu.

31. märtsi — 4. aprilli lahingute lõpptulemuseks oli, et abessiinlaste viimane suurem väekoondis põhja rindel lakkas olemast. Kandnud suuri kaotusi üle jõu käivas võitluses, keisri kaardivägi lõplikult hävines või pillati laiali jälitamisel lennukiväega.

Edasi itaalia väed ei leidnud enam kuskil vastupanu elavalt jõult, võidelda jäi endiselt ainult looduse ja ilmastiku raskustega. Juba 15. aprillil itaallased võtsid oma alla Dessie, 30. kuupäeval Debra Brehani ja, lõppeks, 5. mail pärastlõunal — pealinnana Addis Abeba. Abessiinia keiser, kaotanud usu vastupanu jätkamise võimalusse, vahepeal jättis maha oma väeriismed ja põgenes Prantsuse Somalimaale, kasutades veel püsivat raudteeühendust sinna.

Põhja rinde teisteski osades itaallased jätkasid territooriumi võitmist. Kindral Starace kiirkolonn, Nogarast tulles, 1. aprillil koos II korpuse osadega vallutas Gondari ja peatselt seejärgi Tana järve. Maikuu alguks II korpus vallutas ka Debra Tabori. III korpus samaks ajaks okupeeris Magdala. IV korpus, puhastanud Volkaiti provintsi, seejärgi asus Semieni puhastamisele Takazze jõe keskjooksul. Nagu tõendas kõigi nende osade tegevuse areng, ootused leida mõnesugust uut vastupanu abessiinlastelt siin olid asjatud. Lahingutest ka tervena pääsnud abessiinia väeosad olid jooksnud laiali, jättes kõik meelevalla tervel põhja rindel itaallastele.

Põhja rinde lõplikult varisedes pärast lahingut Ašangi järve juures, abessiinlastel siit peale oli säilinud ainult lõuna rinde armee ras Nasibu juhatusel. Kasutades pikemaajalist vaikust rindel, abessiinlased

siin olid organiseerinud õige tugevad positsioonid Dagahamedu, Sassabaneh, Dagahburi rajoonis ja Harrari juures. Samal ajal kui pealetung põhja rindel juba käis pikemat aega, itaallaste pealetung lõuna rindel laskis end õieti kaua oodata, tingitult tagala korraldamise vajadusest, ilmastiku oludest, kuid ka jõudude vähesusest. Ettevalmistused muutusid elavamaks alles pärast uue Liibia diviisi päralejõudmist 12. märtsil.

Ettevalmistusi märgates, abessiinlased, kelle jõudusid Sassabaneh, Dagahbur, Harrari rajoonis hinnati umbes 80000 mehele, tegid jälle kord itaallastele meelega, saates osa jõudusid (u. 10000 meest) omalt poolt kallaletungile Dabanagh rajooni. Järgnenud kohtamislahing 15.—17. aprillini selle punkti läheduses (Gianagobo juures), iseendast väga verine ja ohvririkas mõlemale poolele, lõppes abessiinlaste taandumisega, kuigi otsustamatult. Lahing sai aga ühtlasi sissejuhatuseks kindral Graziani üldisele pealetungile, mis vahepeal oli alanud.

Itaallaste pealetung liikusid piki Fafani jõe orgu Sassabaneh peale; üks abikolonn liikus Gerlogubist Curati peale, teine — Dabanaghist Sagoki suunas. Kallaletung abessiinia kindlustatud positsioonidele algas 23. aprillil antud käsu põhjal 24. aprilli varahommikul. Kolm päeva kestnud lahingu järele, missuguse aja jooksul itaallastel veel kuskil vastase peapositionini välja jõuda ei läinud korda, katkestas kindral Graziani lahingu 27. ja 28. aprilliks. Uus

kallaletung algas 29. aprillil, ei leidnud aga kuskil enam vastupanu — vastane oli positsioonid maha jätnud. 30. aprillil itaallased ilma vastupanuta vallutasid Dagahburi. Sõja veriseim lahing oli lõpul. Abessiinlased olid selles lahingus üldise hinde järele end näidanud väga heade võitlejatena. Kui aga ras Nasibu siiski otsustanud oli lahingu katkestada ja positsioonid maha jätta, siis võis see sündida eeskätt võitluse jätkamise küsitavusest — oli ju põhja rinne selleks ajaks põhjani varisenud kokku. Igatahes ei teinud abessiinlased enam katset ka seljatagust positsiooni Harrari ees kaitsata. Ras Nasibu koos oma nõuandja türki kindrali Vehib Pašaga lahkus Prantsuse Somalimaale.

Mõni päev hiljem jõudsid kindral Graziani väed välja Addis Abeba — Džibuti raudteeni, ühinedes siin oma põhja rinde vägedega. Abessiinia vastupanu oli varisenud ka teisel rindel — maa jäi võitjatele lahti.

Itaalia-Abessiinia sõda peab lugema lõppenuks. Lõppenuks tulemusega, mida poolte ettevalmistus riikliku võimu tugevuse, väe suuruse, relvastuse jne. vahekorjade juures algusest peale pidi ette nägema. Ajaliselt siiski lõpp on tulnud võrdlematult kiiremini kui seda üldiselt ennustati. Põhjusi, mis selleni viinud, on palju ja sellest seisukohast itaalia-Abessiinia sõda väärib eraldi uurimist, konkreetsemalt kui see sõjategevuse käigu üldiste ülevaadete raamidesse võis mahtuda.

A. K.

Õhukaitses

korraldatud tehnilise kursuse lõpu puhul.

Tarkused on viidud „mäele“ ...

(Veste.)

Nietzsche arvas omal ajal, et targaks võib saada mäel — ja saatis sinna oma Zarathustra kümneks aastaks. Õhkül aga arvas teisiti, sest tema saatis meid mäelt alla, et alt tuua tarkused mäele (!). — Nii pidi on arenenud maailm meie päeviks! Ja Nietzsche kümne aasta asemel pidi meile jätkuma meie targaks saamiseks vaid neljast kuust. Niisugune on tänapäeva kiirus! Muide, kiirus on ära käidud tee pikkuse ja aja jagatis.

Tee pikkust vahest iseloomustavad iga õpilase poolt kursuse kestel kirjutatud tähed, numbrid ja jooniste jooned, mis ühte ritta seatult annavad umbes 3 kilomeetrit. Aeg on ka teada, nii siis kiirus...?!

Umbes nii tuleb iseloomustada tehnilise kursuse algust, millele meid käsutati Lasnamäelt ja mujalt „viinamägedelt“ alla „hädatorgu“ (asukoha kõrgus üks meeter üle merepinna). Et aeg on raha ja riigi raha pole raiskamiseks, siis kujunes avaaktuse lõpust

kohe õppetööde algus, andmata aega kohanimisekski troposfääri survega. Pealinna olukorraga tutvumise ajast rääkimata. Ja juba sama päeva kella kuuteistkümneks oli meil purustatud mitu kilo aatomeid ja paari pandud kõik selleks soovi avaldanud elektroonid ja brutoonid. Ning Bakus, Borneos — ja tont-teab, kus kohal veel — aetud naftat niipalju, et sellest jätkus bensiini pruulimiseks terveks kursuseaja kesteks. Viimase tehingu sooritasime sedavõrd hästi, et saime parima sordi — kergesti aurava. — Nüüd vaadates kursusele kui minevikule, võib viimast ütelda ka iga teiseigi õppeaine kohta.

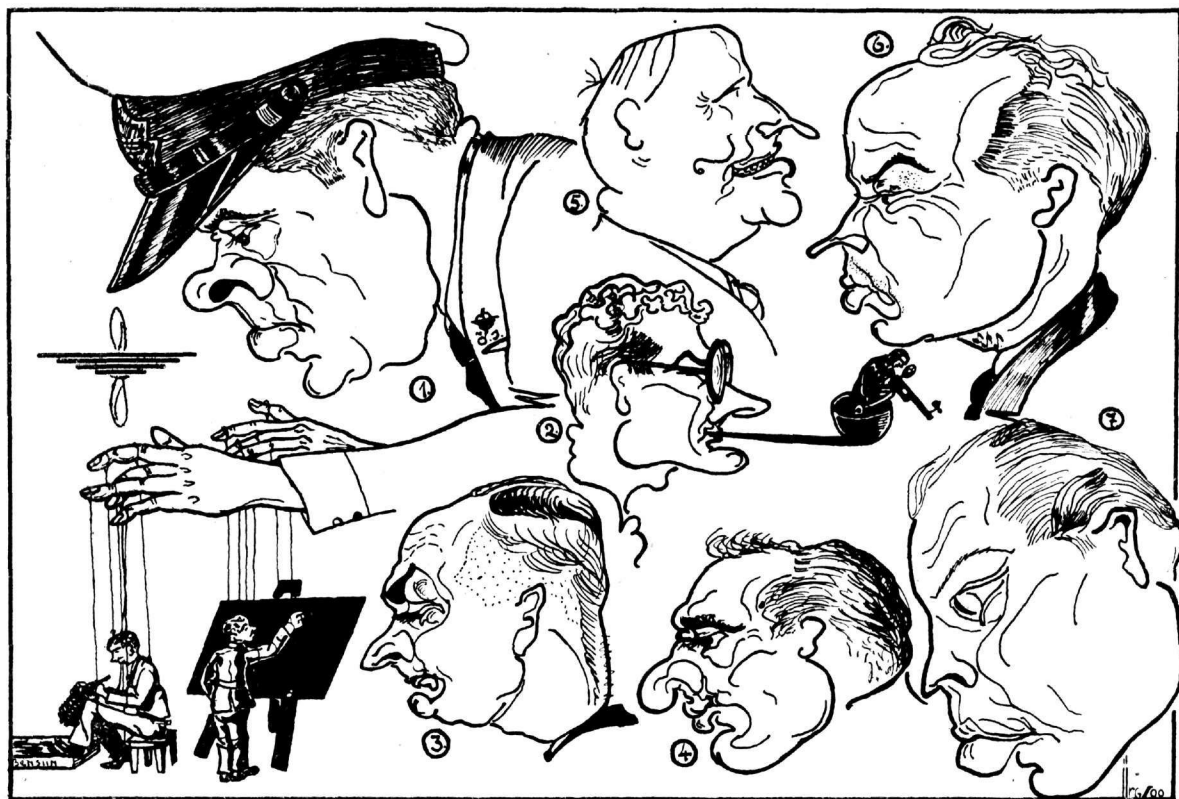
Kui meelde tuletada kursuse patrooni kõnet avaaktusel, kus alla kriipsutades kursuse tähtsust ütles, et vajame kaadrit laimate tehniliste teadmistega, sest seda nõudvat tänapäeva tehnika kiire areng ja seda eriti lennuasjanduses, mis on kujunenud selliseks, et konstruktori poolt projekteeritud lennuk kord töökojast valminult välja tulles, on juba tüübilt vananenud. Muidugi seesugust otsust võib langetada ainult as-

jatundja. Et aga kursus produtseeris asjatundjaid, siis võib-olla selleks, et oleksid suutelised tarbekorral sama otsust lange-tama ka meie töökodadest väljuvate lennu-kite kohta.

Nii siis algas kursus varem kirjeldatud kiirusega.

Tingitult kiirusest kursuse töö oli seda-võrd intensiivne ja ajajaotus sedavõrd täp-pis, et ainult ühel lektoril jätkus aega sis-sejuhatuses nimetada kursuse kestvuse ole-vat liiga lühikese ja läbivõetava aine hulga liiga suure. Selline aegaraiskav sissejuhatus aga maksis osa tema ainest, nii et ta oli sunnitud selle ümber nimetama „valitud peatükeks termodünaamikast“. Meile õpi-lasile aga tundus kursuse lõpul, et õigem olnuks seda nimetada „valitud raskemaiks peatükeks...“

Et taevakehade liikumise kiirust pole võimalik reguleerida käsukirja ega korral-dusega, siis kõikide lektorite tunnid olid ühepikkused. Kuid üks lektor arvas ja vist soovis, et ühe ja sama tunni kestel pidime

1. „Marionettide ülem, kelle iga sõrme liigutusele järgnes stseen kursant-marionettide seas. — 2. Laskeasjandust peab oskama korraldada. — 3. Kursuse vanema pikkuses seisis tema needus — omi „alluvaid“ nägi ta vaid selge (s. o. pilvitu) ilmaga. — 4. Tugevusõpetuse lektor oli ainus, kes lektoreist „kannatas“ kõige enam — õigemini tema põial (surve proovi aparraadi all). — 5. Kursuse „naljapomm“. — 6. Kursandi standarttüüp. — 7. Ainus õpilane, kes jäeti „peale-tunde“ käristuseks kõrgemasse kooli pageda tahtmise eest.

õppeainet jälgima ja veel nägema, mida lektor ise vaatas, seda võib järeldada sellest, et iga tema tund algas heas usus nii: „Möödunud tunnil teie nägite, et meie vaatasime.“

Tegelikult aga ei tulnud sellest „vaatamise nägemisest“ midagi välja, sest tahvil valitseva ülesurve juhtimine kaustadesse, kus valitses alaturve, oli kohustuslik ja meie ei saanud lihtsalt aega näha, mida lektor vaatas.

Tagantjärgi on huvitav vaadelda töömeeetodeid ja lektoreid, keda tuli iga õpilase kohta umbes 1,14 tükki.

See „neistsinatseist“, kes tugevuseõpetusest tuli tarkust tooma (viimast sõna võib nimede eestistamise puhul kirjutada ka suure algtähega) leidis, et auditooriumiga peab sidet looma. Selleks — lihtsalt — vaja ainult klassi astu ja pörutada vägev „Trastu!“

Ainult üks neist leidis, et tema aine on „äärniselt kerge ja lihtne.“

Et kasuta sa millist-tahes keerukat „sihiku-värki“, pommid tabavad ikka soovimatut märki. Kui sihid aga lihtsa STA-e-ga, pommid läh'vad ikkagi täpsalt mööda.

Nii möödusid tunnid nimetatud ja nimetamata jäetud lektorite eestvedamisel ja teadmiste pagas suurenes nagu mäest alla-veerev lumepall. Kuid see kestis ainult kevadeni, sest siis lõppes kursus ja lumi sulas.

Seda veeremist mehaanika lektor oma parema tehnilise arusaamisega oleks väljendanud järgmiselt: „See on paljalt nagu veerev keha kaldpinnal, kus hõõrumise väärtus ei ole ju ka muud mitte midagi kui „tangentne θ “. Eks ole või?“

Kursuse lõpp pidi tulema praktiline. Ja tuligi. Seda aega ootasime põnevusega,

sest teoreetilise osa kestel oli igale kerkinud huvitavaid küsimusi. Keegi tõendas, et tema põial kannatavat välja kõigist kõige suurema surve, ja seda sai tõestada vaid survemõõdu aparaadiga. Teised juurdlesid küsimuse kallal, et mitu mutrit võib visata mootori silindrisse? Praktiline periood aga tõestas, et tugevuseõpetuse inseneril oli tugevaim põial ja et mootori silindrisse ei tohi visata ühtki mutrit muidu kui salaja ja ainult siis, kui mootori kokkupanemisel neist mõni üle jääb.

Kursuse lõpp lähenes, kuid töökoorem, surve oli endine, nii et üks õpilastest juba ohkas: „Teiste hoiatustest hoolimata tulid kursustele, nüüd kevadel nad vist imetlevad minu ilusat puusärki.“

Kuid õnneks puusärki imetlemine jäi tulemata tänu Newtoni kolmandale seadusele „vastusurve võrdub avaldatud survele“. Õpilastele avaldatud surve ei kutsunud esile purunemise piiri ületavaid sisepepingesid.

Kursuse lõpuaktusel nägin, et ükski õpilane polnud geomeetriliselt muutunud, s. t., et avaldatud surved ei kutsunud esile ka mingisuguseid kaju muudatusi, peale elastsete deformatsioonide.

Lühidalt — kõik on kõige paremas korras.

Nüüd kursus on lõppenud, tarkused on viidud mäele, kiire liikumine on järsult peatatud ja kiirusega omatud kineetiline energia on muutunud potentsiaalseks.

Ja mis nüüd edasi?

Igatahes kursus on täitnud lootused, kui väeosadesse tagasi minnes iga õpilane transformeerib omatud potentsiaalse energia uuesti kineetiliseks.

Õpilane.

Bibliograafia.

Suurriikide areng.*)

Oma teose teises osas autor vaatlleb üksikute riikide arengut Napoleoni langusest kuni tänapäevani. Kuna esimene osa andis üldbaasi, sotsiaalsete ja majanduslike tegurite selgituse XIX sajandil, siis teose teine osa pakub konkreetseid tulemusi riikide arengust.

Hispaania ja Portugaalia asudes soodsais looduslikes tingimuses, merede ääres, omasid ka soodsaid võimalusi

laialdaste asumaade loomiseks maade avastamise ajajärgul. Kuid prantsuse laevastiku hävinemisel Trafalgar lahingus ja Napoleoni langusega omandas Inglismaa vabad käed merel. Prantsuse revolutsioon oli oma jäljed jätnud ka Hispaania ja Portugaalia siseellu — algas võitlus absooluutse monarhia ja rahva suveräniteedi vahel, mis kestis kogu möödunud sajandi. Selle tulemuseks oli Portugaalias kuningas Karl I tapmine 1908. a. ja vabariigi väljakuulutamise. Hispaanias arenes võitlus

*) Vt. „Sõdur“ nr. 19.

1931. a., mil kuningas Alfons pidi maapakku minema, kuna välja kuulutati vabariik. Kuid tänapäevani pole veel selged Hispaania siseolud.

Selles olukorras oli mainitud riikide mõjuvõimu langemine ilmne. Nii tekkisid laialtulatusest asumaadest iseseisvad riigid. Tänapäeva Brasiilia, endine Portugaalia asumaa kuulutas end iseseisvaks 1822. a. Sellega langes Portugaalialt ära 8,5 miljonit km² ühes 38 miljoni elanikuga. Sama juhtus Hispaania asumaaodega — praeguse Argentiina vabariigi aladel 1813. a., mis territoriaalselt tänapäeval 3 miljoni km² ja kus elab 10 miljoni elanikku.

Itaalia, olles piiratud läänest, põhjast ja idast Alpide ahelikuga — on looduslike piiride tõttu kaitstud tänapäeval sõjalise invasiooni vastu. Poolsaarel asudes on Itaalia kolmest küljest ümbritsetud Vahemere vetega. See asetus selgitabki Itaalia tänapäeva püüdeid Vahemere kaldail. Itaalia iseseisva riigina on noor. XVIII ja XIX sajandil valitses Itaalias üksikute vürstide piiramatu võim ja Austria ülemvalitsus. Prantsuse revolutsioon tõi itaallastele palju ilusaid lootusi ja neid oskas enda huvides kasutada ka Napoleon võitluses Habsburgide dünastia vastu. Kuid Viini kongressile järgnenud restauratsioon tegi järele ja valuta lõpu itaallaste kõigile vabanemise ja iseseisvuse püüdeile. Tekkis laialdane emigratsioon Sardiinia kuningriiki ja Pariisi. Eriti emigrantide lähedasele kontaktile Pariisi vabameelse seltskonnaga peab Itaalia tänulik olema Napoleon III abi eest võitlustes Austria vastu. Peamiseks prantslaste abi toojaks loetakse Sardiinia riigimeest krahv Camillo Cavour'i, kelle argumentide kohta Itaalia vabastamiseks Napoleon III poolt puudub veel täieline selgus. Ühinenud Itaaliat võib arvestada 1859. a., mil austerlased elasid üle täielise kaotuse Solferino juures. Lõplik Itaalia ühinemine võis teostuda aga 1870. a. (Saksa-Prantsuse sõja ajal), mil kirikuriiki kaitsetud prantsuse väed lahkusid Roomast ja viimane läks itaallaste kätte. Järgnev ajajärk kuni Maailmasõjani on olnud Itaalia politikas kõikumine Saksa- ja Prantsusmaa vahel. Prantslastest eemaldamiseks andis tõe viimastelt Tuneesia omandamine 1881. a., sest Itaalia arvas endal õigusi olevat Tuneesiale. Vastolud Austriaga ei lasknud Itaalia suhteid areneda sõbralikudeks keskriigega ja nii jäigi Maailmasõjas Itaalia liitlaste poole.

Tänapäeva Itaalia rahvas on väga ühtlane, olles ühe sajandi kestel kahekordistu-

nud (XIX s. ääul — 20 miljonit ja 1931. a. — 41 miljonit; muidugi kuulub viimasesse arvu ka Maailmasõjas võidetud Põhja-Itaalia osade rahvas. J. M.). Kuid too maa on üldiselt vaene loodusvaradelt (puudub süsi ja rauamuld). Sellest ka Itaalia püüded saada loodusvaradega asumaid, kuhu ühtlasi võiks suunata järjest suurenevat rahvastikku. See ekspansioon näib isegi ohtlikuks kujunevat läheduses olevaile teiste riikide asumaaadele. Näiteks Tuneesias on küll valitsev kiht prantslased, kuid alamkihtides on seevõrra itaallasi, et selle tagajärjel ühel päeval Tuneesia võivat minna Itaalia rüppe.

Üldises Itaalia olukorras on vaid üks nõrk punkt ja see on rahandus. Välisvõlad on umb. 105 miljardit liiri, kuna riigivõlad tõusid 1935. a. keskpaigu üle 13 miljardi liiri. Abessiinia sõda on rahanduslikku olukorda veelgi halvendanud ja see on üks tegureid, mis mõjutab Itaalia tulevikuaktsioone.

Prantsusmaa looduslikud piirid on näidanud kätte vaenulikkude sissetungide suunad. Piire vaadeldes: läänes — veepiir, Doveri kanal ja ookean; lõunas — Pürenee mäeahelik, seejärgi Vahemere osa kuni Alpide mäeaheliku kerkimiseni Vahemere kaldal, milline ulatub kuni Genfi järveni; idas — piir piki Reini jõge, ja põhjas — lahtine ilma looduslike takistusteta kokkupuute Belgiaga. Viimane, lahtine ala ongi saja aasta kestel olnud kolm korda sõjaliste operatsioonide alguse ja hargnemise paigaks: 1) Napoleoni löömine 1813—1815. a., 2) Preisi-Prantsuse sõda ja 3) Maailmasõda.

Nimetatud lahtine piiriosa on isegi poliitikasse jätnud jälje Prantsuse üldtuntud „julgeoleku“ nõudena. Teisalt on tõmmatud Prantsuse julgeoleku tagajana poliitilisele lavale Lääne-Euroopa suhtes N. Vene.

Vaadeldes Prantsuse poliitikat lühedases ajaloolises perspektiivis, võime sellest teha alljärgneva kokkuvõtte. Merel on prantsuse jõud olnud kahes osas Atlandil ja Vahemeres. See asetus ühendatud jõudude koondamise kohaks nõudis ühe Gibraltari läheduses olevaist sadamast. Kui aga tekkis merel inglise rivaliteet, siis leidis Gibraltari läheduses lahendust merede valitsemise küsimus prantsuse laevastiku hävitamisega Trafalgar juures. Sealt peale, või õigem Viini kongressist alates pole Prantsusmaa enam püüdnudki võimuhaaramist merel ja on kõigiti sõbralikus vahekorras oma tugeva merenabriga — Inglismaaga. Kolooniatega po-

litikas löi Prantsusmaa endale tugevad alusmüürid maadeleiutamise ja sellele järgnenud sajandeil, kuid XIX sajandisse astudes polnud Prantsusmaal õieti midagi enam järgi. Järgnenud Napoleoni võitude kurb lõpp Waterloo juures löi väga raske ja ähvardava olukorra Prantsusmaale kolooniate küsimuses. Kuid vaatamata raskusile ja 1870./71. a. sõja tagajärgedele suutsid prantslased oma ettevõtlikkuse ja järjekindlusega luua endile laialatuslikke asumaid. See viib autori väljendusele, et ka löödud ja uuesti ülesehitatud Saksa riik peab helitama lootusi temale vajaliste asumaade tagasisaamiseks.

Jättes puudutamata Prantsusmaa ühendamise, Richelieu ja Mazarini jne. mõju ning tähtsuse üldises arenemiskäigus, peatume vaid lühidalt sakslasest autori vaateil Prantsusmaa edaspidise arengu kohta. Maailmasõja võidukas lõpp on Prantsusmaa väga silmapaistvale kohale nihutanud. Kuid tänapäevaks on Prantsusmaa endale saanud kaks tsentraliseeritud ja tugevat naabrit (arvatavasti Saksa ja Itaalia. J. M.), kes edaspidisele Prantsusmaa mõjule tõmbavad piiri. Majanduses on Prantsusmaa osanud luua tasakaalu maa ja linnade produktiooni vahel, milline väljendus kõige selgemini möödunud kriisiperioodil, mil Prantsusmaal oli kõige rohkem 1 miljon töötut (Ameerikas — 14 milj., Saksas — kuni 7 miljonit.).

Kuid vaatamata seesugusele tööstuse ja põllumajanduse tasakaalule näitab Prantsuse riigieelarve rida aastaid puudujääki. See on teinud rahandusliku seisukorra ebastabiilseks ja vähendanud krediidusaldust. Politilises elus on aga suurim segadus. Seal on koondunud rida erihuvilisi organisatsioone, nagu „tuliristlased“ ja teisi, kes on leidnud parempoolsete parteide heatahtlikkuse. Teisalt on aga organiseeritud ja organiseerimisel pahempoolsete jõud. Mõlemad pooled on isegi relvastatud, mis kahtlemata mõjutab omavaheliste vastolude süvenemist. Lõppeks on kommunistlik liikumine pärast Venemaaga liidulepingu sõlmimist järjest laienemas. Need on raskused, millistes elab Prantsusmaa sisemiselt, kuid saksa autori arvates Venemaaga kaasatõmbamine Euroopa politikasse on suurendanud hädaohtu üldisele rahule Euroopas.

Inglismaa, olles lahutatud mandrist 31 km laiuse kanaliga, moodustab saareriigi Euroopas. Seega pole Inglismaal kunagi karta tugevate maavägedega riikide lööki.

Saareriigi elanikkond on ajaloolises perspektiivis vaadatuna äärmiselt kirju. Juba Caesari ajal vallutasid roomlased praegused Inglise saared ja nende valitsemine pole jäänud mõjuta põhielanike — keltide peale. Hiljem on retki saareriiki sooritanud saksid, jüütid, anglikaanid ja normannid. Lisaks seesugustele välismõjudele on siseriigis veel mitmeid rahvatõuge, nagu šoti (clans) j. t. Kuid aegade kestel on sellest rahvuste segust kristalliseerunud tüüpiline inglise rass.

Inglise politika vanimaks suunaks oli üle kanali asuva Prantsusmaa arvel enda laiendamine mandrile. Kuid järjest kõveneva Prantsusmaa vastu ei suutnud need püüded reaalpinda leida.

Cromwell'i (1485—1540) ajal teostus riigi poliitiline konsolideerumine. Tol ajal leidis aset võitlus kuningavõimu ja parlamendi vahel, mille tulemus on aluseks jäänud kuni tänapäevani inglise parlamendi õiguste näol, mis teeb võimatuks rasked sisepoliitilised vastolud. Kuid Cromwell'i ajajärgust on ka päritud Inglise tuleviku politika üldsund, milline peab baseeruma merejõududele ja kaubandusele. Selle idee alusel algaski võitlus Prantsusmaaga ja nagu juba eespool nägime, olid võitluse tulemused Inglismaa kasuks välja kujunenud Viini kongressiks. Samast ajast võib märkida ka Inglismaa võrratu laialatuslikku ja kiiret arengut. Polnud maailmas enam ühtki laevastikku, milline oleks hetkekski ohtu valmistanud inglise omale ja selle tagajärjena omandas Inglismaa maailmakaubanduses monopoli. Kõik uued leiutised kasutas Inglismaa ajaviitmata, arendades kaubanduslikku läbikäiku ja asumaade tootmisvõimet. Napoleoni sõdade järgi tekkinud üldise majandusliku kriisi elas Inglismaa üle majandusliku õitsengu tähe all. Tol ajajärgul näiteks arendas Inglismaa alles katsetamisel olnud puuvillakudumise võimsaks tööstuseks.

Viini kongressist alates arendas Inglismaa oma asumaade politikat ikka jõulise-malt. Nii teostus India kuningriigi liitmine, buuride Lõuna-Aafrika allaheitmise, Kanada kujundamine tugevaks majanduslikuks võistlejaks Ühendriikidele, Austraalia ja Uue-Merimaa rikkuste Inglise valitsuse alla võtmine. Kuid samal XIX sajandil algas ka võistlus Venemaaga. Seda „karu ja valaskala“ omavahelist mängu iseloomustasid alati hõõrumised punktes, kus nende huvid kokku puutusid. Esimeseks tähtsamaks Vene ürituseks oli väljapääsu otsimine läbi Türgi merekitsuste (Bosporus, Dardanellid)

Vahemerde. Inglismaale oli see vastu võtmatu. Vene ihade vähendamiseks, eriti ajal, mil ehitati Sevastopol kindlustatud baasiks vene laevastikule — organiseeris Inglismaa koalitsiooni Prantsusmaa, Türgi ja Sardiinia kuningriigi kaasabil, mille tulemuseks oli Vene kaotus Krimmi sõjas (1854—1855) ja mõjuvõimu vähenemine Mustmeres. Kuid Maailmasõjas oli Konstantinoopol Venele üks eesmärkidest ja on seda ka praegu. Näib kristalliseeruvat üheks Euroopa põletispunktiks Dardanellide küsimus, mis võib tekitada lähemas tulevikus hoopis uusi koalitsioone.

Järgmine Vene-Inglise võitlus arenes XIX sajandil Aasias. Esimeses järjekorras Pärsias, kus põhjapoolne osa jäi Vene mõjupiirkonnaks, kuna lõunapoolne — Inglise omaks. Järgnevalt arenes võitlus Kesk-Aasias, kus Inglismaa püüdis põhja poole viia oma kaitsebarjääri Indiale, kuna Vene pealetungibaasi võimalikult lõunapoole. Lõppeks jäid bufferriigeks kahe huvipiirkonna vahele Afganistan ja Tiibet. Kuid ka seal arenevad rivaalide mõjud vahelduva eduga. Lõppeks arenes võitlus Kauges Idas, kuhu Inglismaa ja Ameerika olid sisse tunginud oma relvade mõjul. Kui Venemaa arendas end Vaikse ookeani suunas, siis vastukaaluks Inglismaa lähenes Jaapanile, aidates viimasel välja arendada moodsat laevastikku. Selle tulemuseks oli Vene-Jaapani sõda (1904—1905), mille tagajärjel tõrjuti Venemaa eemale Vaikse ookeani kaldalt.

Kui lõppeks XX sajandi algul selgus Saksamaa püüe merede valitsemiseks, tekkis uus koalitsioon, mis hävitas Saksamaa püüded. Ka viimane Inglise-Saksa mereväe kokkulepe, mille alusel Saksamaal võib olla 35% merejõude võrreldes Inglise omadega, — on jätnud Inglismaale pikemaks ajaks ülekaalu merel.

Lühedast ajaloolisest skitsist on selge Inglise politika juhtmõte „balance of

power”, s. o. jõudude tasakaal. Tekib küsimus sõjaliselt tugev riik, siis oskab Inglismaa selle vastu organiseerida koalitsiooni ja Inglismaa asudes vastaspoolele, peab tekkinud sõjaline riik oma kaugeulatustest poliitilistest eesmärkidest loobuma.

Tänapäeval on Inglismaal tegemist kahe vastasega, kelle laienemisihad pole tema politikaga kokkukõlas. Need on Itaalia Vahemeres ja Jaapan Kauge-Idas. Kuidas areneb küsimus Vahemere valitsemise pärast, jääb ära oodata. Kauge-Idas aga teeb Jaapan etteheiteid Inglismaale Singapore'i väljaarendamise pärast toetuspunktiks. Kuid Inglismaale on Singapore kui baasi küsimus poliitiliste kombinatsioonide tekkides Kauges-Idas elulise tähtsusega.

Lõppeks Inglise majanduspolitiika ja Suur-Briti majandusliku terviku moodustamine on märkimisväärne. Varemattel aegadel pooldas Inglismaa vabakaubandust, kuni polnud konkurente. Pärast Maailmasõda, mil eriti Am. Ühendriigid oma tugevasti väljaarendatud tööstuse tõttu muutusid ohtlikuks asumade turgudele, läks ka Inglismaa kaitsetollidele. Ühtlasi algas ka asumaaades oma tööstuse ülesehitamine, mis teiste sõnadega tähendab poliitilisele mõjuvõimule lisaks ka majanduslikku Suur-Briti tervikuks ühendamist. Seetõttu elas Inglismaa maailma majanduskriisi üle ilma tõsiste raskusteta. Käesoleval ajal on Inglismaa maailmamajanduses tõsine tegur, sest temal puuduvad väarikad konkurendid. Saksamaa kaotas oma mõju Maailmasõjas, kuna Am. Ühendriigid elavad üle sisepoliitilist ja majandusliku depressiooni aegu.

Kuid selle üldise soodsa olukorra juures autori arvates on saareriigil vaid üks nõrk külge. Kui katkestatakse ühendused meretaguste maadega, siis suudab Inglise saar vastu panna vaid väheseid nädalaid ja peab alla andma kui näljaga väljakurnatud kindlus.

M.

(Järgneb.)

Kõrgemad juhid.

(Inglise kindrali A. P. Wavell'i loengu järele.)

Sellel teemal esines Londonis (nagu seda märgib „Journal of the Royal United Service Institution“, 1936) kindral Wavell.

Lektor jaotab kõrgemad juhid kahte põhitüüpi. Esimesse tüüpi kuuluvad niisugused juhid, kes on võimelised teotsema iseisvalt, olles kindlad oma teadmises ja või-

meis ega karda vastutust. Sellesse tüüpi kuuluvad suured juhid.

Teise tüüpi kuuluvad juhid-teostajad, kes tunnevad suurepäraselt juhtimist ja administratsiooni, kuid teotsema suudavad ainult kõrgema juhi juhtimisel.

Sõjavägi nõuab mõlemaid tüüpe. Kuid

nende kahe tüübi eraldamine rahua ajal tekitab suuri raskusi, mis sageli põhjustab mõnegi tubli ohvitseri enneaegset teenistusest kõrvaldamist, sest mõnigi esimese tüübi juht patustab sageli subordineerimise mõttes (ei mõista oma korraldusi järjekorrastada), kuna teise tüübi tubli teostaja jäetud oma pead, selle tagajärjel sageli hääbub. Teine raskuspunkt seisab selles, et kõrgemate juhtide tegevus ja kvalifikatsioon rahua ajal on sootu teissugune kui seda nõuab sõja-olukord. Seepärast ilmneb nähe, et rahua ajal tunnustatud kindralid sõjas sageli kaotavad pea ja muutuvad teotsemisvõimetuiks.

Puudutades kõrgema juhi füüsilisi võimeid leiab autor, et see on küll kõrgemale juhile soovitatav, kuid tema sooviks siiski enese kõrval näha meelsamini füüsiliselt nõrka Napoleoni.

Puudutades kõrgema juhi vanadust, leiab autor, et noorema ea pooldajad viipavad muidugi Hannibalile, Aleksander Suurele, Napoleonile, Wellington'ile, kuid niisuguseid nimesid on vähe. Vanemaid kuulsusi leidub rohkem. Caesar oli näiteks juba üle 40 aasta vana, kui ta tõsisemalt hakkas teotsema sõdurina. Niisama vana oli ka Malborough, kui ta saavutas esimese võidu; Moltke omandas oma nime alles 66-aastasena ja kuulsuse 70-aastasena; Foch omas 67-aastaselt suure energia, vastupidavuse ja lendleva mõistuse. Üldiselt võib öelda, et lõuna- ja idamaa elanikud küpsevad varem kui teiste maade rahvad — viimaste hulka kuuluvad ka inglased. Kui asetada vastamisi nooruse ägedus ja julgus ja küpsete aastate kaalukas mõistus ja kogemused, siis on raske öelda, kumb neist on parem. Teadmised ja kogemused on vanemate privileegiumiks, kuna originaalsus ja vahvus ei kuulu mitte alati noorematele. Näiteks lord Alleby 57-aastaselt sai türklaste üle niisuguse võidu, mis viis ta sõdade ajaluku kustumata tähena. Iseloomu paremaks jooneks on meelegendus ja riisiko.

Juhi mõistus peab olema arendatud uurimistöödega ja ei tohi piirduda ainult kitsa sõjateaduse piiriga, vaid enesesse haarama elu kõik suunad ja esmajärjekorras tehnika, administratsiooni, transpordi ja organisatsiooni alad, sest need on tarvilikumad kui strateegia ja taktika. Omades vastava intelligentsi, võib viimased alad omandada imekiiresti. Olid ajad, mil ilma suuremate uurimistöödeta tõusti kõrgesse auastmesse ja saavutati võite, kuid nüüd on need ajad vaibunud igavikku.

Juhi psüühiline suhtumine sõjaväkke on nüüd sootu teine kui varasemal aegadel,

sest kaadrisõjaväed on aset annud rahvus-sõjavägedele, kes küll kiiremini väljaõpetatud, kuid paremini kasvatatud. Kahtlaseks jääb ainult küsimus, kas see kasvatus on suutnud muuta üldsuse psühholoogiat.

Kõrgemal juhil on kokkupuutumine poliitikute ja riigimeestega, kuid praegusel ajal, kus seesugune suhe peaks tihenema, näeme hoopis vastupidist suunda. Pärastsõjaaegsed tsiviilautorid heidavad ette endistele juhtidele kutse pedantismi ja vaadete kitsust, kuna juhid otsivad põhjusi oma raskustele poliitikute ignoreerimisest ja segamisega sõjaväelistesse küsimustesse.

Enne kui suured juhid said sellisteks, pidid nad omandama suuri poliitilisi kogemusi. Näiteks toob autor Cromwell'i, Malborough'i, Wellington'i, Graham'i ja teisi. Erandina, kes olid ainult puht sõjaväeliste teadmistega, võiks nimetada Napoleoni ja Aleksander Suurt.

Endises Rooma impeeriumis ja Kreekas pidi kõrgem sõjaväe juht läbi tegema kõik tsiviil-administratsiooni ametiastmed ja alles pärast seda võis ta sõjaväljal vägesid juhtida. Kuid praegusajal on see nõue heidetud kõrvale jäädavalt, sest tehnika hiigla arenemine nõuab kitsast eriteadmiste hulka.

Ka sõjas on raskused suurenenud. Alles möödunud sajandil juhiti lahingut nägemise ulatusel, kuid nüüd sünnib see kaugelelt vahemaadelt. Rahua ja tingimused ei võimalda niisuguseks lahinguks ettevalmistamist; sõjad on aga jäänud harvemaks, kogemused väiksemaks, kuna vana on ununenud. Järelikult kõik näib kujunevat juhtimise kahjuks.

On tekkinud uued relvad õhus ja maal. Osaga neist on juba katsetatud Maailmasõjas, kuna osa on katsetamata veel tänini. Kuid vaatamata sellele, kui juht omab vastava ettevalmistuse, võib ta ikkagi veel oma nime jäädvustada suurte juhtide nimede sekka.

Missugust kvalifikatsiooni nõutakse siis tulevaselt juhilt? Maal peab ta juhtima relvi, mis kaugelt kiiremad kui endine ratsavägi. Selleks peab ta tundma põhjalikult maa- ja mere-strateegiat ja -taktikat. Teatava arusaamise ja kiiruse sellise seisukoha võtmiseks annab Jütlandi lahing. Ta peab mõistma arukalt juhtida õhu- ja maaväe jõude. Nende kahe relva kombinatsioonis tuleb otsida lahendust, mitte kunagi aga ühe relvaga. Näib, et siin nõutakse üliinimest, maa-, õhu- ja mere-taktika meistrit. Kuid asi pole selline, sest nende vahel polegi suurt vahet. Kui juht uurib masinaid, siis

ei või ta ka kergelt vaadata inimese tundmisele, sest peamiselt toetub kõik inimesele.

Et juba rahuajal saada head juhtide kaadrit, selleks autor soovib auastmes kõrgendamist mitte vanuse järjekorras, vaid valiku järele, mis enesega kaasa toob sõjaväkke rohkem „toorest“ ja väärtuslikku materjali. Teatud ajaks tuleb vahetada ohvitseri metropolist koloniaalväeosadesse ja vastupidi, niisama teha vahetusi teiste relvaliidide ohvitseride vahel, eriti lennukäppe, ja just neid, kes kandideerivad kõrgemasse sõjakooli; peale teatud aja teenimist lasta ohvitseri teenida kõrgemal juhtimiskohal jne.

Noorte ohvitseride õpetamise süsteemis tuleb arvestada õhkkonda, traditsiooni ja meeolu. On juba aeg, et võtta revideerimisele see õhkkond, mõned traditsioonid ja meetodid. Olgugi et moderniseeritakse sõjaväe tehnikat, kuid see ei moderniseeri veel ohvitseri mõistust. Kui tahetakse saada häid ohvitseri, siis tuleb loobuda ohvitseri teenistuse esimesil aastail üleliigsest rividriillist, sest see lämmatab mõistuse painduvuse ja mõtete rippumatuse. Autor toob siin näitena jesuiitide kasvatusmeetodi. Viimased kinnitavad, et on küllalt, kui

nad last saavad kasvatada ta esimesel viiel eluaastal, selleks et nende kasvatuse mõju jääks alaliseks.

Kui ohvitseri kvalifikatsiooni tunnustamiseks tahetakse teda ülendada kindraliks, siis teostatagu see ülendus 40—45 eluaasta vahel; sõjaajal võib see sündida 5—10 aastat varem. Kindralite edaspidiseks arendamiseks autor täiendab praegust süsteemi kahe ettepanekuga: esimeseks — harjutagu ainult side-aparatuuri käsitamist, sest manöövrid lähevad liiga kulukaks; teiseks — õpetatagu tundma põhjalikult lennuasjandust, sest tulevikusõda koosneb peamiselt koostööst maa- ja lennuväe vahel. Seepärast noore kindrali esimestel teenistuse aastatel peab ta vähemalt pool aastat olema staažil lennuväes. Õpetamisel teeb ettepaneku pöörata erilist tähelepanu pedantismi kõrvaldamiseks ja kaine mõistuse arendamiseks.

Ei aita siin määrustikkude ja instruksioonide tundmine, kui kõrgemal juhil pole võimalik käsitleda suuremat sihti — sõjalist arukust ja murdmatut tahet, et vaatamata ebaõnnestumisele jõuda lõppeks võidule.

U-I.

Motoriseeritud pioneride rakendamisevõimalusi.

(„Militär-Wochenblatt“ nr. 24 — 25. dets. 1935.)

Pioneride motoriseerimine pakub rea olulisi paremusi: neid võib kiiresti saata vajalikku kohta, nad saavad palju värskemalt kui liikudes jala, nad võivad oma veoautodel kaasa vedada rohkem tööriistu ja varustist kui hobuveo puhul. Selle tõttu motoriseeritud pionerid on võimelised vajalikul kohal ja momendil otsustavalt kaasa aitama teistele väeliikidele. Neid võimalusi vaatlеме lühidalt allpool.

Maailmasõja kogemused, niipalju kui nad puutuvad liikuvõõda, on selgesti tõestanud lahtiste tiibade ja rindel tekkivate või olevate lõhede tähtsust nii pealetungil kui kaitsel. Kaasaegsed sõjaväed enda suure ja komplitseeritud juurdeveoga on nendes punktides eriti tundlikud. Suurte motoriseeritud koondiste lõõk lahtisele tiivale või lõhesse rindelt on seetõttu manöövritel peagu kõõgõs välisriikides mänginud sageli suurt osa. Seejuures langeb pioneridele osaks ulatuslikke ülesandeid. Nad peavad edasiliikumisel või kiirel jälitamisel kõrvaldama igasuguseid tõkkeid,

milliseid tulevikusõõdades tuleb arvestada alati, sest osaliselt neid võib korraldada ka vaenulikult suhtuv kohalik elanikkond. Peale selle on pionerid ainuõõksi võõmelised edasitungi teedel kiiresti ja kindlasti kõrvaldama purustusi, mida on tekitanud tugev pommitamine või õõhurõõnnakud.

Ratsanõõkud ja ratturid, kuid ka mootorratturid, võõivad nendest takistustest sageli mõõõda minna. Sellele vaatamata peavad pionerid neid kõrvaldama teiste väeliikide ja võõride arvukate sõõidukite liiklemise jaoks, milleta ju õõkski kaasaja sõõjavõõgi ei saa eksisteeruda. Juba ratsavõõe ja ratturite retkede puhul peavad pionerid olema motoriseeritud, sest muidu nad ei saaks liituda võõitleva osaga. Liikuvuse saavutamise tahtumõõeste vankrite abil on vaid osaliselt võõimalik väõõksemas õõksuses või võõga halvate teeolude puhul.

Pole õõkuigi otstarbekas oodatavate tõõkestuste oletusel asetada pionere rõõnnakolonni algusse, sest sel juhul lahõõngu tekkimisel nad kistaks lahõõngusse, mis pole

nende otsene ülesanne ja takistab viimast täitmast. Pionerosi tuleb lasta järgneda ratsa-, mootorratturi- või ratturiosade järgi hüpetena. Seevastu kolonni alguses peavad asuma pioneri-luureosad, et kohe teostada vajalikku luuret, mis võimaldab kiiremat tõkestuste kõrvaldamist ja väeosa hoiatamist varjatud lõhkelaengute eest tõkete ja sildade kõrval ja sisemuses.

Erilised ohud esinevad prantsuse eeskirjades sageli nimetatavate n. n. viivitus-süütamiste kasutamise puhul.

Edasitungil lahtisel tiival on soomustõrje täiendamiseks vastase poolt tulevatel kõrvalteedel pioneride abil sageli võimalik valmistada tõkestusi.

Jõe lähenedes on tähtis sillamaterjali kaasaandmine. Saksa 40. jaladiv. edasitungil 1914. a. augustil Maasi jõe suunas Fumay lähedal oli kogu diviisi pontoni-materjal teisel juba rakendatud töösse. Sild oli purustatud, nii et diviisil temale antud ülesannet — anda tugev lõhk prantsuse 5. armeele seljataha — ei õnnestunud teostada.

Prantsuse pionerieeskirjas on suurt rõhku pandud sellele, et motoriseeritud osade edasilikumisel pioneridel oleks alati kaasas küllaldaselt tööriistu ja materjali teede ja sildade paranduseks.

Igal juhul kergeosade edasilikumine tänapäeval on mõeldamatu pioneride kaasabitä. 1914. a. see vajadus ei esinenud veel nii suurel määral kui praegusajal. Tollal pioneride väikese arvu tõttu polnud sageli võimalik neid õigeaegselt vajalikule kohale tuua. Motoriseerimine võimaldab pionere igale vajalikule kohale paisata. Kiirel jälitamisel tuleb pionere sageli rakendada vastase taandumisteede tõkestamiseks. Tõkestused kitsustes, asulates ja metsades on eriti kohased. Seejuures peab alati hoidma valmis pionere küllaldaselt arvul oma edasitungi teede puhastamiseks tõkestustest.

Eriti on kohane rakendada motoriseeritud pionere lahtiste tiibade kaitsel või lõhede sulgemisel. Tõkestused neis kohtades, milliste tõõde teostamist uueaegsete mehaaniliste abivahendite kasutamise oluliselt kiirendab, võib väenulikku edasitungi, kõigepealt motoriseeritud osade oma, tunduvalt aeglustada ja sel viisil võita väärtuslikku aega, mis võimaldaks juurde tuua varusid. Sellisel kasutamisel tuleb arvestada selle väeliigi erilisi omadusi. Kiiresti jõuab tõkestada kõigepealt defileesid. Seevastu lahtisel maastikul pole kiire tõkestamine võimalik sellises olukorras, kus iga

minut kallis. Laiade miiniväljade valmistamine nõuab samuti palju jõude, aega ja varustust. Seetõttu lahtist maastikku on kergem tõkestada kuulipilduja tule abil, milline siinkohal tõhusaim on.

Tõkestused tuleb asetada sügavusse, et vaenlast sundida ikka uuele ja uuele peatumisele ja seega aja kaotamisele. Ainuüksi sildade õhkimine aitab harva, eriti kui on tegemist väikeste sildadega, mille purustamine pealegi võrdlemisi palju aega ja materjali kulutab. Neid võib sel juhul kasutada palju parema tulemusega teevõrgu sügavaks tõkestamiseks. Väikesi sildu tuleks seetõttu, kui vähe aega on, ennemini tõkestada kui õhkida.

Ühe tee üheaegne tõkestamine suurel sügavusel on motoriseeritud pioneridele raske, sest sel puhul lõigatakse ära tee eespoololevatele veoautodele. Motoriseeritud pionerikompanil on kergem üheaegselt tõkestada laialdast teedevõrku, sest normaalselt ühe veoauto pioneridest jätkub ühe tee tõkestamiseks. Autode liikumiskiirus võimaldab kiiresti teostada vajalikku tõkestusi tagapool uutes punktides ja seega saavutada tõkestustöödes vajalikku küllaldaselt suurt sügavust.

Mida sügavam on ruumala, mida teatava aja jooksul võib jätta vastase kätte, seda rohkem võib ainult piirduda tõkestuste viivitava mõjuga. Iga tõkestuse eriline valve, mis mõnikord on vajalik põhimõttelikult, pole alati vajalik, kui saab vastasele kaotusi ja kahju tekitada tõkestustesse peidetud lõhkelaengute abil. Tähtis on asetada miine tõkete kõrvale, et vastasele, kui ta püüab tõkestusest kõrvalt mööduda, tekitada kaotusi ja rikkeid ning seega ühtlasi aeglustada edasitungi tempot.

Mida vähemat maa-ala aga võib ohverdada vastasele, seda rohkem tuleb kõvendada tõkestusi tulerehvade abil. See teeb vajalikuks tõkete ja ka lahtise maa-ala valvamise oma osade poolt. Võimaluse järgi need ülesanded antakse üle teistele väeliikidele, et mitte vähendada pioneride tehnilisi saavutusi. Sageli esineb aga vajadus, et pionerid, eriti motoriseeritud, mida on ju kõige kergem rakendada eemal teistest osadest, peavad ise kaitsma enda poolt valmistatud tõkestusi.

Sel juhul kõigepealt on vajalik kuulipildujate osava kasutamise ja nende asukoha sageda vahetamise abil tekitada vastases muljet tugevamast kaitseosast. Siinkohal on eriti sobivad mootorratturid, sest just nemad on võimelised kõige kergemini jälle astuma kontakti oma peajõududega.

Koostöötamisel teiste, eriti aga motori-seeritud osadega, tekib kergesti oht, et liig-varajase teede tõkestuse või sildade pu-rustamise tõttu osad pääsevad tagasi vaid raskustega või üldse mitte. Lahtijäetud läbipääsude kiire sulgemine vajab seetõttu eriti harjutamist, eeldab aga ühtlasi ka sel-get ja otstarbekat käsuandmist. Kõigile osadele tuleb teatada, millistele kohtadele ja kunas tehakse tõkestus, kuhu jäetakse läbipääsud ja kunas (ajaliselt ettemääratud või olenevalt vastase tegevusest) need suletakse. Sageli on raske kõiki osi sellest informeerida, eriti kuna sellistes olukorda-des väeühikute segiminekuud esineb. Sel puhul on siiski parem oletuste põhjal antud käsk, kui et puuduvate korralduste tõttu üksikud osad üldse ei jõuaks tulla läbi-pääsudest läbi.

Tunduvalt vähemad on need raskused, kui motoriseeritud pioneriosal on ülesanne üksinda ilma teiste osadeta sulgeda teatav lõik. Muidugi ta peab siis ise hoolitsema oma julgeoleku eest ja see on teisest küljest väga raske, arvestades pioneride praegust relvastist ja liikumisvahendeid. Motoriseeritud pionerikompani enda ras-kete veoautodega on eriti õrn vastase soo-musautode kallaletungide suhtes ja, niikaua kui ta rännakul on, ka vastase laskurite ja kuulipildujate tule suhtes. Selle vastu võib esialgu abi leida vaid selle läbi, kui osa pionere saata välja mootorrattail kergete tõkestusriistadega võimalikult kergesti tõ-kestatavasse lõiku ja lasta kompanil hulk maad tagapool järgneda. Selline hüppeli-ne edasiliikumine on aga aegaviitev ja ei

kaitse kallaletungide vastu kõrvalteedelt. Seetõttu oleks väga kohane ja kasulik anda pioneridele kestvalt juurde samu soomus-tõrje-relvi, mis antakse igale jalapataljonile, et võimalada rännakute ja samuti tehniliste tööde julgestamist. Kui juba on teostatud esimesed tõkestused, siis on pionerikom-pani küllaldaselt julgestatud, kuid rännakul on ta väga tundeline ja selle vastu tu-leb leida abi.

Tuleks ühtlasi kaaluda pionerikompani kaitsejõudu, eriti võitlusteks tõkestuste juures, kõvendada mõnede raskekuulipildu-jate juurdeandmise abil, nagu see näiteks on prantsuse pionerikompanites. Peab tun-nistama, et selliselt mitmekülgselt relvasta-tud kompanit pole kerge moodustada. Kuid on selge see paremus, et sellist pionerikom-panit saab kasutada iseseisvana mitmesu-guste ülesannete täitmisel. See on igata-hes soodsam, kui et ta aegajalt peab töö-tama koos mootorratastele asetatud lasku-rite ja tangitõrje-üksustega, millistega ta pole harjunud töötama koos. Tööde juures, kus puudub kontakt vastasega, võib kuuli-pildureid ja tangilaskureid töödele kaasa tõmmata, sest nad peavad pioneriteenistu-sega põhijoontes samuti kui mootorratastele asetatud laskurid olema välja õpetatud.

Pole mingit kahtlust, et sellised pioner-osad võivad osutada juhatusel kriitilisel hetkel suuri teeneid. Siin esineb eriti mo-toriseerimisega saadav see paremus, et vajalikke jõude võib ühest kohast, kus nad momendil vähem vajalikud, kiiresti paisata teise kohta, kus nad on hädavajalikud.

K-gi.

Õppevälja ja maastiku väärtus suurtükiväe väljaõppe seisukohalt.

(Übungsplatz und Gelände in ihrem Wert für die artilleristische Ausbildung. Genltn. a. D. Marx „Artilleristische Rundschau“. Aprill. 1936. a.)

*

Enne Prantsuse-Preisi sõda prantsuse ja vene sõjaväed teostasid õppusi põhimõtte-likult ainult õppeväljadel, saksa armee aga — maastikul. Ka pärast seda sõda saksa sõjavägi teostas lahinguõppusi pea-miselt vahelduval maastikul, sest keiser ja kõrgemad juhid olid põhimõtteliselt õppe-väljade soetamise vastu. Ainult suurtüki-väele oli vaja uusi laskevälju, sest suurtü-kivägi ei saa kõiki oma laskmisi maastikul

teostada. Vanu laskeplatse oli aga vähe ja osa neist olid ainult väga piiratud või-malustega laskekohtadeks. Seepärast oldi sunnitud suurtükiväele muretsema uusi õp-pevälju, mida kasutasid ka teised väeliigid. Õppeväli peab täitma ainult kaks eesmärki. Esiteks ta peab võimaldama teostada suur-tükiväe laskmisi praktika- või lahingulaske-moonaga ilma eriliste julgestus- ja maa-alade sulgemisabinõudeta. Teiseks ta peab suvel asendama väeosa alalise asukoha õppeplatsi. Õppeväli ei saa aga kunagi asendada maastikku. Vaatamata sellele põ-himõttele enne maailmasõda saksa suur-tükivägi (samuti ka jala- ja ratsavägi) teos-

tas maastikuõppusi (harjutusi rügemendi ja brigaadi koosseisus) kord-korralt rohkem õppeväljadel, vähendades ning piirates vastavalt sügise õppusi maastikul. Rahaliste raskuste tõttu pärast Maailmasõda on väljaõpe kandunud veel rohkem õppeväljadele, kuna mõnel aastal sügisesed õppused jäid hoopis pidamata suurte kulude (1929. ja 1931. a.) või ilmastikukahjude (1927. a.) tõttu.

Autor ütleb, et peale lõhkemiste vaatlemise kõik, mis ta on õppinud sõja jaoks, ta õppis maastikul, kuna õppeväljal õpitust ta on pidanud palju kiiresti maastikul ümber õppima. Ta kirjeldab õppeväljadel omandatud halbu tõekspidamisi ning harjumusi ja nende mõju eeskirjadele ja lahingutegevusele. Näiteks tulepositsiooni valimine, laskeettevalmistus ja laskmine on õppeväljal sageli lihtsam kui manöövr sõja olukorras maastikul. Õppeväljal, kus iga ohvitser omas 1 : 21000 kaardi, kujunes harjumuseks, et ümberpaiknemisel grupi iga patareid asus eriteed mööda tagapool asuvatele uutele positsioonidele. 1914. a. manöövr sõja perioodil omas kaardi ainult patareid ülem ning positsiooni oli võimalik vahetada ainult nii, et patareid asus oma juhi nägemispiirkonnas. Õppeväljal kujunes reegliks, et positsiooni vahetamisel tagapoole juht liikus oma ühiku sabas. Seda on võimalik teostada ainult õppeplatsil, kus mõne päeva pärast iga allohvitser tunneb hästi teesid. Maailmasõjas jäi see eeskirja nõue aga täitmata, sest ainult allüksuse ülem evis kaardi. Kaartide puuduse tõttu tekkis raskusi ka teeluure teostamisel, alljuhtidele olukorra selgitamisel jne.

Autor väidab, et õppeväljade kasutamise alal praegusaegajal sakslaste olukord sarnaneb prantsuse suurtükiväe omale, kelle kohta prantsuse kol.-lt. Champs avaldanud järgmist. Otsekohe pärast õppeväljale jõudmist väeosad püüavad kõiki kohti juhtidele ja meeskondadele kätte näidata ning teevad „maastikuluure“. Kuigi seda keelatakse ja takistatakse, siiski tegelikult jõutakse töiasjani, et iga allohvitser ja sõdur tunneb täpsalt õppevälja. Sellele lisandub veel koledasti ärahellitatud ning väheõpetlik mõõdetegevus. Kol.-lt. Champs ütleb, et olevat suurtükiväelasi, kes usuvad, et polügoonile ei saa paigutada ühtegi suurtükki, mida pole võimalik siduda mõne toetuspunktiga või üldtuntud punktiga. Viimaseid leidub aga igal õppeväljal küllaldaselt.

Õppeväljad evivad teatud puudusi ja pahesid, mida ei saa vältida ning millega

tuleb leppida kui paratamatusega. Nende puuduste ja pahede pehmemendamiseks vaja tarvitada kõiki abinõusid. Autor soovib selleks järgnevaid:

Õppevälja kaart mõõdus 1 : 25000 ei või millegagi erineda teiste maa-alade kaardidest. Õppevälja kaardil ei tohi olla sildade, sihtide, teede, kungaste jne. nimetusi.

Õppeväljal ei tohi olla mingisuguseid silte ja teenäitajaid, mis hõlbustaksid orienteerimist, sest maastikul pole neid või nad on sõjakorral hävitatud.

Ainult ohvitseridega ja allohvitseridega teostatavad laskealised ja taktikalised harjutused vaja teostada väljaspool õppevälja, kasutades sel ajal õppevälja vaid õõbimiskohana. Oma pikaajaliste kogemuste põhjal autor väidab, et selliseid väljasõite maastikul on hõlbustada mootorsõidukitega või hobustega.

Ka patareid õppusi, kus pole ette nähtud lahingulaskmisi, vaja teostada maastikul. Autor ütleb, et Jüteborgi õppeväljal ta on järgimööda 4 suvet ja 6 nädalat patareid juhtinud ja igal nädalal viibinud 5 korda maastikul õppustel. Ta arvab, et seda on võimalik teostada igas laagris, sest selleks leidub küllalt nõmmesid, metsi jne.

Kui õppusi vaja teostada terve grupiga ja põllukahjude vältimiseks pole võimalik maastikule minna, siis vaja vähemalt märgid valida väljaspool õppevälja. Mitmekesiduse saavutamiseks see peaks olema alati võimalik, kuid seda pole kunagi kasutatud.

Võimalikult palju laskmist vaja teostada maastikul. Enne Maailmasõda suurtükiväerügement teostas aasta vältel 5 korda laskmisi maastikul. Pärast Maailmasõda on maastikulaskmised kahjuks peagu täielikult kadunud. Laskmiste teostamist maastikul piiravad suurel määral julgestusreeglid, mis keelavad lasta üle elumajade, asulate, teede jne. Autor soovib pehmemendada julgestusreegleid, sest kui lendjoon läheb kõrgelt üle eseme, siis ei juhtu mingisuguseid õnnetusi. 39 aasta vältel autor on näinud palju lahingulaskmisi. Ta on näinud mürskude enneaegseid lõhkemisi suurtükiraucas ja 100—200 m kaugusel suurtüki ees. Ta ei ole aga kunagi näinud mürsu enneaegset lõhkemist lendjoone haripunktil. Autor väidab, et selline nähe ei võigi esineda, sest kui mürsk kannatas välja gaasiderõhumise suurtükiraucas ja õhurõhumise suudmest väljalennul, kui ta omas suure algkiiruse, miks peaks ta siis lõhkema lendjoonel, kus ta algkiirus väheneb kord-korralt. Kui on tagatud õige sihtimine ja

õige tõste, siis võib rahulikult lasta üle elamute, külade, raudteede jne. Sellisteks laskmisteks suurtüki jaoks vaja tõstepiirajat, nagu seda kasutatakse raskekuulipilduja juures üle peade laskmisel. See tõstepiiraja peab tagama, et suurtükile ei saa anda liiga väikest tõstet, millega laskmine muutuks ohtlikuks lendjoone all olevaile esemeile. Loomulikult laskmine peab teostuma ainult ühe laenguga, kusjuures ohvitser vaatab enne laskmist kõik laengud üle ja laskmise ajal meeskonnal on keelatud laenguid muuta.

Mida vabamad on üle elamute laskmise julgestusreegild, seda hõlpsam on väeosadel teostada laskmisi maastikul ning tõsta oma väljaõpet. Näiteks oktoobris teenistusse võetud noorsõduritega vaja teostada õppelaskmine detsembris, tingimata aga jaanuaris. Seda põhjusel, et alles pärast esimest laskmist sõduritel selguvad paljud asjad ning nad muutuvad lahingukõlvulikeks suurtükiväelasteks. Autor ütleb, et selliseid laskmisi teostati enne ja pärast Maailmasõda talvel sageli linnade läheduses.

Kokkuvõttena võib öelda, et mida rohkem teostada maastikul õppusi ja laskmisi, seda rohkem on võimalik pehmenada õppevälja kõrvaldamatuid pahesid ja puudusi ning tõsta väljaõppe taset.

—m.

Uuemat kirjandust.

„Vabadusmonument II.“

Soome Abiväed Eesti Vabadussõjas.

Toimetanud kol.-ltn. O. Kurvits,

Vabadussõja Mälestamise Komitee väljaanne, 1936. a.

Äsja ilmus mahukas album „Vabadusmonument II,“ väljaantuna Vabadussõja Mälestamise Komitee poolt, mille sisuks Soome abivägede tegevus meie Vabadussõjas.

Kuna meil kogu aeg on kõneldud Soome abist meie raskeil hetkil, samal ajal aga omamata ülevaadet, kui suur ja kuisugune see oli, siis kõneldav väljaanne märgib teatavas mõttes pöörde meie laiade hulkade teadmistes ses küsimuses.

See mahuka album meie silmis omab seda enam huvi, kuna selles kirjutavad peamiselt soomlased ise oma tegudest ja

teeneist. Selle puhul ei saa seega tõusta üles küsimus, kas soomlaste osatähtsust meie Vabadussõjas ehk ei alahinnata.

Soomlased ise aga lisaks oma mälestustena on nüüd rikastanud meie uhkeid Vabadussõja-lugusid.

Peale soomlaste, meie Vabadussõjast osavõtnute, on hinnalist kaastööd hangitud ka eestlastelt kokkupuuteilt soome vabatahtlikega, ja kõige lisaks on toodud rikkalikult dokumente ning kirjavahetust, mis valgustavad omalt poolt kõige objektiivsemalt soome abistamissmissiooni meie Vabadussõjas.

Et selle albumi kaudu kättesaadavaks tehtud materjalide alusel mõndagi meie kõneldava teema alal võime ja peame korrigeerima, on endastmõistetav.

Albumis on pealegi toodud kol. M. Kattai ülevaatlik asjalik kirjutus „Soome abi,“ kes selles kaine pilguga maalib meile pildi soome vabatahtlike tegevusest Vabadussõjas, mida tuleks esijoonel tsiteerida, kui selle äratoomine pole võimalik. Alljärgnev lõige mainitud kirjutusest tohiks toodud saada ka „Sõduris“:

„Murrang Vabadussõjas ja Soome vabatahtlikud.“ Selles küsimuses valitseb võrdlemisi laialdane arvamine, et soome vabatahtlike osavõtul pandi seisma punaste pealting Tallinna väravatel ja et soome vabatahtlike toetusel meie väeosad asusid aktiivsele tegevusele, vastulöökkide andmisele. Säärane arvamine ei ole õige.

I Soome Vabatahtlike Salga (Kol. Ekströmi Pataljoni) kompanid saabusid mereteed Tallinna. 1. kompani 30. dets. 1918., 2. komp. 3. jaan., 3. komp. ja patarei meeskond 4. jaan. ning 4. komp. 8. jaan. 1919. a. Väerindele jõudsid 2. ja 3. komp. ühes luuremeeskonnaga ja kuulip. k-doga 5. jaanuari õhtul. Mõlemad kompanid määras I Diviisi ülem Diviisi reservi. 6. jaan. soomlaste luureosa toimetas vaid luuret. 7. jaan. mõlemad soomlaste kompanid teetsid 4. Jal. rügemendi koosseisus, kuid ei 4. Jal. rügemendil ei ka soomlastel ei tulnud lüüa lahinguid, kuna vaenlane oli taandunud Viruväerinde teistes osades tekkinud olukorra tõttu. Nii soomlased pääsesid lahingusse alles 8. jaanuaril, kuid murrang meie väerindel, nii Viruväerindel kui ka Lõunarindel, tekkis jaanuarikuu esimestel päevadel, s. o. ajal, mil esimesed soomlaste kompanid alles jõudsid Tallinna...“

Siin variseb kokku tõsiasiade ees üks

levinenud kuuldusi, mille tagant tõuseb esile seda reljeefsemalt meie puudustkannatava, kuid seda suurema jõuga võitleva vabadusvõitleja kaju kelle vastu meie ei ole õigustatud olla ülekohtused.

Suurekaustalises albumis on 240 lehekülge teksti, palju ülesvõtteid ja ka skeeme, igat liiki kirjutusi: löödud lahingute eritlusi-hinnanguid, mälestusi, päevikutest väljavõtteid, kirju ja lõpuks dokumente. Selles on kirjutatud ligi 70 autorit. Album on trükitud võrdlemisi heal paberil, trükitehniliselt (meie oludes) ei ole sellele ka esitada etteheiteid. Kõik see juba argumenteerib, et albumi toimetaja kol.-l. O. Kurvits on ära teinud suure töö, kuid ühtlasi see töö on ka huvitav ja n. ü. eluline. See väljaanne on järjekordseks kinnituseks, et me mäletame meile osutatud abi, et oleme selle eest väljas, et selle missiooni väärtusest miski ei lähaks kaotsi; et me omalt poolt teeme kõik, et mälestus Soome abist ei kustu, vaid et sellest teataks ja loetaks põlvest põlve.

J. P.

Ilmunud on trükist Lennukooli Ülema k. t. major H. J a n s o n i poolt koostatud „**Elektrotehnika algõpetus**“.

Raamat annab üldisi eelteadmisi ja praktilisi näpunäiteid nendele, kes õpivad ja tegelevad elektrotehnika alal, nagu raadiotehnikud, telefonistid, telegrafistid, autojuhid, montöörid jne. Raamat sisaldab 178 lk. 218 joonisega ja koosneb 2 osast.

I osa sisaldab põhimõttelist õpetust elektrostaatika, alalise ja vahelduva voolu seadustest ja nähetest. Seletus on antud lihtsas keeles, matemaatilise analüüsita ja peaks arusaadav olema igale algkooli haridusega inimesele.

II rakendusosa annab selgitust ja praktilisi näpunäiteid elementaarsest elektromehaanikast (elemendid, akkumulaatorid, elektrivalgustus, telefon, mikrofon, dünamomasinad, mootorid, lihtsad raadioaparaadid, transformaatorid jne).

Eriti põhjalikult ja selgelt on antud seletus kõrge- ja madalpinge magneeto ja süütekatsade ehitusest ja tööpõhimõtetest.

Õpperaamat haarab enesega muuseas kavand, mis on elektrotehnika alal ette nähtud

— sisseastumiseks Sõjakooli ohvitseride klassi (Kv. Ülemjuhataja ksk. nr. 249 — 1935. a.);

— sisseastumiseks kõrgemasse Sõjakooli (Kv. Ülemjuh. ksk. nr. 265 — 1935.a.).

Raamatu hind on 2 kr. 40 senti. On saadaval „Sõduri“ toimetuses.

„**Kaitseväe ja kaitseliidu rivi- ja ajaviite-laulud**“. K. L. Nõmme Malevkonna kirjastus. 80 lk. Hind 60 senti.

Saatesõnast loeme muuseas: „Laul on kaitseväes ja kaitseliidus olulisi elemente. Õppusile minnes ja sealt tulles, jalutuskaikudel ja ka ajaviiteks on laul kaitseväes ja kaitseliidus mõnusaks saatjaks, vaimustajaks ja lohutajaks. Jalg sammub rütmis, süda on kerge ja meel rõõmus, kui võimsalt kõlab üksuse meeskonna ühislaul.

Kaitseväe ja kaitseliidu üksused on tihti tunnud sobivate rivilaulude põuda. Igal üksusel on ju omad laulud, mida tavaliselt lauldakse, kuid ühed ja samad tüütavad ära, uute leidmine aga ei ole kerge, sest puudub selline kogu, kuhu oleksid koondatud rivilaulud laiemas ulatuses. Kuigi on peagu igalpool lauldavaid üldisi laule, siiski on palju ka „kohalikke“, milliseid lauldakse vaid teatud üksustes ja garnisonides. Selletõttu ongi tarvidus üldise väljaande järgi, kuhu oleksid koondatud võimalikult kõik rivilaulud, milliseid lauldakse meie kaitseväe ja kaitseliidu üksustes.

Selleks asusidki käesoleva väljaande toimetajad koguma meie kaitseväes ja kaitseliidus lauldavaid laule ja saadavad selle lauludekogu välja niitelda — katsetööna.“

Laulik sisaldab üldse 75 laulu, nendest umbes pooled üldtuntud isamaalikud ja muud rahvalaulud, ülejäävad aga kaitseväe üksuste erialalised rivilaulud jne. Kuigi pealkirja kohaselt on see väljaanne määratud kaitseväele ja kaitseliidule, on ta oma sisu poolest üsna sobiv ja vajalik ajaviitevahend igas seltskonnas, kus mõnus laul peab tõstma tuju.

Sobiv tasku-formaat, meeldiv ja praktiline köide.

Auto-tangi rügemendi ohvitseride täienduskursused.

28. mail s. a. lõppesid järjekordsed Auto-tangi rügemendi ohvitseride täienduskursused. Täienduskursused kestsid 8 kuud. Kursuste eesmärgiks oli:

- anda õpilastele põhjalik ettevalmistus sõidu-, veo- ja lahingumasinate hooldamise, remondi ja sõiduuskuse alal;
- süvendada ja süstematiseerida õpilaste teadmisi lahingumasinate lahingulise kasutamise alal, teiste väeliikide taktika alal ja lahingumasinate ja nende üksuste koostöös teiste väeliikidega;
- korrigeerida õpilaste teadmisi rügemendis kasutamisel olevate relvade materjalosa ja hooldamise aladel;
- harjutada oma väeliigi aladesse puutuvate vähemate taktikaliste küsimuste iseseisvas uurimises, kirjanduse leidmises ja vastavate referaatide ettekandmises, kui ka nende arvustamises;
- korrigeerida õpilaste oskusi väljaõppe meetoodilisel alal.

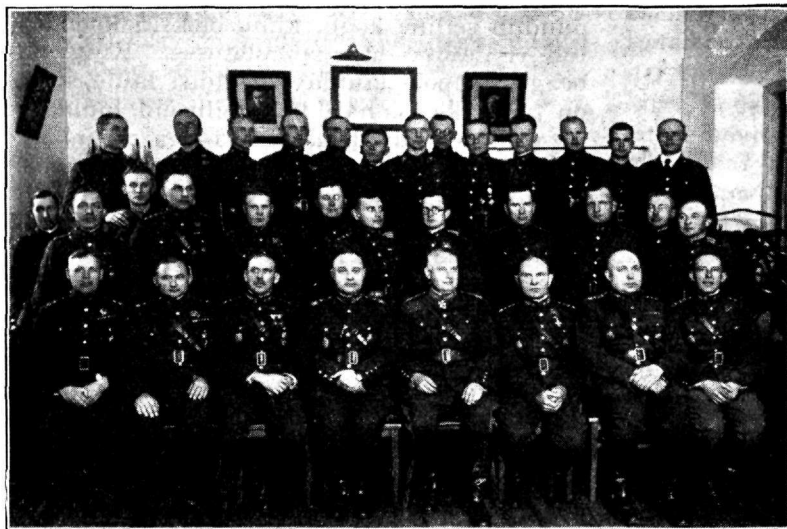
Õppeainete läbivõtmine teostus teoreetiliste tundide ja praktiliste töödena. Üldõppeajast kulus teoreetilistele tundidele 33%, praktilistele töödele ja praktiliselt läbivõetud õppeainetele 67%. Katsed, osa praktilisi töid ja relvade materjalosa tundmine teostati väljaspool korralist õppeaega. Kursuste lõputöödena valmistasid õpilased teoreetilise loengu taktikalist-, laske- või tehnilist ala käsitleval teemal ja auto õppeabinõuna läbilõikeid autoosadest.

Täienduskursuste lõpuaktus toimus 28. mail s. a. kell 1300 Liivakasarmus rügemendi ohvitseride õpperuumis. Aktusel viibis Kv. Ülemjuhataja kindral J. Laidoner, 3 diviisi ülem kindral H. Brede ja jalaväe inspektor kolonel J. Siir.

Rügemendi ülem kolonel M. Tuisk aktuse avakõnes andis ülevaate täienduskursuste tekkimisest. Rügemendi ülem kokkuvõtetult tähendas, et Auto-tangi rügemendil ohvitseridega komplekteerimisel oli raskusi,

sest rügemendi erialale vastavaid ohvitseride õppeasutused ette ei valmista. Rügemendi ohvitseridel tuli end täiendada oma erialal iseseisvalt, väljaspool korralist tööaega. Seega kujunes ohvitseride erialaline ettevalmistus juhuslikuks ja omas lünke. Kiirelt arenev tehnika esitab aga Auto-tangi rügemendi ohvitserkonnale oma erialal üha suurenevaid nõudeid. Oli tarvis leida abinõusid rügemendi ohvitserkonna süstemaatiliseks täiendamiseks oma erialal, vabastades neid harilikudest teenistuskohuste täitmisest. Selleks korraldati 1933. a. esmakordselt rügemendi töökodade juures baasiülemate kursused. Kursused olid ette nähtud kuuekuulised

ja seal võeti läbi peamiselt auto- ja lahingumasinate hooldamine ja remont. Järgmised kursused algasid 1934. a. sügisel ohvitseride tehnilise täienduskursuse nimetuse all. Nendel kursustel peale tehniliste-praktiliste tööde, võeti läbi teoreetiline tehniliste ainete tundmine, viidi sisse

Kv. Ülemjuhataja kindral J. Laidoner, 3. diviisi ülem kindral H. Brede ja jalaväe inspektor kolonel J. Siir Auto-tangi rügemendi ohvitseride keskel, täienduskursuste lõpuaktusel.

Kursustele määratud korrallisest õppeajast kulutati üld-sõjalisele ja taktikalisele ettevalmistusele 14 prots., tehnilisele ettevalmistusele 22 prots., ettevalmistusele sõidu-, veo- ja lahingumasinate remondi ja sõiduuskuse alal 60 prots. ja ettevalmistusele väljaõppe meetoodilisel alal 4 protsenti.

Vanem-allohvitser Viktor Väin †

Van.-allohvitser V. Väin †

2. mail s. a. suri Tartus Ülikooli Kliinikus pimesoole põletiku tagajärjel piirivalve Tallinna jaoskonna Loksa rajooni kordonis ülem Viktor Leonhard Väin (end. Veidenbaum).

Van.-allohv. Viktor Väin sündis 27. aprillil 1904. a. Järvamaal, Nõmmküla vallas.

Üldhariduse omandas Tapa ühisgümnaasiumis, kus lõpetas 5 klassi. Kaitseväeteenistusse astus vabatahtlikuna 12. jaanuaril 1920. a. ja määrati teenistusse laiaroopalise soomusrong nr. 4 peale. Soomusrong nr. 4

likvideerimise puhul 12. mail 1920. a. viidi üle soomusrong Kapten Irv'e peale, kust vabastati 23. juunil 1920. a. kui sunduslikku väeteenistusse mittekuuluv. 5. aprillil 1925. a. kutsuti v. a. o. V. Väin sundaja teenistusse ja määrati 5. jalaväe rügementi. 25. septembril 1925. a. lõpetas K. Ü. Ö. Allohv. kooli ja ülendati kapraliks. Sundajateenistusest vabastati 26. aprillil 1926. a.

1. detsembril 1926. a. astus v. a. o. Väin teenistusse üleajateenijana. Teenis Harjumaal rahvaväe ülema asutuses 1. detsembrist 1926. a. kuni 13. juunini 1927. a.; 10 jalaväe rügemendis 13. juunist 1927. a. kuni 1. oktoobrini 1928. a.; Scouts üks. jalaväepataljonis 1. oktoobrist 1928. a. kuni 27. septembrini 1930. a.; Mereväe ekipaažis 27. detsembrist 1930. a. kuni 1. juunini 1934. a.; Autotangi rügemendis 1. juunist 1934. a. kuni 1. augustini 1934. a. Lõpetas 1929. a. kehalise kasvatuse kursuse ja 1933. a. — üleajateenijate täiendusekursuse. Noorem-allohvitseriks kõrgendati 1928. a. ja vanem-allohvitseriks — 1929. a.

Piirivalve teenistusse astus v. a. o. Väin üleajateenijana 1. augustil 1934. a. ja määrati Tallinna jaoskonda Jägalas-Jõesuu rajooni kordoniuülema kohustetäitjaks. 1. jaanuaril 1935. a. viidi üle teenistusse Petseri jaoskonnas Öpperajooni kordoniuülemaks ja 1. aprillil 1936. a. paigutati ümber Tallinna jaoskonnas kordoniuülemaks.

V. a. o. V. Väin'i jäid leinama abikaasa kahe alaealise lapsega ja kaasteenijad piirivalves.

Puhka rahus!

R. U.

taktika ja korraldati katsed. Kursused olid esialgu kavatsatud kuuekuulised, kuid õppeainete rohkuse tõttu venisid kaheksakuulisteks. Asja toimunud kursused on omandanud juba täiusliku kuju. Siin on tehniliste ainete kõrval väärikalt esinenud taktika, lahingumasinate vastu võitlemine ja väljaõppe meetodika, seepärast on neid ka nimetatud ohvitseride täienduskursusteks. Need kursused on Kv. Ülemjuhataja käsukirjaga määratud. Kõigil kursustel on lektoriteks ja praktiliste tööde juhatajateks olnud rügemendi ohvitserid. Lektoreil on tulnud oma alad iseseisvalt põhjalikult ette valmistada ja vastavad konseptid koostada.

Kv. Ülemjuhataja kindral J. Laidoner soovis täienduskursused lõpetanud ohvitseridele palju õnne edaspidises töös ja tä-

hendas kokkuvõetult muuseas, et arvesse võttes meie olukorda, ei olegi ohvitseride erialaline ettevalmistus teisiti mõeldav, kui väeosades korraldatavate kursuste näol ja seda moodust tuleb jätkata. Autotangi rügemendi ohvitseride ülesanne ei ole ainult meil olemasolevate lahingumasinate põhjalik tundmine, vaid nad peavad hästi tundma kõiki, ka mujal olevaid lahingumasinaid, tundma nende võimeid, häid ja halbu külgi. Rügemendi ohvitserikond peab andma oskuste ja teadmiste aluse kaitsevæes, kuidas käsitada lahingumasinaid ja kuidas võidelda nende vastu. Oma ülesannete edukaks täitmiseks on tarvis, et ohvitser tunneks põhjalikult oma eriala. Auto-tangi rügemendi ohvitser peab olema oma eriala inseneriks. Kuid insener seisab ainult siis oma

kutseala kõrgusel, kui ta on suuteline igal ajal asendada töölist. Seepärast ka Auto-tangi rügemendi ohvitser peab tundma ja olema suuteline praktiliselt täitma neid piisiasju, mida täidavad harilikult sõdurid ja allohvitserid. Kuid peale selle ohvitseri peamiseks tunnuseks on oskus ja võime olla alluvaile vaimliseks juhiks.

Et seista ajanõuetele vastaval kõrgusel tuleb end alaliselt täiendada, kuigi see täiendamine on puht teoreetiline, sest meie olukord ei luba alati kõigekülgset praktikat.

Kuigi suurtes riikides eksisteerivad suured moto-mehh. üksused, siis tuleb meeles pidada, et neile suurtele üksustele on ka väga suured ja laiad ülesanded. Relatiivselt, suhteliselt, ei ole meie suurriikidest sugugi halvemas seisukorras. Ei ole mõtet moodsaist võitlusvahendeist tonte seinale maalida. Seni ei ole veel konstrueeritud võitmatut võitlusvahendit. Inimgeenius on alati leiutanud igale võitlusvahendile vastuabinõu. Iga võitlusvahend omab peale positiivse külje ka oma negatiivsed omadused. Näiteks, kuigi see kõlab paradoksaalselt, sõjaväe motoriseerimine ja mehaniseerimine,

ületades teatud piirid, mõjub suureks paistatud tagala tõttu sõjaväe liikuvusele pidurdavalt. Seepärast tuleb hoiduda ühekülgustest. Iga väeliik peab eksisteerima vastavalt oma ülesannetele ja võimetele. Lahingus saavutatakse edu kõigi väeliikide kokkukõlastatud teotsemisega. Seepärast ka Auto-tangi rügemendi ohvitserid peavad tundma mitte ainult oma eriala, vaid ka teiste väeliikide võimeid ja ülesandeid, millega neil tuleb koos töötada, nad peavad oskama edukalt lahingus juhtida mitte ainult tanke ja soomusautosid, vaid ka jalaväge.

Täienduskursused lõpetasid ja viidi Kv. Ülemjuhataja käsikirjaga tehnilisse kutseliiki auto-tangi alal järgmised ohvitserid:

1. N. leitnant Ristkok,
2. Leitnant Reinumägi,
3. N. leitnant Uukkivi.
4. Leitnant Rannamäe,
5. „ Vinni,
6. „ Romet,
7. „ Kull.

K. T.

Sport kaitseväes.

III suurtükiväegrupi ratsavõistlused Võrus ja Petseris.

Ratsaspordi alal on muutunud 2. diviisi väeosad eriti aktiivseiks. Kuni möödunud aastani korraldas ratsavõistlusi ainult Ratsarügement, kuigi viimaseil aastail neist võistlustest võtsid osa ka IV suurtükiväegrupi ratsasportlased. Käesoleval kevadel ilmus ratsavõistluste korraldajate ja ühtlasi ratsasportlaste perre ka III suurtükiväegrupp, kes neil päevil teostas Võrus ja Petseris oma esimesi ratsavõistlusi.

Arvesse võttes, et III suurtükiväegrupp ratsasportlaste peres osutub nooreks, võis arvata, et Võrus ja Petseris korraldatud võistlused kujunevad nigelaiks. Rõõmustavalt pean mainima, et mõlemad võistlused kõigiti ületasid ootused ja tulevad lugeda väga hästi kordaläinuks. Võistluste organisatsioon ja läbiviimine olid täiesti otstarbekohased. Ka võistluste tulemused olid head. Kui võrrelda käesoleval kevadel Ratsarügemendis peetud ratsavõistluste kava Võrus ja Petseris III suurtükiväegrupi poolt korraldatud ratsavõistluste kavadega, siis nähtub, et võistluste tingimused on identsed. Võru ratsavõistluse kavas on näiteks ohvitseride

ja allohvitseride takistusvõistluse tingimused samad, mis olid Ratsarügemendi võistlustel, kui arvestamata jätta Ratsarügemendi võistluste A 1 klassi, milles võistlesid varem kohtadele tulnud Ratsarügemendi ja IV suurtükiväegrupi hobused, milliseid hobuseid III suurtükiväegrupis ei ole.

Päris kindel on, kui III suurtükiväegrupp jätkab senise agarusega ratsaspordi arendamist, kasvab vanale ratsaspordi veteraanile — Ratsarügemendile — kolmas tugev võistleja. Mainitud nähe on kõigiti tervitatav, sest väeosade vahelise võistluse tekkimine mõjub kahtlemata ratsaspordi taseme tõusule soodustavalt.

Võrus ja Petseris toimunud ratsavõistlustest võtsid osa peale III suurtükiväegrupi ratsasportlaste ka 7. jal. rügemendi ratsakomando ja Petseri-Võru prefektuuri ratsasportlased. Peale eelmainitute esinesid Petseris ka ratsaskandid kohalikust skautide malevast. Ratsakaitseliitlased jäid seekord mõlemast võistlusest eemale, kuid loodetavasti näeme neid tuleval kevadel teiste hulgas võistlusväljakul.

Võrus toimusid võistlused 17. mail. Kohtadele tulid alljärgnevad võistlejad:

1. takistusvõistlus ohvitseridele (takis-

tusi 10, kõrgus kuni 110 cm, laius kuni 160 cm):

1. kapten Lomp, hob. Ojasson,
2. n.-ltn. Saarma, hob. Sannu,
3. konst. Raiküla, hob. Herma.

II takistusvõistlus ohvitseridele (takistus 12, kõrgus kuni 120 cm, laius kuni 160 cm):

1. kapten Lomp, hob. Ojasson,
2. n.-ltn. Kullam, hob. Mann,
3. ltn. Lessel, hob. Polka.

Takistusvõistlus allohvitseridele (takistus 10, kõrgus kuni 110 cm, laius kuni 150 cm):

1. veltv. Kana, hob. Noora,
2. port. asp. Eilman, hob. Olander,
3. v.a.o. Messer, hob. Oskar.

Peale takistusvõistluste oli kavas veel terarelva käsitlemine, kombineeritud teatesõit, patarei väljasõit lahtisele tulepositsioonile, jne.

Petseris toimusid võistlused 21. mail. Kohtade tulid: Takistusvõistlus ohvitseridele (takistus 10, kõrgus kuni 110 cm, laius kuni 160 cm):

1. kapten Lomp, hob. Ojasson,
2. konst. Raiküla, hob. Attila,
3. konst. Raiküla, hob. Herma.

Takistusvõistlus allohvitseridele (takistus 8, kõrgus kuni 100 cm, laius kuni 150 cm):

1. port. asp. Gabrel, hob. Ludmilla,
2. port. asp. Suurkivi, hob. Mihkel,
3. v.a.o. Kiibits, hob. Kuninganna.

Põnevaks kujunes takistusvõistlus „Petseri kapale“. Võistlesid kolm meeskonda ä kolm võistlejat: Petseri-Võru prefektuur, III suurtükiväegrupi patarei nr. 1 ja 7. jala-vaerügemendi ratsakomando. Võitjaks tuli Petseri-Võru prefektuuri meeskond.

Peale takistusvõistluste oli siingi kavas rida mitmesuguseid teisi huvitavaid võistlusi, nagu terarelva käsitlemine, teatesõit, ratsaskautide poolt sooritatud ilusõit jne.

Võistlustest osavõtjate arv oli küllalt suur. Nii esines ohvitseride takistusvõistluses Võrus 14 ja Petseris 13 võistlejat ning allohvitseride takistusvõistluses Võrus 15 ja Petseris 17 võistlejat.

Eelkirjeldatud võistlused jätsid ka pealtvaatajaile kõige parema mulje. Huvi võistluste vastu oli erakordselt suur. Võrus oli pealtvaatajaid umbes 2000 ja Petseris umbes 3000 inimest.

Jäab vaid soovida, et III suurtükiväegrupp jätkaks selliste ratsavõistluste korraldamist igal aastal.

—kk.

Sport K. Ü. Õppeasutistes.

8. mail s. a. toimusid K. Ü. Õ. allüksustevahelised jao orienteerumisjooksu võistlused Pääsküla rajoonis.

Osa võttis neli meeskonda. Esimesele kohale tuli hea ajaga 1. aspirandikompani meeskond, omandades K. Ü. Õ. ülemalt väljapandud rändauhinna kolmandat korda ning jäädavalt.

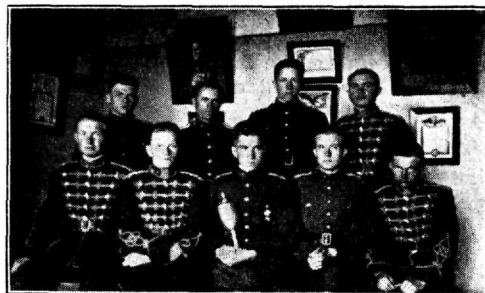
Võitja 1. asp. komp. meesk. jao orienteer. jooksus.

Meeskondade kohaletuleku järjekord kujunes järgmiseks: I kohale 1. aspirandikompani — aeg 36.13,0.

Jao koosseis: 1. leitn. Ernst Valdin — jaoülem, 2. p. asp. Rudolf Bruus, 3. asp. kpr. Erich Priskar, 4. asp. kpr. Herbert Kovva, 5. asp. kpr. Alfred Matson, 6. asp. kpr. Helmuth Pachel, 7. asp. kpr. Heino Hommuk, 8. asp. kpr. Valter Parind, 9. asp. kpr. Eerik Taniloo, 10. p. asp. Jaan Riisenberg.

Kerge klp. jaorännakvõistlused.

12. mail s. a. toimusid allüksustevahelised kerge klp. jaorännakvõistlused Ton-dil. Rännaku maa pikkus oli 5 km. Peale rännaku igal mehel tuli heita 2 granaati 30 meetrilt kaevikusse ja siis lasta 200 m 5 lasku.

Võitja 2. asp. komp. meesk. k. klp. jao rännakvõistl.

Esimesele kohale tuli pinevas võistluses 2. aspirandikompani meeskond, omandades K. Ü. Ö. ülemalt väljapandud karika teistkordselt.

Meeskondade järjekord kujunes järgmiseks:

I kohale tuli 2. aspirandikompani — punkte 7.

Jao koosseis: 1. n.a.o. O. Tamm, 2. asp. kpr. E. Laas, 3. asp. kpr. J. Võso, 4. asp. kpr. V. Tipner, 5. asp. kpr. A. Muul, 6. asp. kpr. R. Nõmme, 7. asp. kpr. E. Vertmann, 8. asp. kpr. K. Pett, 9. n.a.o. H. Reichbach.

II kohale tuli 1. aspirandikompani — punkte 7,5, III kohale r.klp. kompani — punkte 12,5, IV kohale ins. asp. kompani — punkte 13.

Sport Võru-Petseri garnisonides.

Asutati Võru garnisoni spordikomisjon.

Võru garnisoni ülema ksk. nr. 13 — 17.04.36 kohaselt peeti 16. 04. 36 Võru garnisoni väeosade esindajate koosolek, kus valiti garnisoni spordikomisjon järgmises koosseisus: esimees kapten R. Tammiste VR II/3, sekretär — leitnant H. Oja, varahoidja — leitnant J. Raudsoo, laekahoidja leitnant H. Lessel.

Võru-Petseri garnisonide väeosadevahelistel murdmaajooksu võistlusel 229 jooksjat.

24. 04. 36 peeti Võrus Võru-Petseri garnisonide väeosadevaheline murdmaajooksu võistlus, millest osa võttis 229 jooksjat. Jooksumaa pikus ohvitseridele 3,6 km, üleajateenijatele ja ajateenijatele 5,5 km murdmaastikul. Lähe ja lõpp oli Taara kasarmute õppeplatsil. Jooksu tee siirdus Verijärvele ja sealt tagasi.

Tagajärjed: A klassile: 1. ltn. A. Ots — aeg 12 min. 58,5 s., auhinnaks: Eesti lipp marmor alusel. 2. ltn. J. Raudsoo — 13 min. 23,2 s. (peenraha tasku hõbeplaadiga). 3. ltn. J. Jõers — 13 min. 58,2 sek. (paberinuga).

B-klassile: 1. v. a. o. E. Terna — aeg 19 min. 38,2 s., auhinnaks: Eesti lipp marmor alusel. 2. n. a. o. A. Kirbits — 19 min. 46 s. (suhkrukühvel). 3. p. asp. L. Sepp — 19 min. 49 sek. (soome puss).

D-klassile: 1. rms. E. Sikka — aeg 19 min. 49 s., auhinnaks: Eesti lipp marmor alusel. 2. rms. K. Lepp — 19 min. 57 s. (metallist peeker). 3. rms. V. Sujev — 20 min. (habemenuga). 4. rms. A. Lanno — 20 min. 2 s. (moosilusikas). 5. rms. Ivan Filosoof — 20 min. 03 s. (soome puss). 6. rms. S. Sinisaar — 20 min. 04 s. (habemeajamise aparaat). 7. rms. P. Krutškov — 20 min. 06 s. (taskulambi kest). 8. rms. A. Värno — 20 min. 07 s. (peenraha task hõbeplaadiga). 9. rms. V. Ruus — (diplom).

Pärast võistlust jagas kaitseringkonna ülem kolonel V. Trossi 7. jal. rügemendi võimlas koh-tadele tulnutele väärtuslikke auhindu.

7. jal. rügemendi pataljonide vahelise murdmaajooksu võitis I pat. meeskond.

24. 04. 36 Võrus peetud Võru-Petseri garnisonide väeosade-vaheline murdmaajooksu võistlus oli ühtlasi ka 7. jal. rügemendi pataljonide-vaheline murdmaajooksu võistlus rüügüli rändauhinna, mille seekord võitis I pataljoni meeskond. Punkte arvestati pataljonidele 40 esimese kohaletulija järele. Punkte saavutasid: I pataljon — 305, III pataljon — 280, II pataljon — 155, IV pat. (komandod) — 80. Seega võitis rüügüli rändauhinna „Võitja kuju“ I pataljon teist korda vaheldamisi. (1934. a. võitis I pat. meeskond, 1935. a. III pat. meeskond).

10×400 m. teatejooksu 01. 05. 36 läbi Võru linna võitis 7. jal. rüg. meeskond.

01. 05. 36 korraldas Võrumaa Spordiliit traditsioonilise 10×400 m. teatejooksu läbi Võru linna, millest osa võttis 4 meeskonda. Suure ülekaaluga tuli võitjaks 7. jal. rügemendi meeskond ajaga 10 min. 0,2 sek. Meeskonna koosseis: ltn. A. Ots, ltn. J. Raudsoo, v. a. o. E. Terna, v. a. o. H. Haug, v. a. o. J. Kalandup, rms. Kõss, rms. Lanno, rms. Kask ja rms. Ott.

J. R.

Teateid Pärnust.

Laskevõistlused. 18. ja 19. mail s. a. peeti Pärnu-Viljandi kaitseringkonna väeosadevahelised võistlused kergekuulipildujatest laskmises kaadriks. Iga väosa (jalavägi) oli esitatud 15-liikmelise meeskonnaga. Väga hea ja ladusa korralduse juures võistlused möödusid kiiresti. Võitjaks tuli 9. üksiku jalaväepataljoni meeskond (kaptenid H. Kiits, O. Taalder, H. Tomson, leitnandid N. Mõisaär, H. Kapsta, veltveebid J. Laur, A. Mänd, A. Miller, vanemallohvitserid A. Kuusner, J. Koger, R. Parmaste, H. Noor, N. Vanatoa, asp. nooremallohvitser E. Tamme ja nooremallohvitser E. Kuusik) 702 võidupunktiga, omandades teiskordselt rändauhinna „Võidualbumi“, millist jäädavalt omandamiseks tuleb kaits-ta 3 aastat järjest või 5 aastat vaheldamisi. 6. üksiku jalaväepataljoni meeskond saavutas 339 ja Sakala partisanide pataljon 103 võidupunkti.

Tagavaraväe-ohvitserid!

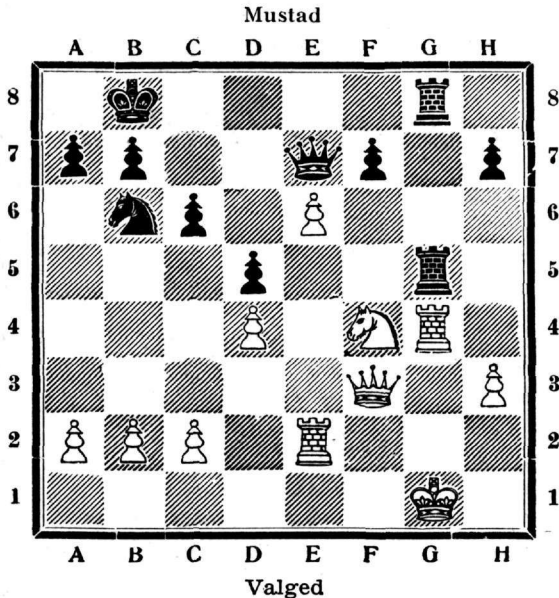
Tellige ja lugege
„SÕDURIT“

Vastutav toimetaja kolonelleitnant J. Raud. Tegev toimetaja kapten J. Madise.

Male.

Toimetaja: K. Rotberg.
Kombinatsiooniülesanne nr. 2.

24. 03. 1936. Tallinna garnisoni maleklubi meistrivõistluste 9. voorus tekkis major A. Tarningi (valged) ja veltveebel J. Mehiste (mustad) vahelises partiis, peale mustade 24... Kc8 — b8, järgmine seis:

Leida vagetele võitev jätk. Lahendus järgmises malenurgas.

Kombinatsiooniülesande nr. 1 lahendus.

25. Rg3—h5!, g6:h5, 26. Wf6:h6, f7—f6, 27. Wf3:f6, Wf8:f6 (Wf8—f7, 28. Wf6—g6+, h6:g6, 29. Wh6—h8 matt, ehk 28... Kg8—f8, 27. Lc3—h8+, Kf8—e7, 30. Wg6—e6+, Ke—d7, 31. Lh8—e8 matt. 28. ... Wf7—g7, 29. Wh6:h7, Wg7:g6, 30. Lc3—h8 matt, ehk 29. ... Kg8—f8, 30. Wh7—h8+, Wg7—g8, 31. Wh8:g8+, Kf8—e7, 32. Lc3—g7 matt), 28. Lc3:f6, c6—c5, 29. Oa3 :h7+, Lc7 :h7, 30. Lf6—d8+, Kg8—g7, 31. Wh6 :h7+, Kg7 :h7, 32. Ld8—d7+, Kh7—g6, 33. Ld7 :a7 ja valged võidavad. Kui 27., Lc7 :g7 siis 28. Od3 :h7+, Lg7 :h7 (Kg8—h8, 29. Wf6 :f8 matt), 29. Wf6 :f8+, Kg8 :f8, 30. Wh6 :h7, d5—d4, 31. Lc3 :d4, ~ 32. Ld4—h8 matt.

Kui 25. ... Lc7—e2 siis 26. Lc3—d4, c6—c5 (Rh6—f5, 27. Wf6:f5, f7—f6, 28. Rh5:f6+ ja valged võidavad), 27. Ld4—f4, Rh6—f5 (Wb6:f6, 28. Lf4:h6 ja matt järgmisel käigul), 28. Od3:f5, Le7:f6, 29. Rh5:f6+, Wb6:f6, 30. Lf4—g5 ja valged võidavad. Kui 26. ... Wf8—e8 siis 27. Wf6:f7, Le7—e5 (Le7:f7, 28. Wf3:f7, Kg8:f7, 29. Ld4—f6+, Kf7—g8, 30. Lf6—g7 matt), 28. Wf7—g7+, Kg8—h8, 29. Ld4:e5, We8:e5, 30. Wf3—f8+, Rh6—g8, 31. Wf8:g8 matt.

Kui 25., Oa7—b8, siis 26. Wf6—d6, g6:h5 (f7—f6, 27. Rh5:f6+, Wf8:f6, 28. Lc3:f6, Rh6—f7, 29. Wd6—e6, ja valged võidavad), 27. Wd6:h6, Lc7—h2+, 28. Kg1—f2, Ob8—e5, 29. Lc3—c5, Wb6—b8 (Wb6—b5, 30. Od3:h7+, Kg8—g7, 31. Wh6—g6+, f7:g6, 32. Lc5:f8+, Kg7:h7, 33. Wf3:f7+, Oe5—g7, 34. Lf8:g7 matt), 30. Lc5—e7, Oe5—g7, 31. Od3:h7+, Kg8—h8, 32. Wh6:h5, Wb1—e8, 33. Oh7—g6+,

Kh8—g8, 34. Og6:f7+, Wf8:f7, 35. Le7:f7 matt. Kui 29., Wb6—b7, siis 30. Od3:h7+, Kg8—g7, 31. Wh6:h5, f7—f6, 32. Oh7—c2, Wb7—f7 (Kg7—g8, 33. Wh5—h8+, Kg8:h8, 34. Lc5:f8 matt), 33. Wh5—h4, Kg7—g8 (Wf8—h8, 34. Wh4—g4+, Kg7—h6, 35. Lc5:c6, Wh8—f8, (Wf7—c7, 36. Wf3:f6+, Oe5:f6, 37. Lc6:f6, Kh6—h5, 38. Lf6—g5 matt), 36. Lc6—e6, d5—d4, 37. Wg4—h4+. ~, 38. Le6—g4 matt), 34. Oc2—g6, Kg8—g7 (Wf7—g7, 35. Wh4—h8+, Kg8:h8, 36. Lc5:f8+, Wg7—g8, 37. Lf8—h6 matt), 35. Og6:f7, Wf8:f7, 36. Wh4—g4+, Kg7—h6, 37. Lc5—c2 ja valged võidavad.

PEREKONDLIKE TEATEID.

Abiellumisi:

Piirivalve Tallinna II rajooni kordoni ülem veltveebel Voldemar Savi 38 a. vana, abiellus Eliise Eermann'iga, 32 a. vana, pärit Virumaalt, Palmse vallast.

Tallinna II rajooni valvur kapral Eduard Nõmmsalu (end. Fuurmann) 31 a. vana, abiellus Salme Telling'uga, 20 a. vana, pärit Harjumaalt, Rapla vallast.

Mootorpaadi nr. 3 madrus kapral Karl Aaspere (end. Asberg) 28 a. vana, abiellus Hilja Asenpus'iga 20 vana, pärit Massu vallast.

10. üks. jalav. pat. n.-ltn. Elmar Kirts'i abiellus neuu Erika Kaivo'ga.

Sünde:

Nõmme garnisoni ambulantsi velsker v. a. o. Eduard Miil'i abikaasal poeg Tõnu.

3. suurtükiväegr. ül. n. a. o. Jaan Beek'i abikaasal Vilma-Leontiine-Lillil poeg Vello.

Kapten Toomas Meritam'i (end. Kikelbach) abikaasal Mall'el tütar Mall.

Piirivalve Laura rajooni valvur kapral August Tiisler'i abikaasal Salmel poeg Ants.

Jägala-Jõesuu rajooni valvur kapral Leopold Välling'u abikaasal Salmel poeg Ülo.

Kuressaare rajooni valvur kapral Eduard Saar'e abikaasal Maial poeg Vello.

Paldiski rajooni kapral Andres Oja abikaasal Olga tütar Ilmi.

Peipsi jaoskonna valvur kapral Elmar Raba abikaasal Alma-Elfriedel poeg Lembit.

Tallinna II rajooni ülema major K. Sillard'i (end. Gienemann) abikaasal Nadezda tütar Helvi-Marie.

Õpperajooni valvur kapral Oskar Ool'i abikaasal Minna-Rosalie poeg Eino.

Piusa rajooni valvur kapral Karl Teder'i abikaasal tütar Helvi.

Mõisaküla rajooni valvur kapral Voldemar Edor'i (end. Tederson) abikaasal Maretil tütar Viivi.

Mägiste rajooni kordoni ülema veltveebel Aleksander Koppel'i abikaasal Veeral tütar Virve.

Mustvee rajooni valvur noor. all. ohv. Mart Uusküla (end. Neudorf) abikaasal Johanna-Vilhelminel poeg Ants.

Mehikoorma rajooni kordoni ülema ohv. as. Hermann Matson'i abikaasal Nadezda poeg Kaarel-Lembit.

10. üks. jalav. pat. üleajateenija v. all. ohv. Rein Mägi abikaasal sündis poeg Mart.

Laulusõprade rõõmuks

ilmusid Kaitseliidu Nõmme maleva kirjastusel
kaitseväe ja kaitseliidu

Rivi- ja ajaviitelaulud

Toimetanud ED. NUKK ja K. A. REINASTE

Hind 60 senti

Kes raamatu hinna saadab markides
või rahas pealao pidajale või maksab
K.-Ü. „Kooli-Kooperatiivi“ posti jooksvale
arvele nr. 459, sellele saadetakse
raamat ilma lisakuludeta koju kätte.
Suuremal arvul tellijaile soodustusi.

PFALADU:

K.-Ü. „KOOLI-KOOPERATIIV“
Tallinn, Suur-Karja 19, Rahvapanga majas
Posti jooksev arve 459. Telefon 456-32.

Väeosa majapidamise seadus

Hind 1 kr. 50 s.

Riigi hangete seadus

Hind 3 kr. 50 s.

Kaitseväe kriminaalseadustik

ja

Kaitsevälise vangistuse seadlus

Hind 75 senti

MÜÜGIL

SÖDUR'i toimetuses

Tallinn, Toomkooli 7